

Opatrenia

na implementáciu **odporúčania** Európskeho výboru na zabránenie **mučenia** a **neľudského či** ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedeného v bode 61. Správy pre vládu Slovenskej republiky o návšteve vykonanej v **dňoch** 24. septembra až 3. októbra 2013

61. Výbor opätovne **odporúča hľadať** vhodné **dočasné** opatrenia na zaistenie primeranej starostlivosti **väzňov** s poruchami **učenia** a/alebo vážnymi psychickými poruchami v oddiele s **bezpečnostným** režimom v ústave Leopoldove.

V súvislosti s druhým odporúčaním v bode 61 treba uviesť, že separácia väznených osôb do oddielu charakterizovaného najmä zvýšenými protektívnymi opatreniami a obmedzeniami nesúvisí so závažnosťou trestného činu, pre ktorý sú tieto osoby vo výkone väzby alebo trestu, ale predstavuje reakciu na reálne a pravidelne prehodnocované bezpečnostné riziko odvodené od správania sa väzňa. Vo výkladovom stanovisku k § 81 zákona č. 370/2013 Z.z., ktorým bol s účinnosťou od 1. januára 2014 novelizovaný zákon č. 475/2005 Z.z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa určujú pravidlá umiestňovania do oddielu s bezpečnostným režimom, je pre účely jednotnej aplikácie uvedené: „...**faktory umiestňovania** odsúdených do oddielov a skupín v rámci toho istého **stupňa** stráženia sledujú okrem proaktívnych **cieľov** smerujúcich k zvýšeniu **účinnosti** zaobchádzania, napríklad cez ubytovanie, prácu a **spoločný** väzenský život rovnako (ne)narušených **páchatel'ov** minimalizáciu negatívnych vplyvov väzenského prostredia, aj protektívne = **bezpečnostné** ciele. Napriek ich všeobecnému charakteru, majú **byť** väznice miestami, kde sa všetci, teda nielen odsúdení, ale aj personál, cítia **bezpečne**. Z tohto dôvodu existuje popri štandardnom výkone trestu aj špecializovaný výkon trestu v oddiele s **bezpečnostným** režimom, kde sa **umiestňujú** odsúdení z dôvodu, že aktuálne správanie **väzňa** predstavuje hrozbu pre ochranu a **bezpečnosť** a väzenská služba nemá inú legálnu a bezprostrednú **možnosť** riešenia tejto situácie. Teda riadiacim princípom legitimujúcim rozhodnutie **riaditeľa** ústavu o umiestnení odsúdeného do oddielu s **bezpečnostným** režimom nie je samotné sústavné porušovanie ústavného poriadku **podľa** § 81 ods. 1 písm. a) zákona o výkone trestu, ale len také sústavné porušovanie ústavného poriadku, ktoré predstavuje reálnu hrozbu pre **bezpečnosť**“.

V zmysle uvedeného po analýze stavu zaobchádzania s touto kategóriou odsúdených a v nadväznosti na odporúčanie uvedené v bode 61. správy CPT prijal generálny riaditeľ Zboru väzenskej a justičnej stráže dňa 30. 5. 2014 s účinnosťou od 01. 06. 2014 osobitný „Pokyn o opatreniach na implementáciu odporúčania Európskeho výboru na zabránenie mučenia a

* V súlade s článkom 11 odsek 3 Európskeho dohovoru na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu boli niektoré mená vymazané.

neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedeného v bode 61. Správy pre vládu Slovenskej republiky o návšteve vykonanej v dňoch 24. septembra až 3. októbra 2013“. Prijatý pokyn a opatrenia smerujú do oblasti metodickej a **konzultačnej činnosti**, ktoré zabezpečí odbor výkonu väzby a výkonu trestu Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „odbor“), ako aj do personálnej oblasti a oblasti týkajúcej sa zaobchádzania s odsúdenými a jeho individualizácie, ktoré zabezpečí ústav Leopoldov.

V zmysle prijatého pokynu a opatrení bude odbor intenzívnou metodickou činnosťou usmerňovať zaobchádzanie s odsúdenými umiestnenými v oddiele s bezpečnostným režimom, pričom praktickú realizáciu zaobchádzania bude odbor **kontrolovať** vo zvýšenej frekvencii.

Ústav Leopoldov zabezpečil posilnenie od 01.06.2014 oblasti zaobchádzania participáciou špeciálneho pedagóga a psychológa z úseku psychodiagnostickej a konzultačnej činnosti. V oblasti ľudských zdrojov bude ústav orientovať prijímacie konanie na prijatie špeciálneho pedagóga so zameraním na psychopédiu, etopédiu, resp. pedagogiku mentálne postihnutých alebo pedagogiku sociálne a emocionálne narušených.

V oblasti zaobchádzania s odsúdenými s cieľom jeho **prehĺbenia** a individualizácie boli od 15.06.2014 aktualizované programy zaobchádzania u všetkých odsúdených tejto kategórie. Od tohto termínu okrem všeobecnej starostlivosti do obsahu programov, zaobchádzania s odsúdenými budú zaradené aktivity zamerané na nácvik zvládania agresívneho správania, osobitne jeho zvládania už v počiatocnom štádiu, neprimeraného narastania tenzie, napríklad jogové cvičenie – dlhý kráľovský dych, dýchanie – kováčske mechy a podobne, nácvik autogénneho tréningu, resp. Jacobsona, realizovanie individuálnej receptívnej muzikoterapie. Po vygenerovaní záujmovej oblasti odsúdeného sa bude táto následne realizovať v rámci možností oddielu s bezpečnostným režimom. Zaobchádzanie a individuálna práca s odsúdenými sa bude realizovať výlučne na princípe prísnej zásluhovosti, každé prosociálne správanie bude oceňované. Zvýšenú pozornosť bude ústav venovať príbuzenským vzťahom a sociálnym väzbám odsúdeného s cieľom tieto v pozitívnom smere využiť v procese resocializácie. U odsúdených s diagnostikovanou strednou až ťažkou mentálnou retardáciou bude zabezpečené vykonanie opakovaného psychiatrického vyšetrenia. U časti odsúdených bude zaobchádzanie zabezpečované v úzkej súčinnosti oddelenia výkonu trestu so zdravotníckym personálom ústavu, v niektorých prípadoch v súčinnosti ústavného lekára s personálom nemocnice pre obvinených a odsúdených. Ústav súčasne zabezpečil materiál na realizáciu terapeutických a voľnočasových aktivít.

Pokyn generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže o opatreniach na implementáciu odporúčania Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedeného v bode 61. Správy pre vládu Slovenskej republiky o návšteve vykonanej v dňoch 24. septembra až 3. októbra 2013 je pripojený v prílohe. Pokyn bol tiež zaslaný Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky.

Pokyn
generálneho **riaditeľa** Zboru väzenskej a **justičnej** stráže

o opatreniach na implementáciu **odporúčania** Európskeho výboru na zabránenie **mučenia** a **neľudského či** ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedeného v bode 61. Správy pre vládu Slovenskej republiky o návšteve vykonanej v **dňoch** 24. septembra až 3. októbra 2013

Na základe odporúčania č. 61 Správy pre vládu Slovenskej republiky o návšteve vykonanej v dňoch 24. septembra až 3. októbra 2013 CPT zo dňa 24. 03. 2014 – „CPT opakuje svoje odporúčanie slovenským úradom, aby otvorili zariadenie, vhodné pre umiestnenie odsúdených s poruchami učenia a/alebo duševnými poruchami, ktorí sú v súčasnosti ubytovaní v oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldove . Okrem toho výbor opätovne odporúča hľadať vhodné dočasné opatrenia na zaistenie primeranej starostlivosti väzňov s poruchami učenia a/alebo vážnymi psychickými poruchami v oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldove.“ nariaďujem tieto opatrenia:

I. Metodická a kontrolná **činnosť**

riaditeľovi odboru výkonu väzby a výkonu trestu

1. Metodickou činnosťou usmerniť zaobchádzanie s odsúdenými, ktorí vykonávajú trest odňatia slobody v oddiele s bezpečnostným režimom; zamerať sa na proces stanovenia programov zaobchádzania v súlade s §11 RGR č. 23/2014 o zaobchádzaní s obvinenými a odsúdenými.

Termín: **ihneď**

2. Kontrolnou činnosťou preverovať zaobchádzanie s odsúdenými v oddiele s bezpečnostným režimom

- do 30. 09. 2014 – jedenkrát za kalendárny mesiac

- od 30. 09. 2014 do 31. 12. 2014 – jedenkrát za dva kalendárne mesiace

Termín: v texte úlohy

II. Personálna **oblasť**

riaditeľovi ÚVTOS a ÚVV Leopoldov

1. S cieľom zintenzívniť zaobchádzanie s odsúdenými obsadiť funkčné miesto pedagóg príslušníkom so vzdelaním VŠ II. - špeciálna pedagogika, odbor etopédia, alebo psychopédia.

Termín: 31. 12. 2014

2. Určiť psychológa skupiny psychodiagnostickej a konzultačnej činnosti ústavu, ktorý bude poskytovať psychologické služby odsúdeným umiestnených v oddiele s bezpečnostným režimom minimálne 8 h týždenne.

Termín: od 01. 06. 2014

III. Zaobchádzanie s odsúdenými

riaditeľovi ÚVTOS a ÚVV Leopoldov

1. Aktualizovať programy zaobchádzania odsúdených v oddiele s bezpečnostným režimom v súlade s § 26 ods. 3 písmena c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody v znení vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 500/2013 Z. z., pri dodržaní zásady originality, konkrétnosti a reálnosti.

Termín: do 15. 06. 2014

2. V rámci programov zaobchádzania v časti iné metódy a postupy zaobchádzania zaradiť programy na nácvik zvládania agresívneho správania, zvládania agresívneho správania už v počiatočnom štádiu, neprimeraného narastania tenzie, napríklad

- a) jogové cvičenie – dlhý kráľovský dych, dýchanie – kováčske mechy a podobne,
- b) nácvik autogénneho tréningu, resp. Jacobsonova relaxačná metóda,
- c) realizovanie individuálnej receptívnej muzikoterapie,
- d) vygenerovať záujmovú oblasť odsúdeného a v rámci možností oddielu s bezpečnostným režimom začať s jej realizovaním,
- e) pracovať s odsúdenými výlučne na princípe prísnej zásluhovosti, každé prosociálne správanie v kladnom smere oceniť,
- f) veľmi citlivo zvážiť intervencie zo strany väzenského personálu, aby nedochádzalo k posilňovaniu dependentného vzťahu odsúdeného a jeho blízkou rodinou,
- g) cielene pracovať s matrimoniálnymi vzťahmi, tieto v pozitívnom smere využiť v procese resocializácie,
- h) v prípade potvrdenia „fóbie“ zo spoločného ubytovania, pokúsiť sa túto odstrániť prostredníctvom kognitívno-behaviorálnej terapie.

Termín: od 15. 06. 2014

3. U odsúdených s diagnostikovanou strednou až ťažkou mentálnou retardáciou zabezpečiť opätovné psychiatrické vyšetrenie.

Termín: do 31. 07. 2014

4. U odsúdených A, B, C, D a E, zaobchádzanie zabezpečovať v úzkej súčinnosti oddelenia výkonu trestu s personálom zabezpečujúcim poskytovanie zdravotníckej a psychiatrickej starostlivosti - najmä v oblasti nastavenia vhodnej farmakoterapie.

Termín: od 01. 06. 2014

5. U ods. E a ods. F **doriešiť nekontrolovateľné defekovanie** a enuresis nocturnu s ústavným lekárom v súčinnosti s lekármi nemocnice pre obvinených a odsúdených.

Termín: do 06. 06. 2014

6. **Zabezpečiť materiál** na realizáciu terapeutických a voľnočasových aktivít v oddiele s bezpečnostným režimom (karimatky, audio-systém, ceruzky, farby, papier, **nožničky**, modelárska hlina a pod.)

Termín: do 06. 06. 2014

Bratislava, 30. máj 2014

plk. Mgr. Eugen Balko
generálny riaditeľ
Zboru väzenskej a justičnej stráže

**ODPOVEĎ VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY NA SPRÁVU PRE VLÁDU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY O NÁVŠTEVE SLOVENSKEJ REPUBLIKY, KTORÚ
USKUTOČNIL EURÓPSKY VÝBOR NA ZABRÁNENIE MUČENIA
A NELUDSKÉHO ČI PONIŽUJÚCEHO ZAOBCHÁDZANIA ALEBO TRESTANIA
(CPT) V DŇOCH 24. SEPTEMBRA AŽ 3. OKTÓBRA 2013**

I. ÚVOD

D. Monitorovanie miest, kde môžu byť zadržované osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda

K bodu č. 7. – *Vo svetle predchádzajúcich pripomienok CPT nabáda slovenské orgány, aby Slovensko pristúpilo k opčnému protokolu, a aby bol vytvorený národný preventívny mechanizmus.*

Vzhľadom na informácie a predmetné odporúčanie dané Slovenskej republike si dovoľujeme dať na vedomie, že z úrovne Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“) potenciálna ratifikácia uvedeného protokolu ostáva naďalej predmetom posudzovania. Slovenská republika v súčasnosti nezamýšľa stať sa jeho zmluvnou stranou, pretože v súčasnosti disponuje dostatočným množstvom medzinárodných, regionálnych, ako aj národných kontrolných mechanizmov v oblasti mučenia a iného krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania.

K bodu č. 8. – *CPT sa domnieva, že sa treba postarať o to, aby pridelené finančné prostriedky umožnili slovenskému verejnému ochrancovi práv v plnom rozsahu vykonávať jeho mandát, ktorý mu bol zverený podľa osobitných právnych predpisov.*

V zmysle ustanovenia § 27 ods. 6 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o verejnom ochrancovi práv“) podrobnosti o organizácii a úlohách Kancelárie verejného ochrancu práv upraví organizačný poriadok, ktorý vydá verejný ochranca práv.

V zmysle ustanovenia § 27a ods. 1 zákona o verejnom ochrancovi práv počet zamestnancov kancelárie schvaľuje verejný ochranca práv.

V súlade s odporúčaním Európskej rady sa Slovenská republika zaviazala pokračovať v konsolidácii verejných financií a v roku 2013 znížiť deficit pod 3% HDP. V súlade s konsolidačným úsilím, ktoré sa výraznejšie prejavilo v znižovaní výdavkov vo všetkých rozpočtových kapitolách, vrátane verejného ochrancu práv, sa považujú finančné prostriedky vyčlenené v súlade s rozpisom schválených ukazovateľov pre rok 2013 na mzdy a platy zamestnancov Odboru ochrany základných práv a slobôd OPAS vo výške 280.444 € za primerané, aby mohol verejný ochranca práv plnohodnotne vykonávať svoj mandát. V tomto smere je požiadavka verejnej ochrankyne práv na zvýšenie rozpočtu a počtu zamestnancov nenáležitá a požadované zvýšenie v súčasnosti nie je možné.

II. SKUTOČNOSTI ZISTENÉ POČAS NÁVŠTEVY A NAVRHOVANÉ OPATRENIA

A. Orgány činné v trestnom konaní

K bodu č. 10. – *CPT by rád dostal informáciu o tom, aká je maximálna prípustná doba obmedzenia osobnej slobody políciou podľa § 17 zákona o PZ a § 120 Trestného poriadku.*

K uvedenej žiadosti o podanie informácie si dovoľujeme uviesť, že prvoradou úlohou Policajného zboru je spolupôsobenie pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku. Najmä v prípadoch, keď spôsob a intenzita ich narušenia napĺňa znaky skutkovej podstaty priestupku alebo znaky skutkovej podstaty trestného činu.

Z povahy úloh, ktoré plní Policajný zbor je zřejmé, že pri výkone služobnej činnosti (uvedená pri bode č. 16) príslušníci Policajného zboru zasahujú do práv a slobôd osôb. Miera zásahu do práv a slobôd osôb má byť taká, aká je nevyhnutná na dosiahnutie účelu sledovaného služobnou činnosťou.

Osoby, voči ktorým sa uplatňujú oprávnenia príslušníka Policajného zboru, zväčša vedome nerešpektovali ustanovenia iných všeobecne záväzných právnych predpisov súkromného práva a verejného práva. U týchto osôb je v ich prirodzenosti, že nebudú rešpektovať ani uplatňovanie zákonných oprávnení zo strany príslušníkov Policajného zboru.

Všeobecne záväzný právny predpis (zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov) upravuje oprávnenia príslušníkov Policajného zboru vo všeobecnej rovine. Z povahy úpravy na úrovni všeobecne záväzného právneho predpisu – zákona vyplýva, že neupravuje konkrétnu situáciu jednotlivo a do každého detailu.

Ustanovenie podľa § 17 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov je jedným z oprávnení príslušníka Policajného zboru, konkrétne ide o oprávnenie požadovať potrebné vysvetlenie od osoby, ktorá môže prispieť k objasneniu skutočností dôležitých pre odhalenie priestupku alebo správneho deliktu a na zistenie jeho páchatela, ako aj na vypátranie hľadaných alebo nezvestných osôb a vecí.

V tejto súvislosti uvádzame, že v prvom rade osoba priamo na mieste podáva vysvetlenie k uvedeným skutočnostiam a v druhom rade, ak je to potrebné, je osoba vyzvaná, aby sa ihneď alebo v určenom čase dostavila na útvar Policajného zboru na spísanie zápisnice o podaní vysvetlenia alebo zapísanie úkonu, ak ide o objasňovanie priestupku. Len v treťom rade, ak osoba bez dostatočného ospravedlnenia alebo bez závažných dôvodov výzve nevyhoví, môže ju príslušník Policajného zboru predviesť na útvar Policajného zboru.

Ďalej v § 17 ods. 7 uvedeného zákona je uvedené, že príslušník Policajného zboru je povinný predvedenú osobu odovzdať orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, ak zistí, že sú dôvody na jej odovzdanie, inak musí osobu ihneď prepustiť, čo vyznačí v úradnom zázname o predvedení.

Zákon neupravuje dĺžku predvedenia číselným údajom. Osoba musí byť prepustená ihneď po tom, čo sa spíše záznam o predvedení, zápisnica o podaní vysvetlenia a záznam o úkone pri objasňovaní priestupku, pričom tieto úkony musia byť vykonané ihneď po predvedení osoby na útvar Policajného zboru. Ak sú dôvody na odovzdanie osoby orgánom činným v trestnom konaní alebo inému príslušnému orgánu, tak túto osobu im ihneď odovzdá. V uvedenom prípade je dodržaná zásada subsidiarity a zároveň aj zásada proporcionality.

V tejto súvislosti poukazujeme na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky pod sp. zn. III. ÚS 204/02 zo dňa 22. januára 2004, ktorý k predvedeniu osoby podľa § 17 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov poznamenal, že z právnej úpravy uvedeného ustanovenia jednoznačne vyplýva, že zápisnica o podaní vysvetlenia musí byť s osobu spísaná ihneď po jej predvedení, pretože účelom predvedenia je iba podanie vysvetlenia na základe § 17 ods. 1 predmetného zákona. Povinnosť osoby dostaviť sa pred štátny orgán bez ohľadu na to, či ide o orgán zákonodarnej, výkonnej alebo súdnej moci, vyčkat' v priestore na to určenom, dokiaľ tento orgán nevyzve občana, aby urobil výpoveď, ako aj samotné poskytnutie svedeckej výpovede obmedzuje správanie človeka s intenzitou a v trvaní, ktoré pri dodržaní obvyklého postupu na strane štátneho orgánu ukladajúceho povinnosť svedčiť netrvať tak dlho, aby ich bolo možné hodnotiť ako zásah do osobnej slobody osoby, ktorý nie je v súlade s podstatou a zmyslom práva na osobnú slobodu.

Ak je osoba držaná na útvare Policajného zboru dlhšie, ako je nevyhnutné pre podanie vysvetlenia a spísanie zápisnice o podaní vysvetlenia, ide v zásade o ústavne neprijateľnú skutočnosť, ako to vyplýva z uvedeného nálezu.

K ustanoveniu § 120 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) uvádzame, že účelom inštitútu predvedenia obvineného podľa uvedeného ustanovenia je zabezpečenie účasti obvineného na výsluchu alebo inom úkone, na ktorý bol riadne a včas predvolaný a bez dostatočného ospravedlnenia sa na tento úkon nedostaví. Obvinený môže byť predvedený aj bez predchádzajúceho predvolania, ak je to potrebné na úspešné vykonanie úkonu, najmä ak sa skrýva, nemá trvalé bydlisko, ak mu nie je možné doručiť predvolanie na adrese, ktorú uviedol.

V tejto súvislosti poukazujeme na to, že inštitút predvedenia obvineného podľa § 120 Trestného poriadku je potrebné odlišiť od inštitútu obmedzenia osobnej slobody podozrivej osoby podľa § 85 ods. 2 Trestného poriadku, ktorá bola pristihnutá pri trestnom čine alebo bezprostredne po ňom.

V prípade predvedenia obvineného sa zabezpečuje, za zákonom stanovených podmienok uvedených v § 120 Trestného poriadku, účasť osoby na úkone trestného konania, ktorej bolo vznesené obvinenie.

Podľa § 2 ods. 2 Trestného poriadku do základných práv a slobôd v prípadoch dovolených zákonom možno zasahovať len v miere nevyhnutnej na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie.

Predvedenie obvineného podľa § 120 Trestného poriadku má vždy charakter výnimočnosti, je posudzované individuálne a má trvať iba nevyhnutnú dobu, potrebnú na dosiahnutie jeho účelu.

Ustanovenia, týkajúce sa zabezpečenia svedka (§ 88 Trestného poriadku) nie je možné zamieňať s predvedením svedka (§ 128 Trestného poriadku), keďže v podstate ide o dva rôzne inštitúty trestného konania. Podmienky, za ktorých môže dôjsť k zabezpečeniu svedka sú uvedené v § 88 Trestného poriadku. Podmienky, za ktorých môže dôjsť k predvedeniu svedka sú uvedené v § 128 Trestného poriadku. V prípade obvineného môže dôjsť iba k jeho predvedeniu (§ 120 Trestného poriadku), keďže Trestný poriadok neupravuje možnosť na „zabezpečenie obvineného“, ale iba možnosť na zabezpečenie svedka a predvedenie svedka.

Na základe uvedeného lehota maximálneho obmedzenia osobnej slobody svedka je určená priamo v Trestnom poriadku iba pri zabezpečení svedka (§ 88 ods. 3 Trestného poriadku – najviac 72 hodín), avšak nie je priamo určená pri predvedení svedka (§ 128 Trestného poriadku), a ani pri predvedení obvineného (§ 120 Trestného poriadku).

Zabezpečenie svedka nemôžu v rámci svojej činnosti použiť orgány činné v trestnom konaní (teda ani vyšetrovatel' ani poverení príslušníci Policajného zboru). Zabezpečenie je možné len u svedka a len v konaní pred súdom a len na základe rozhodnutia (uznesenia) súdu. Čo sa týka predvedenia svedka alebo obvineného, k tomu môže dôjsť aj v predsúdnom konaní, pričom pre predvedenie stačí len požiadavka orgánu vykonávajúceho úkon trestného konania, na ktorom je obvinený alebo svedok povinný sa zúčastniť (nevydáva sa k tomu rozhodnutie).

Pri zabezpečení svedka Trestný poriadok upravuje maximálnu dĺžku obmedzenia osobnej slobody. Pri predvedení obvineného (svedka) Trestný poriadok priamo neupravuje žiadnu lehotu „maximálneho možného trvania obmedzenia osobnej slobody políciou podľa § 120 Trestného poriadku“. Pri predvedení obvineného (svedka) ide o inštitút trestného konania určený v podstate len na prepravu obvineného (svedka) na úkon trestného konania, na ktorý sa aj napriek predvolaniu bez náležitého ospravedlnenia nedostavil dobrovoľne sám. Predvedenie v podstate trvá od obmedzenia osobnej slobody osoby, počas jej bezprostrednej prepravy pred orgán vykonávajúci úkon trestného konania do odovzdania takejto osoby tomuto orgánu za účelom účasti na úkone trestného konania. Po jej odovzdaní osobná sloboda takejto osoby je obmedzená len v takom istom rozsahu, ako keby na predmetný úkon prišla dobrovoľne sama. Po vykonaní takéhoto úkonu, ktorý sa vykoná v určenom čase a za podmienok určených v Trestnom poriadku (podľa § 55 Trestného poriadku v zásade v čase medzi 7.00 hod. a 20.00 hod.) osoba môže slobodne odísť (okrem prípadov, ak sa napr. u obvineného zistí, že sú dané dôvody väzby). V rámci predvedenia trvá obmedzenie osobnej slobody takejto osoby len nevyhnutnú dobu, len počas jej neodkladnej prepravy a odovzdania príslušnému orgánu vykonávajúcemu úkon trestného konania, ktorého sa mala táto osoba povinnosť na základe predvolania dobrovoľne sama zúčastniť.

K bodu č. 11. – CPT odporúča, aby slovenské orgány vyvinuli ďalšie úsilie na zabránenie zlému zaobchádzaniu zo strany policajtov. Policajti v celej krajine by mali byť v pravidelných intervaloch dôrazne upozorňovaní na to, že akákoľvek forma zlého zaobchádzania s osobami, ktorým bola obmedzená osobná sloboda – vrátane slovných útokov/rasistických poznámok a hrozieb – je nezákonná a neprofesionálna a bude náležite potrestaná.

Okrem toho by sa policajtom malo jasne vysvetliť, najmä prostredníctvom ďalšieho vzdelávania, že pri zadržiavaní osôb by nemali použiť väčšiu silu, než je nevyhnutne potrebné, a že udieranie zadržaných osôb po tom, ako bol prekonaný ich odpor, nemožno nijako ospravedlniť.

Navyše treba prijať vhodné opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby osoby, ktoré sa možno stali obeťou zlého zaobchádzania zo strany polície, neboli odrádzané od podania formálnej sťažnosti. Všetky informácie naznačujúce, že zadržaná osoba bola vystavená hrozbám a/alebo odvete za to, že využila svoje právo na podanie sťažnosti, by sa mali dôkladne prešetriť, a ak je to vhodné, mali by byť uložené primerané sankcie.

Príslušníci Policajného zboru pri využívaní svojich oprávnení v prípadoch, kedy zasahujú do práv občanov musia predovšetkým vychádzať a dodržiavať ustanovenia tretej hlavy zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZ“). V prvom oddiele s názvom „Povinnosti policajta“ sú v jednotlivých ustanoveniach uvedené základné pravidlá zaobchádzania s osobami, voči ktorým príslušník Policajného zboru zakročuje a podmienky, za ktorých môžu byť použité jednotlivé donucovacie prostriedky, činnosti ktoré musí príslušník Policajného zboru vykonať pred samotným zákrokom, počas jeho vykonávania a po jeho ukončení.

Jednou z najvýznamnejších „Povinnosti policajta“ je ustanovenie podľa § 8 zákona o PZ, ktoré ukladá príslušníkom Policajného zboru pri vykonávaní služobnej činnosti povinnosť dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dodržiavať etický kódex policajta, ktorý vydá minister, pričom príslušníci Policajného zboru sú pri vykonávaní služobnej činnosti spojenej so zásahom do práv alebo slobôd osoby povinný túto osobu hneď, ako je to možné, poučiť o jej právach, ktoré sú ustanovené v tomto zákone alebo v inom všeobecne záväznom právnom predpise.

V ustanoveniach § 63 a § 64 zákona o PZ sú uvedené všeobecné povinnosti príslušníkov Policajného zboru po vykonaní služobného zákroku s použitím donucovacích prostriedkov. Príslušník Policajného zboru je povinný ak zistí, že pri použití donucovacích prostriedkov došlo k zraneniu osoby a ak to okolnosti dovoľia, poskytnúť zranenej osobe prvú pomoc a zabezpečiť jej lekárske ošetrovanie. Príslušník Policajného zboru je povinný neodkladne hlásiť svojmu nadriadenému každý služobný zákrok, pri ktorom použil donucovacie prostriedky. Ak vzniknú pochybnosti o oprávnenosti alebo primeranosti použitia donucovacích prostriedkov alebo ak pri ich použití bola spôsobená smrť, ujma na zdraví alebo škoda na majetku, je nadriadený povinný zistiť, či boli použité v súlade so zákonom. O výsledku zistenia napíše úradný záznam. Ďalej ak príslušník Policajného zboru použije donucovacie prostriedky mimo miesta svojho služobného pôsobiska, ohlásí ich použitie na najbližší útvar Policajného zboru.

Osobitné obmedzenia použitia donucovacích prostriedkov obsahuje § 65 zákona o PZ a to, že pri vykonávaní služobného zákroku proti tehotnej žene, osobe vysokého veku, osobe so zjavnou telesnou chybou alebo chorobou a proti osobe mladšej ako 15 rokov môže použiť z donucovacích prostriedkov iba hmaty, chvaty a putá. Ostatné donucovacie prostriedky môžu byť použité len v prípade ak útok týchto osôb bezprostredne ohrozuje život a zdravie iných osôb alebo policajta alebo hrozí závažná škoda na majetku a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak.

K uvedeným odporúčaniam ďalej uvádzame, že na základe rozkazu ministra vnútra Slovenskej republiky č. 21/2009 o úlohách na zabránenie porušovania ľudských práv a slobôd príslušníkmi Policajného zboru a príslušníkmi Železničnej polície pri vykonávaní služobných zákrokov a obmedzovaní osobnej slobody (ďalej len „rozkaz ministra vnútra SR č. 21/2009“), ako aj rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 50/2010 o realizácii úloh na zabezpečenie odporúčaní Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania z jeho návštevy Slovenskej republiky v dňoch 24. marca až 2. apríla 2009 (CPT) (ďalej len „rozkaz prezidenta PZ č. 50/2010“), príslušníci Policajného zboru sú periodicky (jedenkrát ročne) preškoľovaní okrem iných ustanovení aj z § 8, § 63 a § 64 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZ“), nariadenia ministra vnútra č. 3/2002 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru v znení neskorších predpisov (ďalej len „nariadenie o etickom kódexe“) a Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 26/1995 Z. z.).

Nariadenie o etickom kódexe príslušníkovi Policajného zboru okrem iného ukladá, aby rešpektoval ľudské práva a slobody, prejavoval slušnosť, rešpekt, taktnosť a ohľaduplnosť voči všetkým osobám bez rozdielu, aby nepoužíval násilie, donucovacie prostriedky použil iba za podmienok a spôsobom stanoveným zákonom.

Okrem uvedeného rozkaz ministra vnútra SR č. 21/2009 a rozkaz prezidenta PZ č. 50/2010 ukladá v rámci kontrolnej činnosti na útvaroch Policajného zboru venovať zvýšenú pozornosť správaniu sa príslušníkov Policajného zboru pri vykonávaní služobných zákrokov voči osobám, vyhodnocovať zistenia z kontrolnej činnosti a prijímať opatrenia na odstránenie nedostatkov a príčin ich vzniku.

Dodržiavanie predmetných rozkazov je vykonávané z úrovni útvarov kontroly krajských riaditeľstiev Policajného zboru a prezídia Policajného zboru.

Odo dňa 23. 07. 2013 je výkon štátnej služby príslušníkov Policajného zboru, dodržiavanie služobnej disciplíny a znalosti všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj interných predpisov MV SR hodnotený na základe nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 118/2013 o testovacej prevádzke hodnotenia príslušníkov Policajného zboru v znení nariadenia MV SR č. 54/2014, ku ktorému prezident Policajného zboru vydal pokyn č. 125/2013 o podrobnostiach k testovacej prevádzke hodnotenia príslušníkov Policajného zboru v znení pokynu prezidenta Policajného zboru č. 63/2014.

Uvedené interné predpisy ukladajú bezprostredne nadriadenému vykonávať hodnotenie podriadených príslušníkov Policajného zboru dvakrát za kalendárny rok, pričom súčasťou hodnotenia je aj písomný test, ktorého otázky spočívajú zo znalosti všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj interných predpisov MV SR podľa služobného zaradenia príslušníka Policajného zboru (napr. zo zákona o PZ, zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov – ďalej len „zákon o štátnej službe“, Trestného zákona, Trestného poriadku, nariadenia o etickom kódexe a pod.).

Oblasť hodnotenia dodržiavania služobnej disciplíny spočíva najmä v dodržiavaní nariadenia o etickom kódexe a iných interných predpisov týkajúcich sa služobnej disciplíny.

Hodnotenie oblasti výkonu štátnej služby pozostáva okrem iného aj z hodnotenia svedomitého plnenia úloh, schopnosti samostatného riešenia uložených úloh a záujmu o profesijný a odborný rozvoj zo strany hodnoteného príslušníka Policajného zboru.

Výsledky hodnotenia jednotlivých príslušníkov Policajného zboru môžu ich bezprostredne nadriadení zohľadňovať pri udeľovaní odmiern.

V tejto súvislosti je ďalej nutné uviesť, že problematika súvisiaca s plnením opatrení Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania je zapracovaná v školských vzdelávacích programoch pre pomaturitné zdokonaľovacie štúdium v zameraniach *poriadková polícia, kriminálna polícia a kriminálna polícia špecializácia skrátené vyšetrovanie*.

V učebných osnovách predmetu *Právo* sú zapracované tematické celky „Polícia a ľudské práva“ a v trestnom práve hmotnom osobitnej časti, kde sa nachádzajú skutkové podstaty jednotlivých trestných činov, sú rozoberané i trestné činy súvisiace s extrémizmom.

V učebných osnovách predmetu *Etika a psychológia policajnej práce* sú zapracované témy „Ľudské práva v kontexte práce policajta“ (základné ľudské práva a slobody mučenie a neľudské zaobchádzanie primeranosť v zákrokoch policajta). V tomto predmete sú praktické cvičenia zamerané na problematiku zákrokov proti príslušníkom extrémistických skupín.

V učebných dokumentoch v zameraní *Kriminálna polícia* je osobitne rozpracovaná téma „Činnosť služby kriminálnej polície na úseku extrémizmu a trestnej činnosti motivovanej rasovou, národnostnou a inou neznášanlivosťou“.

V školských vzdelávacích programoch stredných odborných škôl Policajného zboru sú v rámci pomaturitného kvalifikačného štúdia vo vyučovacích predmetoch obsiahnuté tieto problematiky:

- *Etika a psychológia policajnej práce*

témy: Ľudské práva a slobody, Sociálna komunikácia, Verbálna sociálna komunikácia, Postavenie polície v spoločenskom kontexte, Etický kódex príslušníka Policajného zboru, Etické normy policajnej práce, Aserivita, Agresivita, Konflikty, Domáce násilie, Viktimológia, Sociálne skupiny, Rómovia, Menšiny, Extrémizmus, Psychicky narušený jedinec, Výsluch (páchateľ, svedok, poškodený), Sociálne deviácie.

- *Právo*

témy: Listina základných ľudských práv a slobôd, Zákon o štátnej službe – práva a povinnosti, Trestné právo hmotné (zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon), Trestné právo procesné (zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok), Priestupkové právo (súčasť správneho práva), Praktické cvičenia.

- *Služba poriadkovej polície*

témy: zákon o štátnej službe, Povinnosti policajta podľa zákona o PZ, Oprávnenia policajta podľa zákona o PZ, Cela policajného zaistenia, Donucovacie prostriedky, Služobné zákroky.

- *Základný policajný výcvik*

témy: Služobné zákroky, Extrémizmus.

Predmetné témy sú vyučované aj v rámci doplňujúceho kurzu pre príslušníkov Policajného zboru zameraného na výkon služby v rómskej komunite a sú prednášané pracovníkmi odboru prevencie kancelárie ministra vnútra Slovenskej republiky.

Témy dodržiavania základných ľudských práv a slobôd sú v špecializovanom rekvalifikačnom kurze skráteného vyšetrovania a v rekvalifikačnom kurze pre príslušníkov Policajného zboru preložených na útvary úradu hraničnej a cudzineckej polície prezídia Policajného zboru prednášané odbornými učiteľmi školy.

Od júla 2013 je téma vyučovaná aj v rámci ďalšieho vzdelávania príslušníkov Policajného zboru v odbornom kurze „Vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru k problematike kriminálneho extrémizmu, rasizmu, neznášanlivosti, xenofóbie, antisemitizmu, agresívneho nacionalizmu, zaradených v službe kriminálnej polície – školenie školiteľov“.

Na stredných odborných školách Policajného zboru sa jedenkrát za rok vykonáva sebaevalvácia a raz za dva roky externá evalvácia policajného vzdelávania.

Na základe požiadaviek praxe bol v máji 2013 novelizovaný štátny vzdelávací program pomaturitného kvalifikačného štúdia základnej policajnej prípravy, v ktorom sa navýšili hodiny teoreticko-praktickej prípravy. Na základe tejto novely boli v októbri 2013 akreditované nové školské vzdelávacie programy základnej policajnej prípravy, v ktorých bolo cieľom posilniť odbornú prípravu príslušníkov Policajného zboru zameranú aj na problematiku v danej oblasti, pričom bola znížená dotácia vyučovacích hodín odbornej praxe a navýšená dotácia vyučovacích hodín teoreticko-praktickej prípravy a integrovaných cvičení jednotlivých profilujúcich predmetov.

Osoby, ktoré sa domnievajú, že sa stali obeťami zlého zaobchádzania zo strany príslušníkov Policajného zboru, sa môžu ochrany svojich práv alebo právom chránených záujmov, o ktorých sa domnievajú, že boli porušené činnosťou alebo nečinnosťou príslušníkov Policajného zboru, domáhať podľa zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení

zákona č. 289/2012 Z. z. (ďalej len „zákon o sťažnostiach“), ku ktorému bol z úrovne MV SR vydaný interný predpis a to nariadenie MV SR č. 113/2010 o sťažnostiach v znení nariadenia MV SR č. 43/2011.

Uvedený zákon obsahuje ustanovenie § 8, ktorý upravuje postup orgánu verejnej správy (t. j. orgánu, ktorý je povinný postupovať podľa tohto zákona) pri utajení totožnosti sťažovateľa. Predmetné ustanovenie § 8 znie:

(1) Totožnosť sťažovateľa je orgán verejnej správy povinný utajiť, ak o to sťažovateľ požiada. Orgán verejnej správy môže utajiť totožnosť sťažovateľa, ak je to v záujme vybavenia sťažnosti. Pri prešetrovaní takejto sťažnosti sa používa jej odpis, alebo, ak je to možné, jej kópia, bez uvedenia údajov, ktoré by identifikovali sťažovateľa. Každý, komu je totožnosť sťažovateľa známa, je povinný o nej zachovať mlčanlivosť.

(2) Ak sťažovateľ požiadal o utajenie svojej totožnosti, ale predmet sťažnosti neumožňuje jej prešetrovanie bez uvedenia niektorého z údajov o jeho osobe, orgán verejnej správy o tom sťažovateľa bezodkladne upovedomí. Súčasne ho poučí, že vo vybavovaní sťažnosti bude pokračovať len vtedy, ak v určenej lehote písomne udelí súhlas s uvedením potrebného údaja o svojej osobe.

(3) Sťažnosť, v ktorej sťažovateľ požiadal o utajenie svojej totožnosti, na ktorej vybavenie orgán verejnej správy nie je príslušný, najneskôr do desiatich pracovných dní od jej doručenia vráti sťažovateľovi s uvedením dôvodu.

Uvedený zákon v § 7 pamätá aj na fakt, aby sa podaná sťažnosť nestala podnetom ani dôvodom na vyvodzovanie dôsledkov, ktoré by sťažovateľovi spôsobili akúkoľvek ujmu.

V tejto súvislosti je žiaduce uviesť, že významné opatrenia v uvedenej oblasti týkajúcej sa akéhokoľvek podozrenia alebo preukázania, že osoba obmedzená na osobnej slobode bola zo strany príslušníkov Policajného zboru podrobená hrozbám alebo akejkolvek odвете za uplatnenie si svojho práva na podanie sťažnosti, sa nachádzajú a sú postihované podľa platnej legislatívy Slovenskej republiky a to v disciplinárnej rovine alebo trestnoprávnej rovine, môže ísť napr. o trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa.

V prípade, že konaním príslušníka Policajného zboru v súvislosti s jeho neadekvátnym verbálnym alebo fyzickým správaním proti osobe obmedzenej na osobnej slobode bolo zistené porušenie interných predpisov MV SR, je proti nemu zo strany jeho priameho nadriadeného bezodkladne začaté disciplinárne konanie.

V prípade zistení, ktoré napĺňajú znaky trestného činu (napr. zneužívania právomoci verejného činiteľa) uvedeného v Trestnom zákone, prechádza vyšetrovanie veci do právomoci úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR, ktorá po riadnom zadokumentovaní a objasnení veci rozhodne podľa Trestného poriadku. Príslušný dozorujúci prokurátor v priebehu vykonávania jednotlivých úkonov súvisiacich s vyšetrovaním veci, vykonáva dozor nad zákonnosťou vykonávaného vyšetrovania. Následne po podaní obžaloby a jej prijatí príslušným súdom Slovenskej republiky dochádza k posúdeniu veci a vyhláseniu rozsudku v mene republiky podľa platných ustanovení Trestného poriadku a Trestného zákona.

Uvedené prípady, v ktorých dôjde, resp. došlo k individuálnemu zlyhaniu jednotlivcov, nie je možné úplne eliminovať ani systémovými opatreniami, ktoré sú na úrovni MV SR prijaté a aplikované v praxi, napr. uvedené ustanovenia zákona o PZ, zákona o sťažnostiach, zákona o štátnej službe, ďalej zapracovania problematiky súvisiacej s plnením opatrení Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania do školských vzdelávacích programoch pre pomaturitné

zdokonaľovacie štúdium v zameraniach poriadková polícia, kriminálna polícia a kriminálna polícia špecializácia skrátene vyšetovanie, ako aj periodického preškoľovania podriadených príslušníkov Policajného zboru z dodržiavania nariadenia o etickom kódexe a pod.

Napriek uvedenému, odporúčania CPT z bodu č. 11 budú zapracované aj do nového rozkazu prezidenta Policajného zboru, ktorým sa zruší rozkaz prezidenta PZ č. 50/2010, ako úloha nadriadeným príslušníkom Policajného zboru v súvislosti s pravidelným preškoľovaním podriadených príslušníkov Policajného zboru z ustanovení § 8 zákona o PZ, § 7 zákona o sťažnostiach, nariadenia ministra vnútra č. 3/2002 o etickom kódexe príslušníka Policajného zboru v znení neskorších predpisov, ktorých nedodržiavanie môže viesť k vyvodu právej zodpovednosti.

K bodu č. 12. – CPT by od slovenských orgánov rád dostal informáciu o tom, či v Slovenskej republike existujú takéto ochranné opatrenia.

Na základe požadovanej informácie uvádzame, že príslušník Policajného zboru, ako každá osoba, môže v súvislosti s oznamovaním prípadov zlého zaobchádzania zo strany jeho kolegov (príslušníkov Policajného zboru) využiť kontrolné mechanizmy, ktorými disponuje Policajný zbor a MV SR.

Ide o kontrolu, ktorú vykonávajú príslušní nadriadení príslušníkov Policajného zboru podľa zákona o štátnej službe, ktorý im v ustanovení § 49 ukladá okrem iného povinnosť riadiť, organizovať a kontrolovať výkon služby podriadených príslušníkov Policajného zboru, pričom uvedenú kontrolu môžu vykonávať aj na základe oznámení od iných príslušníkov Policajného zboru alebo inej osoby.

Ďalšie formy kontrol sú kontroly vykonávané útvarmi kontroly z úrovni krajských riaditeľstiev Policajného zboru, prezídia Policajného zboru a MV SR.

Uvedený kontrolný mechanizmus vychádza najmä zo zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov, ku ktorému boli vydané dva interné predpisy a to, nariadenie MV SR č. 81/2011 o vnútornom kontrolnom systéme a nariadenie MV SR č. 82/2011 o vykonávaní neplánovaných a operatívnych kontrol.

V tejto súvislosti ďalej uvádzame, že jedným z ochranných opatrení týkajúcich sa oznamovania prípadov zlého zaobchádzania zo strany príslušníkov Policajného zboru na svojich kolegov je možnosť podať podanie. Každým podaním sa útvary kontroly krajských riaditeľstiev Policajného zboru, prezídia Policajného zboru, MV SR, ale aj príslušní nadriadení zaoberajú a vybavujú podľa uvedenej platnej legislatívy Slovenskej republiky a vzhľadom na predchádzajúce odporúčania výboru CPT sú posudzované individuálne a s vážnosťou.

Naviac, na voľne prístupnej internetovej stránke sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR sa nachádza elektronický formulár, prostredníctvom ktorého je možné, aj anonymne, podať informácie týkajúce sa akéhokoľvek podozrenia z protiprávneho konania príslušníkov Policajného zboru a iných zamestnancov MV SR. Informácie uvedené v elektronickom formulári sú z úrovne uvedenej sekcie ďalej preverované, vyhodnocované a využívané.

V prípade, ak na základe podaného oznámenia týkajúceho sa zlého zaobchádzania s osobami obmedzenými na osobnej slobode zo strany príslušníkov Policajného zboru, došlo k naplneniu skutkovej podstaty niektorého trestného činu uvedeného v Trestnom zákone, je v trestnom konaní u osoby v procesnom postavení svedka možnosť uplatniť ustanovenia podľa § 136 a § 137 Trestného poriadku.

Podľa § 136 Trestného poriadku, ak je dôvodná obava, že svedok alebo jemu blízka osoba sú pre uvedenie bydliska svedka ohrození, môže sa svedkovi povoliť, aby namiesto bydliska uviedol pracovisko alebo inú adresu, na ktorú sa mu môže doručiť predvolanie, alebo ak je dôvodná obava, že oznámením totožnosti, bydliska, prípadne miesta pobytu svedka je ohrozený jeho život, zdravie, telesná integrita alebo ak také nebezpečenstvo hrozí jemu blízkej osobe, môže sa svedkovi povoliť, aby neuvádzal údaje o svojej osobe. Na hlavnom pojednávaní však musí uviesť, ako sa oboznámil so skutočnosťami, o ktorých vypovedal. Materiály, ktoré umožňujú zistenie totožnosti takého svedka, sa ukladajú na prokuratúre a v konaní pred súdom u predsedu senátu. Do spisu sa zakladajú len vtedy, ak ohrozenie pominie. Na uvedený postup dáva súhlas predseda senátu a v prípravnom konaní prokurátor.

Ak policajt neuzná dôvod na uvedený postup, hoci sa svedok toho domáha a uvádza konkrétne skutočnosti, ktoré taký postup odôvodňujú, podľa § 137 Trestného poriadku policajt predloží vec prokurátorovi, aby preskúmal správnosť jeho postupu. Ak nehrozí nebezpečenstvo z omeškania, odloží výsluch svedka dovtedy, kým prokurátor o veci nerozhodne. Inak svedka vypočuje a do rozhodnutia prokurátora so zápisnicou o výsluchu zaobchádza tak, aby totožnosť svedka zostala utajená.

Ďalej podľa § 136 Trestného poriadku výsluch svedka, ktorého totožnosť má zostať utajená, vykoná orgán činný v trestnom konaní a súd v záujme ochrany svedka podľa potreby opatrenia, ako sú najmä zmena vzhladu a hlasu svedka, prípadne vykoná jeho výsluch s využitím technických zariadení vrátane zariadení určených na prenos zvuku a obrazu.

K bodu č. 13. – CPT by rád dostal aktuálne informácie o vyšetovaní a výsledku prípadu (Komárno dňa 28. 09. 2013). Výbor by rád dostal najmä kópie oboch rozhodnutí, na ktoré odkazujú slovenské orgány v liste z 12. decembra 2013, a to rozhodnutie sekcie kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR, ktorým sa prípad zamieta, a následné rozhodnutie Krajskej prokuratúry v Komárne o zrušení tohto rozhodnutia, ako aj kópiu prípadných ďalších rozhodnutí v tomto prípade.

K predmetnej žiadosti uvádzame, že v uvedenom „prípade“ konal odbor inšpekčnej služby – západ úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR pod ČVS: SKIS-474/OISZ-V-2013. Vyšetrovateľ uvedeného odboru dňa 30. 10. 2013 vec podľa § 197 ods.1 písm. d) Trestného poriadku odmietol. Dňa 21. 11. 2013 bolo odboru inšpekčnej služby – západ úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR doručené uznesenie z Okresnej prokuratúry v Komárne pod č: **1 Pn530/13-2** zo dňa 13. 11. 2013, ktorým bolo uznesenie vyšetrovateľa zo dňa 30. 10. 2013 zrušené. Vyšetrovateľ bol pokynom z úrovne Okresnej prokuratúry Komárno usmernený na zabezpečenie ďalších podkladov a opätovné rozhodnutie vo veci. Na základe doplnených podkladov a vyhodnotenia všetkých tvrdení, ako aj vyhodnotením zabezpečených listinných materiálov vyšetrovateľ v uvedenej veci vydal dňa 12. 12. 2013 uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku pod ČVS: SKIS-474/OISZ-V-2013, na základe ktorého oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 28. 12. 2013.

Zároveň Vám v prílohe č. 1 zasielame Vami požadované kópie rozhodnutí sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR a Okresnej prokuratúry Komárno.

K bodu č. 14. – CPT by rád dostal kópie konečných rozhodnutí sekcie kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR týkajúce sa týchto prípadov.

Na základe Vašej žiadosti Vám v prílohe č. 2 zasielame Vami požadované kópie rozhodnutí sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR, pričom si dovoľujeme uviesť, že dňa 29. októbra 2013 bol sekcii kontroly a inšpekčnej služby MV SR doručený z Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky list, ktorý obsahoval informáciu v súvislosti s uvedenými

16 prípadmi z Generálneho riaditeľstva Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky.

V uvedenej veci bolo potrebné zabezpečiť vyjadrenie a doplnenie podkladov z dôvodu, že prípady boli oznámené úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR a zároveň príslušnému prokurátorovi.

Na základe uvedeného, ako aj prijatých podkladov od Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky, boli konkretizované uvedené prípady:

A) výsledky vyšetrovaní prípadov osôb prijatých do Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Nitre (ďalej len „ÚVV a ÚVTOS“) v roku 2013 so zraneniami údajne spôsobenými príslušníkmi Policajného zboru a oznámenými príslušným orgánom Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky. Odbor inšpekčnej služby – západ úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR k jednotlivým prípadom uvádza:

1. Predvedenie A uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 1 zo dňa 14. 01. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-35/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 06. 02. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Oznamovateľ si dňa 21. 02. 2013 podal proti rozhodnutiu sťažnosť, ktorú prokurátor Okresnej prokuratúry Topoľčany pod č.: **1 Pn 103/2013-8** dňa 20. 03. 2013 zamietol.
2. Predvedenie B uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 2 zo dňa 16. 04. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-219/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 09. 05. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 21. 05. 2013.
3. Predvedenie C uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 3 zo dňa 07. 06. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-481/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 28. 10. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 08. 11. 2013.
4. Predvedenie D uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 4 zo dňa 08. 06. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-487/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 13. 11. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 03. 12. 2013.
5. Predvedenie E uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 5 zo dňa 14. 06. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-369/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 15. 08. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 27. 08. 2013.
6. Predvedenie F uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 6 zo dňa 23. 06. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-331/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 30. 07. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 13. 08. 2013.

7. Predvedenie G uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 7 zo dňa 11. 07. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-374/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 03. 09. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 17. 09. 2013.
8. Predvedenie H uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 8 zo dňa 12. 07. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-363/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 15. 08. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 27. 08. 2013.
9. Predvedenie I uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 9 zo dňa 27. 07. 2013 bolo predmetom vyšetrovania pod **ČVS: SKIS-379/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 26. 08. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 06. 09. 2013.
10. Predvedenie J uvedené v prehľade predvedených so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Nitre pod bodom č. 10 zo dňa 30. 09. 2013 bolo predmetom vyšetrovania na tunajšej súčasťi pod **ČVS: SKIS- 474/OISZ-V-2013**. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 30. 10. 2013 podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku odmietol. Dňa 13. 11. 2013 bolo rozhodnutie prokurátorom Okresnej prokuratúry Komárno zrušené. Vyšetrovateľ v uvedenej veci dňa 12. 12. 2013 vydal uznesenie podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. oznámenie odmietol (podklady uvedené a doložené pri bode č. 13)

V uvedených výborom požadovaných prípadoch išlo o použitie donucovacích prostriedkov proti osobe pristihnutej pri páchaní trestného činu, zastihnutej na úteku alebo pri obmedzení osobnej slobody osoby podozrivej zo spáchania trestného činu, pričom vyšetrovaním sa nepodarilo zistiť a preukázať žiadne neštandardné, nehumánne alebo ponižujúce zaobchádzanie proti takto obmedzeným osobám na osobnej slobode.

B) výsledky vyšetrovaní prípadov osôb prijatých do ÚVV a ÚVTOS v Prešove v roku 2012 a 2013 so zraneniami údajne spôsobenými príslušníkmi Policajného zboru a oznámenými príslušným orgánom. Odborom inšpekčnej služby – východ úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR bolo vykonávané konanie pred začatím trestného stíhania podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku, ako aj trestné konanie po začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku.

K jednotlivým osobám predvedeným so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Prešove v roku 2012 uvádzame nasledovné:

1. Obvinený K bol dňa 01. 02. 2012 predvedený do ÚVV a ÚVTOS so zraneniami, ktoré mu mali spôsobiť príslušníci Železničnej polície. Po odstúpení podkladových materiálov týkajúcich sa menovaného bolo pod **ČVS: SKIS-57/OISV-V-2012** vykonané konanie pred začatím trestného stíhania podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Predmetné konanie bolo dňa 29. 03. 2012 ukončené vydaním uznesenia podľa § 197 ods.1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. odmietnutím. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 14. 04. 2012.
2. Obvinený L bol dňa 23. 03. 2012 predvedený do ÚVV a ÚVTOS so zraneniami, ktoré mu mali spôsobiť príslušníci Policajného zboru. Po odstúpení podkladových

materiálov týkajúcich sa menovaného bolo pod **ČVS: SKIS-102/OISV-V-2012** vykonané konanie pred začatím trestného stíhania podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Predmetné konanie bolo dňa 30. 04. 2012 ukončené vydaním uznesenia podľa § 197 ods.1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. odmietnutím. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 18. 05. 2012.

3. Obvinený M bol dňa 26. 04. 2012 predvedený do ÚVV a ÚVTOS so zraneniami, ktoré mu mali spôsobiť príslušníci Obvodného oddelenia Policajného zboru Stará Ľubovňa. Po odstúpení podkladových materiálov týkajúcich sa menovaného bolo pod **ČVS: SKIS-136/OISV-V-2012** vykonané konanie pred začatím trestného stíhania podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Predmetné konanie bolo dňa 31. 05. 2012 ukončené vydaním uznesenia podľa § 197 ods.1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. odmietnutím. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 19. 06. 2012.
4. Obvinený N bol dňa 02. 06. 2012 predvedený do ÚVV a ÚVTOS so zraneniami, ktoré mu mali spôsobiť príslušníci Obvodného oddelenia Policajného zboru Svidník. Po odstúpení podkladových materiálov týkajúcich sa menovaného bolo pod **ČVS: SKIS-195/OISV-V-2012** vykonané konanie po začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku. Predmetné konanie bolo dňa 30. 11. 2012 ukončené vydaním uznesenia podľa § 215 ods. 1 písm. b), ods. 4 Trestného poriadku, t. j. zastavením, pretože uvedený skutok nie je trestným činom a nie je dôvod na postúpenie veci. N prevzal uznesenie dňa 12. 12. 2012, proti ktorému si podal sťažnosť, o ktorej rozhodol dňa 16. 01. 2013 dozor vykonávajúci prokurátor Okresnej prokuratúry Svidník, ktorý sťažnosť menovaného zamietol podľa § 193 ods.1 písm. c) Trestného poriadku. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 16. 01. 2013.
5. Obvinený O bol dňa 03. 10. 2012 predvedený do ÚVV a ÚVTOS so zraneniami, ktoré mu mali spôsobiť príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky odboru poriadkovej polície Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Prešove. Po odstúpení podkladových materiálov týkajúcich sa menovaného bolo pod **ČVS: SKIS-286/OISV-V-2012** vykonané konanie pred začatím trestného stíhania podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Predmetné konanie bolo dňa 07. 11. 2012 ukončené vydaním uznesenia podľa § 197 ods.1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. odmietnutím. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 16. 11. 2012.

K jednotlivým osobám predvedeným so zranením do ÚVV a ÚVTOS v Prešove v roku 2013 uvádzame nasledovné:

1. Obvinený P bol dňa 17. 06. 2013 predvedený do ÚVV a ÚVTOS so zraneniami, ktoré mu mali spôsobiť príslušníci Obvodného oddelenia Policajného zboru Stará Ľubovňa. Po odstúpení podkladových materiálov týkajúcich sa menovaného bolo pod **ČVS: SKIS-150/OISV-V-2013** vykonané konanie pred začatím trestného stíhania podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku. Predmetné konanie bolo dňa 25. 06. 2013 ukončené vydaním uznesenia podľa § 197 ods.1 písm. d) Trestného poriadku, t. j. odmietnutím. Uvedené uznesenie nadobudlo právoplatnosť dňa 09. 08. 2013.

Obvinený Q bol dňa 17. 06. 2013 predvedený do ÚVV a ÚVTOS so zraneniami, ktoré mu mali spôsobiť podľa vyjadrenia obvineného inej osoby. Na odbor inšpekčnej služby - východ úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR nebol z ÚVV a ÚVTOS v Prešove v súvislosti s uvedenou osobou doručený žiaden spisový materiál, z uvedeného dôvodu nebolo vykonané žiadne konanie, avšak pri následnom šetrení bolo

zistené, že jednotlivé poranenia Q mal spôsobiť jeho syn Q, z uvedeného dôvodu Vám zasielame v prílohe č. 3 aj súvisiace podkladové materiály z Obvodného oddelenia Policajného zboru Poprad a odboru kriminálnej polície Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Poprade pod ČVS: **ORP-949/PP-PP-2013**, ČVS: **ORP-588/1-OVK-PP-2013** a ČVS: **ORP-1308/PP-PP-2013**, ako aj **záznam** o prijatí predvedeného obvineného do výkonu väzby Q.

K bodu č. 15. – *CPT by rád dostal vyjadrenie slovenských orgánov k tejto otázke vo svetle relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva.*

K uvedenej žiadosti o podanie vyjadrenia uvádzame, že vyšetrowanie možného zlého zaobchádzania s osobami obmedzenými na osobnej slobode v Slovenskej republike, a to vrátane možného zlého zaobchádzania zo strany polície, je zabezpečované predovšetkým prokuratúrou Slovenskej republiky a verejným ochrancom práv, ktorí ako ústavne konštituované orgány poskytujú najvyššiu možnú mieru garancie inštitucionálnej nezávislosti.

Prokuratúra Slovenskej republiky je orgánom chrániacim práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu, pričom je povinná vo verejnom záujme vykonať opatrenia na predchádzanie porušeniu zákonnosti, na zistenie a odstránenie porušenia zákonnosti, na obnovu porušených práv a zároveň vyvodenie zodpovednosti za ich porušenie. Prokurátori taktiež vykonávajú dozor nad zachovávaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, k čomu zo zákona disponujú príslušnými oprávneniami.

V tejto súvislosti nemožno aplikovať judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, na základe ktorej prokuratúra nie je orgánom dostatočne nezávislým od výkonnej moci. Relevantné rozhodnutia boli totiž prijaté voči Francúzskej republike (Medvedyev a ďalší v. Francúzsko, rozsudok z 29. marca 2010; Moulin v. Francúzsko, rozsudok z 23. novembra 2010), v ktorej prokuratúra tvorí súčasť výkonnej moci a podlieha ministrovi spravodlivosti. Prokuratúra Slovenskej republiky je však samostatnou sústavou štátnych orgánov, oddelenou od ostatných zložiek štátnej moci.

Potenciálnym zlým zaobchádzaním s osobami obmedzenými na osobnej slobode sa zaoberá aj verejný ochranca práv, ktorý ako nezávislý orgán chráni základné práva a slobody fyzických a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. Rovnako sa môže podieľať na uplatnení zodpovednosti osôb pôsobiacich v orgánoch verejnej moci, ak tieto osoby porušili základné právo alebo slobodu fyzických a právnických osôb.

Vyšetrowanie možného zlého zaobchádzania s osobami obmedzenými na osobnej slobode zo strany príslušníkov Policajného zboru vykonávané sekciou kontroly a inšpekčnej služby MV SR je interným kontrolným mechanizmom, ktorý dopĺňa vyššie uvedený systém.

K bodu č. 16. – *CPT by rád dostal aktuálne informácie o priebehu a výsledku vyšetrowania tvrdení o údajnom zlom zaobchádzaní s osobami, ktorým bola políciou obmedzená osobná sloboda pri vyššie uvedenom policajnom zásahu z 19. júna 2013 v Moldave nad Bodvou. Okrem toho by bol CPT rád podrobne informovaný o krokoch, ktoré na prešetrenie týchto tvrdení urobila sekcia kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR.*

Výbor navyše odporúča, aby slovenské orgány urobili potrebné opatrenia s cieľom zabezpečiť, že policajné zásahy vyššie opísaného druhu sa budú nakrúcať na video (napr. pomocou taktických kamier ako súčasť vybavenia zasahujúcich policajtov).

K priebehu vyšetrovania policajného zásahu v Moldave nad Bodvou zo dňa 19. 06. 2013 uvádzame, že vyšetrovateľ odboru inšpekčnej služby – stred úradu inšpekčnej služby sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR uznesením podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku zo dňa 20. januára 2014 začal trestné stíhanie pre zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) a písm. c) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. h) Trestného zákona (závažnejším spôsobom konania) a § 140 písm. b) Trestného zákona (z osobitného motívu) a iné.

Závažnejší spôsob konania podľa § 138 písm. h) Trestného zákona sa rozumie páchanie trestného činu porušením dôležitej povinnosti vyplývajúcej z páchatel'ovho zamestnania, postavenia alebo funkcie alebo uloženej mu podľa zákona a osobitným motívom podľa § 140 písm. b) Trestného zákona sa rozumie spáchanie trestného činu z pomsty.

V uvedenej veci bolo začaté trestné konanie na základe pokynu prokurátora Krajskej prokuratúry v Prešove pod spisovou značkou: 1 Kn 389/13.

V označenej veci bol vyšetrovateľovi doručený zoznam poškodených osôb v počte približne 70 osôb. V súčasnej dobe prebiehajú výsluchy týchto osôb, avšak splnomocnenec poškodených avizoval, že počet poškodených zredukuje. Doposiaľ je vypočutých približne 50 osôb z predmetného zoznamu, pričom niekoľko osôb sa nepovažuje za poškodených. Taktiež prebiehajú výsluchy svedkov a príslušníkov Policajného zboru zúčastnených na uvedenej policajnej akcii. Priebežne sú spracovávané znalecké posudky v danej veci. Znalecké posudky z oblasti zdravotníctva nie sú zatiaľ vyhotovené. Za súčasného dôkazného stavu nie je dôvod na vznesenie obvinenia konkrétnym príslušníkom Policajného zboru. Vec je v štádiu vyšetrovania.

K odporúčaní výboru CPT v súvislosti s obrazovým zachytením policajných „zásahov“ na video ďalej uvádzame, že v štvrtej hlave „Spracúvanie informácií Policajným zborom“ zákona o PZ je zakomponované ustanovenie § 69 ods. 2, ktoré oprávňuje Policajný zbor, ak je to potrebné na plnenie jeho úloh, vyhotovovať zvukové, obrazové alebo iné záznamy z miest verejne prístupných a zvukové, obrazové alebo iné záznamy o priebehu služobnej činnosti alebo služobného zákroku.

Služobným zákrokom sa podľa § 9 ods. 3 zákona o PZ rozumie zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť príslušníka Policajného zboru, pri ktorom sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby a služobnou činnosťou podľa § 8 ods. 3 zákona o PZ činnosť príslušníka Policajného zboru spojená s plnením úloh podľa zákona o PZ alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Pri vykonávaní služobného zákroku vždy hrozí, že osoba, proti ktorej sa služobný zákrok vykonáva sa bude aktívne brániť alebo aj priamo fyzicky zaútočí na príslušníka Policajného zboru. Preto je potrebné, aby sa príslušník Policajného zboru v prvom rade venoval vykonaniu služobného zákroku. Zároveň je potrebné, aby zakročujúceho príslušníka Policajného zboru zabezpečoval proti útoku iných osôb minimálne ďalší jeden príslušník Policajného zboru. Na vykonanie služobného zákroku často nepostačujú dvaja príslušníci Policajného zboru a je nevyhnutná prítomnosť tretieho, ktorý by sa aktívne podieľal na vykonaní služobného zákroku. Obidve tieto činnosti natoľko vyťažujú kapacitu príslušníka Policajného zboru, že je nemožné, aby sa zároveň sústredil aj na dokumentovanie služobného zákroku.

Z uvedeného je zrejmé, že zaznamenanie policajného zásahu na video je predovšetkým otázka materiálno-technického zabezpečenia a organizácie výkonu služobnej činnosti.

Zároveň si treba uvedomiť, že celoplošné vyhotovovanie videozáznamov z úkonov, ktoré sa vykonávajú v obydlí, okrem určitého okruhu, napríklad obhliadku miesta trestného činu alebo domovú prehliadku, môže byť vnímané ako neprimeraný zásah do súkromia osôb. Aj v tomto prípade je dôležitá zásada proporcionality a je potrebné posudzovať mieru zásahu do práv a slobôd osoby, ktorým je vyhotovenie videozáznamu z obydli a závažnosť skutku a následného policajného zásahu, napríklad výkon oprávnenia otvoriť byt podľa § 29 zákona o PZ.

S vyhotoveným videozáznamom je potrebné nakladať ako s osobným údajom. Videozáznam zachytáva tvár osoby, proti ktorej policajný zásah smeruje, ale aj iných prítomných osôb, jej obydlie, ktoré môže byť zároveň aj obydliím iných osôb, proti ktorým policajný zásah primárne nie je vedený, ale zasahuje sa do ich súkromia, pričom podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.

V tejto súvislosti však uvádzame, že v súčasnosti odbor poriadkovej polície prezídia Policajného zboru je zaradený v projekte ESNEV (Elektronické systémy a Národná evidencia vozidiel SOITRON) a participuje na vývoji uvedeného projektu. Základom projektu je informačno-technologický systém, ktorý pozostáva z kamery na snímanie evidenčných čísiel vozidiel a snímanie služobných zákrokov, zo zariadenia na nahrávanie zvuku a kamerových záznamov, a z ovládacieho prvku - dotykovej obrazovky. Systém je zabudovaný v služobných motorových vozidlách a pomocou SIM karty udržiava spojenie s ostatnými elektronickými systémami. Umožňuje lustráciu osôb, vozidiel, vecí v pátraní, „čítanie dokladov (občianskych preukazov, technických preukazov)“, čítanie evidenčných čísiel vozidiel a vyhodnotenie evidenčných čísiel vozidiel, navigáciu, orientáciu podľa máp, archiváciu záberov, údajov, nahrávok a iné. Pilotný projekt bol úspešne realizovaný v II. polovici roku 2013. V súčasnosti prebieha testovacia prevádzka v rámci pilotného projektu a po získaní aktuálneho zoznamu služobných vozidiel aj montáž zariadení do nových služobných vozidiel (z dôvodu obmeny vozového parku MV SR). Spustenie rutinej prevádzky sa plánuje v roku 2014.

V nadväznosti na policajný „zásah“ v Moldave nad Bodvou zo dňa 19. 06. 2013 bolo v mesiaci január 2014 prijaté opatrenie vo forme nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 4/2014, ktorým sa novelizoval čl. 39 „Pátracie akcie“ nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 53/2007 o postupe pri pátraní po osobách a veciach v znení neskorších predpisov.

V čl. 39 ods. 6 uvedeného nariadenia bolo ustanovené, že veliteľ pátracej akcie zabezpečí vyhotovenie obrazových, zvukových alebo iných záznamov z miesta pátracej akcie, najmä ak je predpoklad nasadenia väčšieho počtu síl a prostriedkov a kde môže byť sústredených viacero nezainteresovaných osôb, ak to operatívna situácia a charakter zákroku umožňuje a takýto záznam je možné technicky vyhotoviť.

K bodu č. 17. – Vo svojej správe z návštevy v roku 2009 CPT hovoril o incidente z 21. marca 2009, pri ktorom policajti pod hrozbou fyzického násillia údajne prinútili šesť mladistvých Rómov vyzliecť sa donaha na policajnej stanici v Košiciach a navzájom sa fackovať. Navyše na ich zastrašenie boli údajne použité policajné psy. CPT by rád dostal aktuálne informácie o tejto veci.

K žiadosti CPT o poskytnutie aktuálnych informácií vo veci incidentu zo dňa 29. 03. 2009 v Košiciach uvádzame, že dňa 31. 03. 2010 bol prokurátorovi Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky predložený vyšetrovací spis ČVS: SKIS-105/IS-3-V-2009 spolu s návrhom na podanie obžaloby podľa § 209 ods. 1 Trestného poriadku. Následne bola

prokurátorom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky vo veci podaná obžaloba a v súčasnosti prebieha dokazovanie na hlavnom pojednávaní vedenom na Okresnom súde Košice I.

K bodu č. 18. – CPT považuje za potrebné opätovne vyzvať slovenské orgány, aby zo všetkých policajných zariadení odstránili predmety pevne spojené so stenou určené na pripútavanie osôb, a aby všeobecne prijali účinné opatrenia na skončenie praxe pripútavania osôb v policajnom zaistení o zabudované predmety. Vo všetkých policajných zariadeniach, kde môžu byť zadržávané osoby, ktorým bola políciou obmedzená osobná sloboda, by pre zaistené osoby mala existovať jedna alebo niekoľko miestností spĺňajúcich primerané požiadavky na bezpečnosť. Chodby by sa nemali používať ako priestory na dočasné zadržiavanie osôb.

Ak sa zaistená osoba správa násilne, použitie pút môže byť odôvodnené. Táto osoba by sa však nemala pripútať k zabudovaným predmetom, ale mala by byť držaná v bezpečnom prostredí pod prísny dohľadom, a v prípade potreby by sa jej mala poskytnúť lekárska pomoc. Okrem toho, ak sa počas zaistenia považuje za potrebné spútať zaistenému ruku, putá by sa mali nasadiť len na nevyhnutne dlhý čas.

Na vysvetlenie k uvedenému odporúčaní uvádzame, že príslušníci Policajného zboru pri používaní pút postupujú podľa § 52 zákona o PZ, ktorý znie:

(1) Policajt je oprávnený použiť putá:

a) na spútanie predvádzanej, zaistenej, zadržanej alebo zatknutej osoby alebo osoby, ktorá má byť dodaná do väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody a kladie aktívny odpor alebo napáda iné osoby alebo policajta, alebo poškodzuje majetok, po márnej výzve, aby od takého konania upustila,

b) na vzájomné pripútanie dvoch alebo viacerých predvádzaných, zaistených, zadržaných alebo zatknutých osôb za podmienok uvedených v písmene a),

c) pri vykonávaní služobných zákrokov alebo procesných úkonov s predvedenými, zaistenými, zadržanými, zatknutými osobami alebo s osobami, ktoré sú vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody, ak je dôvodná obava, že sa pokúsia o útek,

d) pri vykonávaní policajných prevozov cudzincov cez územie Slovenskej republiky na štátnu hranicu susedného štátu.

(2) Osoba uvedená v ods. 1 môže byť, ak to okolnosti vyžadujú, pripútaná aj k vhodnému predmetu, avšak iba na čas, pokiaľ trvajú dôvody uvedené v ods. 1.

(3) Policajt je oprávnený použiť spútať opasok na účely uvedené v ods. 1 a ods. 2, ak je podozrenie, že použitie pút môže byť neúčinné.

Predmetné ustanovenie taxatívne určuje príslušníkom Policajného zboru podmienky a čas, za ktorých sú oprávnení použiť putá.

Ďalej si k odporúčaní výboru CPT a k súčasnej potrebe používania vhodných predmetov na pripútavanie dovoľujeme uviesť, že príslušníkom Policajného zboru umožňuje pripútavanie osôb k vhodnému predmetu už uvedený ods. 2 ustanovenia podľa § 52 zákona o PZ, pričom za vhodný predmet sa nepovažuje napr. rúrka ústredného kúrenia alebo radiátor.

Ponechanie vhodných predmetov na pripútavanie a ich využívanie je ojedinelé a len v odôvodnených prípadoch napr. v prípade, ak je na útvare Policajného zboru osoba/osoby obmedzená na osobnej slobode, ktorá kladie aktívny odpor, napáda iné osoby alebo príslušníka Policajného zboru a poškodzuje majetok, pričom k vhodnému predmetu je

pripútaná iba na čas, pokiaľ uvedené dôvody trvajú. Z uvedeného, ako aj z ustanovenia § 52 zákona o PZ vyplýva, že ide o dočasné opatrenie, pričom prednostne sa využívajú miestnosti pre predvedené osoby („vyhradené priestory“) a pripútanie osôb k vhodnému predmetu sa vykonáva len v prípade, ak nie je možné iné riešenie.

Osoba je pripútaná k vhodnému predmetu na mieste, kde verejnosť vôbec nemá prístup, alebo na mieste, kde má verejnosť obmedzený prístup. V tejto súvislosti sú z úrovne MV SR prijaté systémové opatrenia vo forme ustanovení najmä podľa § 8 zákona o PZ, § 48 zákona o štátnej službe, ako aj nariadenia o etickom kódexe a nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 22/2013 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru v znení nariadenia prezídia Policajného zboru č. 52/2014 (ďalej len „nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 22/2013“), v ktorom sú upravené postupy pre príslušníkov Policajného zboru, ktoré je nutné z ich strany striktne dodržať pri služobnej činnosti (služobná činnosť – bod č. 16) s osobami obmedzenými na osobnej slobode.

V ustanovení podľa § 48 ods. 3 písm. a), písm. n) zákona o štátnej službe je uvedené, že príslušník Policajného zboru je povinný plniť svedomite úlohy, ktoré sú mu uložené ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi a ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi, ako aj úlohy uložené rozkazmi, nariadeniami, príkazmi a pokynmi nadriadených, ak bol s nimi riadne oboznámený (napr. dodržiavanie ustanovení § 8 zákona o PZ a nariadenie o etickom kódexe) a plniť aj povinnosti vyplývajúce z iných všeobecne záväzných právnych predpisov.

V tejto súvislosti poukazujeme aj na skutočnosť, že od roku 2009 doposiaľ útvary kontroly krajských riaditeľstiev Policajného zboru, prezídia Policajného zboru a MV SR vybavovali len 6 sťažností od osôb v súvislosti s ich pripútaním k vhodnému predmetu, z uvedeného počtu nebola ani jedna sťažnosť opodstatnená, to znamená, že zo strany príslušníkov Policajného zboru nebolo zistené porušenie všeobecne záväzných právnych predpisov alebo interných predpisov MV SR.

Ďalej uvádzame, že v prípade preukázania neoprávneného použitia a aplikovania oprávnenia príslušníka Policajného zboru podľa § 52 zákona o PZ, je uvedené konanie postihované v disciplinárnej alebo trestnoprávnej rovine podľa platnej legislatívy Slovenskej republiky (body č. 11 a č. 12), pričom ide o osobné zlyhanie jedinca, ktorému sa nedokáže celkom zamedziť i napriek uvedeným systémovým opatreniam.

V závere si dovoľujeme podotknúť, že nie každá osoba obmedzená na osobnej slobode je automaticky pripútaná k vhodnému predmetu. Každý prípad pripútania osoby k vhodnému predmetu je posudzovaný individuálne a podľa aktuálneho správania sa osoby obmedzenej na osobnej slobode na útvaroch Policajného zboru (osoba je agresívna, poškodzuje majetok a pod.).

Prípadné odstránenie vhodných predmetov na pripútavanie osôb obmedzených na osobnej slobode na útvaroch Policajného zboru si v budúcnosti vyžaduje najmä novelizáciu ustanovenia § 52 zákona o PZ.

K bodu č. 20. – CPT opakuje odporúčanie, aby slovenské orgány urobili potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, že právo každej osoby zbavenej osobnej slobody políciou vyrozumieť o jej zaistení tretiu osobu podľa vlastného výberu hneď na začiatku obmedzenia osobnej slobody bude uznané zákonom a uplatňované v praxi. Akékoľvek výnimky z tohto práva by mali byť jasne vymedzené a prísne časovo obmedzené a mali by ich sprevádzať primerané záruky (napr. že každé oneskorenie vyrozumienia o zaistení sa zaznamená písomne aj s uvedením dôvodov, a že ho musí schváliť vyšší policajný dôstojník nezainteresovaný na danom prípade alebo prokurátor).

Výbor ďalej odporúča, aby slovenské orgány urobili potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, že zaistené osoby budú spätne informované o tom, či v prípade, že vyrozumie o ich zaistení robia policajti, bolo možné vyrozumieť blízkeho príbuzného alebo inú osobu.

Dovoľujeme si uviesť, že v trestnom konaní osoba obmedzená na osobnej slobode (zadržaný podozrivý) má podľa § 85 ods. 6 Trestného poriadku právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním už v priebehu zadržania bez prítomnosti tretej osoby a pred vznesením obvinenia.

V prípade, ak je obmedzená osobná sloboda osoby podľa § 19 zákona o PZ (zaistená osoba), tak uvedenej osobe sa umožní bez zbytočného odkladu na jej požiadanie vyrozumieť o zaistení niektorú z blízkych osôb a požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci. Ak ide o vojaka, policajt vyrozumie najbližší vojenský útvar a ak ide o osobu, ktorá nie je plnoletá, zákonného zástupcu tejto osoby.

Z uvedeného vyplýva, že zaistenej osobe sa na základe jej požiadania umožní vyrozumieť o zaistení niektorú z blízkych osôb a požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci bez zbytočného odkladu, čo znamená, že zaistená osoba môže uplatniť svoje právo kontaktovať rodinného príslušníka ihneď po jej zaistení a po odpadnutí prekážok, ktoré by vyrozumieniu bránili.

V tejto súvislosti treba podotknúť, že všetky prípady predvedenia, zaistenia, zadržania alebo zatknutia osôb, ako aj osôb, ktoré boli priamo predvedené na súd či iný štátny orgán na základe písomného dožiadania týchto orgánov so zaznamenaním relevantných údajov uvedených osôb sú na útvare Policajného zboru riadne zaznamenané (pozri bod č. 26), vrátane kontaktovania a návštevy príbuzných a právneho zástupcu.

Na základe uvedeného je zrejmé, že Policajný zbor venuje náležitú pozornosť právam osôb, ktoré boli obmedzené na osobnej slobode.

Odporúčanie výboru CPT v súvislosti so spätnou informovanosťou osoby obmedzenej na osobnej slobode o tom, či bola vyrozumená blízka osoba alebo iná osoba, bude zapracované do nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 22/2013 ako povinnosť príslušníka Policajného zboru dať spätnú väzbu osobe obmedzenej na osobnej slobode o skutočnosti, či tretia osoba bola alebo nebola vyrozumená o jej obmedzení.

K bodu č. 21. – CPT by od slovenských orgánov rád dostal informáciu o tom, od akého času môžu cudzí štátni príslušníci, ktorým bola políciou obmedzená osobná sloboda, uplatniť svoje právo skontaktovať sa s veľvyslanectvom/konzulátom svojej krajiny, a do akej miery sa podľa platných právnych predpisov výkon tohto práva môže odložiť na neskôr alebo obmedziť.

Podľa § 90 ods. 1 písm. a) bod 2 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pobyte cudzincov“) je útvar Policajného zboru povinný zabezpečiť poučenie štátneho príslušníka tretej krajiny bezprostredne po jeho zaistení (obmedzení osobnej slobody osoby) v jazyku, ktorému rozumie, o možnosti oznámiť jeho zaistenie zastupiteľskému úradu štátu, ktorého je štátnym občanom.

Ak štátny príslušník tretej krajiny požiada o oznámenie svojho zaistenia zastupiteľskému úradu štátu, ktorého je štátnym občanom, je útvar Policajného zboru podľa § 90 ods. 1 písm. b) zákona o pobyte cudzincov povinný bezodkladne vyrozumieť tento zastupiteľský úrad. Ak takýto zastupiteľský úrad nemá sídlo na území Slovenskej republiky, útvar Policajného zboru o zaistení štátneho príslušníka tretej krajiny vyrozumie Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

Povinnosť postupovať tak, ako je uvedené v predchádzajúcom odseku má podľa § 90 ods. 2 písm. g) zákona o pobyte cudzincov aj zariadenie (miesto, v ktorom je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení – útvar policajného zaistenia pre cudzincov Medved'ov alebo Sečovce).

Na základe uvedeného momentom, kedy sa stáva účinným právo zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny kontaktovať ambasadu/konzulát svojej krajiny je moment zaistenia štátneho príslušníka tretej krajiny. Podľa zákona o pobyte cudzincov je štátny príslušník tretej krajiny zaistený momentom vydania rozhodnutia o zaistení, kedy útvar Policajného zboru zároveň poučí štátneho príslušníka tretej krajiny o možnosti požiadať o oznámenie svojho zaistenia zastupiteľskému úradu štátu, ktorého je štátnym občanom. Toto právo nie je možné odložiť a ani limitovať. V prípade, ak štátny príslušník požiada o oznámenie svojho zaistenia útvar Policajného zboru alebo zariadenie bezodkladne vyrozumie príslušný zastupiteľský úrad, prípadne Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

K bodu č. 22. – CPT preto považuje za potrebné opätovne vyzvať slovenské orgány, aby prijali potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, že právo na prístup k advokátovi bude formálne zaručené všetkým osobám, ktoré majú zákonnú povinnosť dostaviť sa na políciu a zostať na polícii, a to bez ohľadu ich konkrétny právny štatút, a že toto právo bude plne uplatniteľné v praxi hneď od obmedzenia osobnej slobody.

K uvedenej výzve výboru CPT uvádzame, že právo na právnu pomoc je garantované Ústavou Slovenskej republiky, konkrétne čl. 47 ods. 2 hovorí, že každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Aj keď toto právo nie je v Trestnom poriadku vo všeobecnej úprave vo vzťahu k svedkovi (bod č. 10) upravené a rovnako Trestný poriadok toto právo neupravuje ani v súvislosti s obmedzením osobnej slobody svedka (§ 88 Trestného poriadku) a predvedením svedka (§ 128 Trestného poriadku), nemožno vysloviť záver, že svedok nemá právo na právnu pomoc. Uvedené potvrdil aj Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze sp. zn. I. ÚS 248/07 z 3. júla 2008. Ústavný súd Slovenskej republiky v tejto súvislosti poznamenal, že za situácie, keď právna úprava neobsahuje výslovný postup riešenia určitého problému, túto situáciu možno riešiť výkladom práva. Podľa výkladu čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky právo na právnu pomoc patrí každému v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej moci, a to bez ohľadu na procesné postavenie v konaní.

Podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku orgán činný v trestnom konaní môže vypočúť osobu, ktorú na základe trestného oznámenia alebo iného podnetu je potrebné vypočúť k okolnostiam nasvedčujúcim, že mala spáchať trestný čin. Vypočúvaná osoba má právo na právnu pomoc advokáta.

Uvedené ustanovenie ďalej výslovne priznáva právo na právnu pomoc advokáta už osobe, ktorú na základe trestného oznámenia alebo iného podnetu je potrebné vypočúť k okolnostiam nasvedčujúcim, že mala spáchať trestný čin.

Podľa § 85 ods. 6 Trestného poriadku zadržaná osoba má právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním už v priebehu zadržania bez prítomnosti tretej osoby.

Predmetné ustanovenie umožňuje zadržanému podozrivému zvoliť si obhajcu aj pred vznesením obvinenia a radiť sa s ním v priebehu zadržania bez prítomnosti tretej osoby.

V tejto súvislosti si dovoľujeme uviesť, že zo správy výboru CPT (časť I. písm. B. bod 3.) vyplýva, že výbor CPT navštívil len operačné strediská a obvodné oddelenia Policajného

zboru. Problematika obmedzenia osobnej slobody nebola zisťovaná u vyšetrovateľov Policajného zboru, ktorí pôsobia na odboroch kriminálnej polície.

Z uvedeného dôvodu mohlo dôjsť zo strany príslušníkov Policajného zboru uvedených útvarov Policajného zboru k poskytnutiu neúplných informácií týkajúcich sa práva na prístup k advokátovi osôb obmedzených na osobnej slobode.

Čo sa týka postupu podľa § 85 Trestného poriadku, v uvedenom ustanovení je upravené aj právo zvoliť si obhajcu a to už počas zadržania, ešte pred prípadným vznesením obvinenia.

Podľa § 85 ods. 4 Trestného poriadku „policajt, ktorý zadržanie vykonal alebo ktorému bola odovzdaná zaistená osoba podľa osobitného zákona alebo odovzdaná osoba pristihnutá pri trestnom čine podľa odseku 2, takú osobu bezodkladne oboznámi s dôvodmi zadržania a vypočuje ju; v prípade, že podozrenie nebude naďalej dôvodné alebo dôvody zadržania z inej príčiny odpadnú, prepustí ju písomným opatrením ihneď na slobodu. Ak zadržanú osobu neprepustí na slobodu, vznesie jej obvinenie a vypočuje ju. Po jej výsluchu odovzdá spis prokurátorovi, aby ten mohol prípadne podať návrh na vzatie do väzby alebo na postup podľa § 204 ods. 1. Policajt alebo prokurátor postupujú pri tom tak, aby zadržanú osobu bolo možné odovzdať súdu najneskôr do 48 hodín od jej zadržania alebo zaistenia podľa osobitného zákona alebo prevzatia podľa odseku 2, inak musí byť zadržaná osoba prepustená na slobodu písomným príkazom prokurátora s primeraným odôvodnením. Zadržanú osobu môže prepustiť na slobodu so súhlasom prokurátora písomným príkazom s primeraným odôvodnením aj policajt“.

Podľa § 85 ods. 5 Trestného poriadku „ustanovenia § 34, § 121 až 124 sa primerane použijú aj vtedy, ak je zadržaná osoba vypočúvaná v čase, keď proti nej ešte nebolo vznesené obvinenie“, pričom v § 34 je obsiahnuté aj právo zvoliť si obhajcu.

Podľa § 85 ods. 6 Trestného poriadku „zadržaná osoba má právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním už v priebehu zadržania bez prítomnosti tretej osoby; má právo požadovať, aby obhajca bol prítomný pri jej výsluchu podľa odseku 4, ibaže je obhajca v lehote uvedenej v odseku 4 nedosiahnuteľný“.

Z uvedeného vyplýva, že právo na prístup k advokátovi nemá len obvinený, ale už zadržaná podozrivá osoba počas zadržania (teda nie až „v čase, keď bola formálne označená ako „obvinený““), o čom je poučená najneskôr pred jej vypočutím, ktoré sa má vykonať podľa možnosti bezodkladne. Vykonané zadržanie musí príslušník Policajného zboru (ako orgán činný v trestnom konaní) podľa § 85 ods. 3 Trestného poriadku bezodkladne oznámiť prokurátorovi, ktorý vykonáva podľa Trestného poriadku dozor nad dodržiavaním zákonnosti a teda aj nad zákonnosťou postupu príslušníka Policajného zboru (ako orgánu činného v trestnom konaní).

Od obmedzenia osobnej slobody v rámci zadržania (§ 85 Trestného poriadku) je potrebné odlišovať zabezpečenie svedka a predvedenie svedka alebo obvineného, uvedené pri bode č. 10.

Čo sa týka zabezpečenia svedka (§ 88 Trestného poriadku), tento inštitút trestného konania vo svojej činnosti orgány činné v trestnom konaní (ani vyšetrovatelia Policajného zboru) použiť nemôžu.

Ustanovenie o predvedení svedka podľa § 128 Trestného poriadku neupravuje skutočnosť, aby bola predvádzaná osoba (svedok) poučená o „práve na prístup k právnikovi“, keďže účelom predvedenia je len bezprostredná preprava takejto osoby pred príslušný orgán (orgán činný v trestnom konaní alebo súd) na vykonanie úkonu trestného konania, na začiatku

ktorého uvedený orgán takúto osobu podľa Trestného poriadku poučí o všetkých jej právach a umožni jej ich realizáciu. Aj keď Trestný poriadok priamo neupravuje právnu pomoc svedka v trestnom konaní, podľa uvedeného čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom (rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. I ÚS 248/07).

Taktiež je potrebné uviesť, že osoba zaistená podľa § 19 zákona o PZ má podľa ods. 6 uvedeného ustanovenia právo na jej požiadanie vyrozumieť o svojom zaistení niektorú z blízkych osôb a požiadať advokáta o poskytnutie právnej pomoci. Toto oprávnenie sa vzťahuje podľa § 19 ods. 1 písm. c) zákona o PZ aj na osobu, ktorá bola zaistená z dôvodu, že sa pokúsila o útek pri predvedení podľa § 17 alebo § 18, a dôvodná obava z jej úteku trvá. To znamená, že toto oprávnenie zaistenej osoby priamo uvedené v § 19 sa priznáva aj osobám ktoré boli zaistené po tom, ak sa pokúsili o útek pri predvedení podľa § 17 a § 18 zákona o PZ. Zaistená osoba môže uplatniť svoje právo kontaktovať rodinného príslušníka ihneď po jej zaistení a po odpadnutí prekážok, ktoré by vyrozumieniu bránili.

Ďalej je potrebné uviesť, že jednotlivé uvedené práva občanov sú garantované Ústavou Slovenskej republiky, konkrétne v čl. 16 ods. 1 a čl. 17.

Čl. 16 ods. 1 hovorí, že nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.

To znamená, že nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia možno obmedziť v súlade so zákonom, napríklad pri služobnej činnosti príslušníkov Policajného zboru, ktorí sú oprávnení vyžadovať preukázanie totožnosti podľa § 18 zákona o PZ, zaistiť osobu podľa § 19 zákona o PZ, pričom v čl. 17 Ústavy Slovenskej republiky je okrem iného uvedené, že osobná sloboda sa zaručuje, nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, nikoho nemožno pozbaviť slobody len pre neschopnosť dodržať zmluvný záväzok, obvineného alebo podozrivého z trestného činu možno zadržať len v prípadoch ustanovených zákonom. Zadržaná osoba musí byť ihneď oboznámená s dôvodmi zadržania, vypočutá a najneskôr do 48 hodín prepustená na slobodu alebo odovzdaná súdu.

Ďalej dodávame, že využívanie práva na prístup k advokátovi sa v praxi akceptuje a dodržiava, akejkol'vek osobe, bez ohľadu na jej právny stav, ktorá sa dostaví na útvar Policajného zboru (napr. obvodné oddelenie Policajného zboru) s advokátom, je umožnené všetky úkony robiť za jeho prítomnosti, prípadne na základe splnomocnenia môže advokát vykonávať niektoré úkony za osobu.

Na základe uvedených skutočností nepovažujeme v súčasnosti za potrebné prijať ďalšie opatrenia v súvislosti so zabezpečením práva na prístup k advokátovi, pretože predmetné právne predpisy dostatočne zabezpečujú uvedené právo pre osoby obmedzené na osobnej slobode, resp. osoby podozrivé zo spáchania trestného činu, ako aj iné osoby.

K bodu č. 23 a 24. –CPT preto považuje za potrebné opätovne vyzvať slovenské orgány, aby bezodkladne priznali plnohodnotné právo na prístup k lekárovi, vrátane prístupu k lekárovi podľa vlastného výberu, hneď od obmedzenia osobnej slobody (t. j. od okamihu, keď bez ohľadu na jej konkrétny právny štatút musí osoba zostať – z akéhokoľvek dôvodu – na polícii); výkon tohto práva nesmie podliehať žiadnej voľnej úvahe policajta.

CPT preto odporúča, aby slovenské orgány urobili potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, že všetky lekárske prehliadky osôb v policajnom zaistení sa budú vykonávať mimo dosluchu a – pokiaľ príslušný lekár v danom prípade výslovne nepožiča o opak – aj mimo dohľadu policajtov.

Právo na ochranu zdravia každej osoby vyplýva z čl. 40 Ústavy Slovenskej republiky.

K odporúčaniam CPT podávame nasledujúce stanovisko, že každá osoba obmedzená na osobnej slobode, ktorá požiada o ošetrovanie, teda aj hneď po obmedzení jej osobnej slobody, má právo na prístup k lekárovi. Uplatnenie uvedeného práva a jeho dodržiavanie zo strany príslušníkov Policajného zboru je ustanovené aj v zákone o PZ, v časti týkajúcej sa úloh Policajného zboru, konkrétne v § 2 ods. 1 písm. a), v ktorom je uvedené, že Policajný zbor spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku.

Ďalšie ustanovenia zákona o PZ, ktoré hovoria o prístupe k lekárovi, sú uvedené v § 44 ods. 2, § 48 ods. 1 a § 63, pričom podľa § 44 ods. 2 ak osoba, ktorá má byť umiestnená do cely je zranená alebo upozorní na svoju závažnú chorobu alebo zranenie, príslušník Policajného zboru zariadi jej lekárske ošetrovanie.

Ustanovenie § 48 ods. 1 zákona o PZ zakladá povinnosť príslušníka Policajného zboru pri chorobe, ublížení na zdraví, prípadne pokusu o samovraždu osoby umiestnenej v cele poskytnúť jej prvú pomoc a privolať lekára. V praxi ide najmä o akútne prípady poškodenia zdravia, prípadne choroby, kde je v prvom rade potrebné bezodkladne zabezpečiť urgentné lekárske ošetrovanie osoby umiestnenej v cele.

Podľa § 63 uvedeného zákona, ak príslušník Policajného zboru zistí, že pri použití donucovacích prostriedkov došlo k zraneniu osoby, je povinný, ak to okolnosti dovoľia, poskytnúť osobe prvú pomoc a zabezpečiť jej lekárske ošetrovanie.

V tejto súvislosti je nevyhnutné uviesť, že zo strany Policajného zboru nie je možné poskytnúť osobe na jej požiadanie, ani v prípade úhrady nákladov z jej strany, ošetrovanie k lekárovi podľa vlastného výberu, pretože Policajný zbor musí neodkladne zabezpečiť požadované ošetrovanie, aby nebol ohrozený život a zdravie osoby žiadajúcej o ošetrovanie.

Najmä v prípadoch, keď je ohrozený život a zdravie osoby obmedzenej na osobnej slobode je irelevantné, ktorý lekár (zabezpečený Policajným zborom alebo podľa vlastného výberu osoby) poskytne požadované ošetrovanie.

Treba dodať, že v praxi výber lekára, ako aj právo na prístup k lekárovi, nie je na voľnej úvahe príslušníka Policajného zboru, ten len lekárske ošetrovanie zabezpečí (napr. telefonicky privolá rýchlu zdravotnú pomoc).

Ďalším dôvodom na uvedený postup zo strany Policajného zboru je aj fakt, že sa vyskytujú prípady, keď osoby obmedzené na osobnej slobode majú trvalé bydlisko (a tým aj svojho lekára) mimo dislokácie útvaru Policajného zboru, ktorý obmedzenie osobnej slobody osoby vykonal, čím by sa poskytnutie lekárskeho ošetrovania podstatne sťažilo najmä v akútnych prípadoch.

Z uvedeného stanoviska vyplýva, že zo strany Policajného zboru je zabezpečené rýchle lekárske ošetrovanie osoby v prípade, ak o to požiada, ďalej pri akútnych prípadoch poškodenia jej zdravia, alebo v prípade, ak dôjde k jej zraneniu, pričom uvedené osoby majú plnohodnotné právo na prístup k lekárovi, avšak nie je možné zo strany Policajného zboru ošetrovanej osobe zabezpečiť lekára podľa jej výberu.

K získaným informáciám výboru CPT týkajúcich sa lekárskeho ošetrovania osôb obmedzených na osobnej slobode za prítomnosti príslušníkov Policajného zboru si dovoľujeme dať nasledujúce vysvetlenie.

Ako už samotný výbor CPT skonštatoval, pri lekárskejších ošetrovaniach osôb obmedzených na osobnej slobode boli spravidla prítomní príslušníci Policajného zboru.

V tejto súvislosti poukazujeme na ustanovenie § 11 ods. 8 písm. a) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, v ktorom je uvedené, že pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti má každý právo za podmienok ustanovených týmto zákonom na ochranu dôstojnosti, rešpektovanie svojej telesnej integrity a psychickej integrity. Z informácie, poskytnutej z úrovne Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, vyplýva, že miera ochrany dôstojnosti a rešpektovania integrity nie je vymedzená, preto záleží na konkrétnom prípade, správaní osoby, pričom je potrebné brať ohľad aj na ochranu a bezpečnosť lekára.

Ide o prípady, keď prítomnosť príslušníkov Policajného zboru je potrebná najmä pri takých osobách obmedzených na osobnej slobode, ktoré sa správajú agresívne, pokúsili sa o útek (napr. pri predvedení) a obava z ich útoku trvá (napr. aby sa vyhli trestnému stíhaniu), ďalej pri osobách, ktoré svojím konaním bezprostredne ohrozujú svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetok, pri osobách, ktoré sú pod vplyvom alkoholu alebo iných látok.

Pri ošetrovaní agresívnych osôb, ktoré ohrozujú svoj život alebo svoje zdravie, alebo život a zdravie iných osôb, osôb pod vplyvom omamných a psychotropných látok si prítomnosť príslušníkov Policajného zboru žiada ošetrojúci lekár z dôvodu jeho ochrany, ako aj aby sa nezmaril výsledok krvných testov, alebo testov na prítomnosť omamných a psychotropných látok.

Ak výboru CPT boli poskytnuté informácie v súvislosti s prítomnosťou príslušníkov Policajného zboru pri lekárskom ošetrovaní osoby obmedzenej na osobnej slobode, išlo zrejme o uvedené prípady.

S poukázaním na prax si dovoľujeme podotknúť, že v prípade citlivého lekárskeho ošetrovania osoby obmedzenej na osobnej slobode (napr. u osoby opačného pohlavia), ako aj na požiadanie lekára, ošetrovanie sa vykonáva „mimo dosluchu“ a „mimo dohľadu policajtov“.

Ďalej si dovoľujeme poukázať na skutočnosť, že za uvedené osoby, od momentu ich obmedzenia na osobnej slobode, zodpovedajú počas uvedeného obmedzenia príslušní policajného zboru, ktorí zabezpečujú lekárske ošetrovanie a ktorých úlohou je zabránenie prípadnému útoku alebo ohrozenia života a zdravia zo strany ošetrovanej osoby, čo vyplýva z čl. 33 ods. 2 písm. m) nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 83/2011 o vykonaní eskorty osoby, podľa ktorého, veliteľ eskorty zodpovedá za opatrenia na zabránenie útoku a sebapoškodzovaniu eskortovanej osoby.

V súvislosti s „odradením“ osoby obmedzenej na osobnej slobode pravdivo informovať lekára o „skutočnom“ spôsobe vzniku jej poranení za prítomnosti príslušníkov Policajného zboru pri lekárskom ošetrovaní si dovoľujeme poukázať na prípad „Komárno zo dňa 28. 09. 2013“ (bod č. 13).

V odôvodnení uznesenia vyšetrovateľa sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR pod ČVS: SKIS-474/OISZ-V-2013 zo dňa 12. 12. 2013 je uvedené, že J pri prijatí do ÚVV a ÚVTOS v Nitre uviedol, že vzniknuté zranenia mu spôsobili príslušníci Policajného zboru a lekárovi pri ošetrovaní za prítomnosti príslušníkov Policajného zboru uviedol, že spadol z bicykla, pričom zranenia mu boli spôsobené pri služobnom zákroku príslušníkov Policajného zboru, čo uviedli v Hlásení o použití donucovacích prostriedkov tak, ako je uvedené v predmetnom uznesení. V uvedenej veci sa vyjadril aj MUDr. A. N., ktorý v zázname o zranení k pôvodu a spôsobu zranenia J osoby obmedzenej na osobnej slobode uviedol, že do uvedeného záznamu zapisuje to, čo mu uvádza pacient a nie iná osoba, ani príslušníci Policajného zboru.

Osoby, ktoré sa domnievajú, že prítomnosťou príslušníkov Policajného zboru pri ich lekárskom ošetrovaní, došlo k porušeniu ich práv alebo právom chránených záujmov, môžu podať sťažnosť podľa zákona o sťažnostiach, príp. iné podanie, ktoré útvary kontroly krajských riaditeľstiev Policajného zboru, prezídia Policajného zboru a MV SR vybavujú podľa platnej legislatívy Slovenskej republiky (uvedené napr. pri bode č. 11).

K uvedeným odporúčaniam CPT uvádzame, že v súčasnej dobe neplánujeme prijať ďalšie opatrenia.

K bodu č. 25. – CPT opätovne odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, že všetky osoby, ktorým bola polícia – z akéhokoľvek dôvodu – obmedzená osobná sloboda, budú plne poučené o svojich právach hneď na začiatku obmedzenia osobnej slobody (čiže od okamihu, keď sú povinné zostať na polícii). Malo by sa to zabezpečiť tak, že hneď pri zadržaní sa im poskytne zrozumiteľné ústne poučenie, ktoré sa pri najbližšej možnej príležitosti (t. j. hneď po predvedení na políciu) doplní o písomné tlačivo s jednoduchým opisom práv zadržanej osoby, dostupné v relevantných jazykoch. Osobitne treba dbať o to, aby zadržané osoby svoje práva skutočne pochopili; policajti majú povinnosť presvedčiť sa, či tomu tak je.

Výbor ďalej odporúča, aby osoby, ktorým bola polícia obmedzená osobná sloboda, boli požiadané o podpis vyhlásenia, ktorým potvrdia, že boli poučené o svojich právach a to, či tieto práva využili, alebo sa ich vzdali; každý chýbajúci podpis by sa mal byť riadne zdôvodniť. V prípadoch, keď osoba pod vplyvom alkoholu alebo drog nemôže urobiť platné vyhlásenie, treba ju oň požiadať hneď, keď to dovoľí jej duševný stav.

Podľa uvedeného ustanovenia § 8 zákona o PZ (bod č. 11), konkrétne v jeho druhom odseku, policajti sú povinní vždy pri vykonávaní služobnej činnosti, ktorou zasahuje do práv a slobôd osoby túto osobu hneď, ako je to možné, poučiť o jej právach, ktoré sú ustanovené v zákone o PZ alebo v iných všeobecne záväzných právnych predpisoch. To znamená, že je povinný takúto osobu poučiť aj o právach na obhajobu, návštevu lekára a práve na vyznenie príbuzných osôb.

Pokiaľ ide o čas v súvislosti s poučením osôb obmedzených na osobnej slobode zo strany príslušníkov Policajného zboru napr. vo vzťahu k ustanoveniam podľa § 85 ods. 4 (bezodkladne) a § 128 Trestného poriadku, uvedené je konkretizované pri bode č. 22 a vo vzťahu k cudzincovi podľa zákona o pobyte cudzincov pri bode č. 21 (bezprostredne).

V tejto súvislosti si dovoľujeme uviesť a dať do pozornosti nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 22/2013, konkrétne čl. 46 ods. 3 (bod č. 26), v ktorom je uvedené, že všetky prípady predvedenia, zaistenia, zadržania alebo zatknutia osôb, ako aj osôb, ktoré boli priamo predvedené na súd či iný štátny orgán na základe písomného dožiadania týchto orgánov sa zapisujú do protokolu udalostí, pričom tieto zápisy sú zvýraznené červenou farbou. Okrem iných údajov príslušník Policajného zboru zaznamenáva do uvedeného protokolu aj čas poučenia osoby obmedzenej na osobnej slobode o jej právach.

V uvedenom prípade ide o zaznamenanie prvotného (od momentu obmedzenia na osobnej slobode) poučenia osoby obmedzenej na osobnej slobode na jej právach zo strany príslušníka Policajného zboru. Osoba podpisuje, resp. môže podpísať poučenie na príslušnom tlačive úkonu, ku ktorému bola zabezpečená jej prítomnosť.

V tomto prípade si dovoľujeme poukázať na služobný zákrok príslušníkov Policajného zboru, evidovaný sekciou kontroly a inšpekčnej služby MV SR pod ČVS:SKIS-286/OISV-V-2012 (bod č. 14), počas ktorého dňa 02. 10. 2012 v čase o 12.20 hod. príslušníci Policajného zboru osobu, proti ktorej služobný zákrok smeroval, obmedzili na osobnej slobode podľa § 85

ods. 1 Trestného poriadku, pričom v tom istom čase uvedená osoba bola príslušníkmi Policajného zboru poučená podľa § 8 ods. 2 zákona o PZ, ako to vyplýva z uvedeného uznesenia vyšetrovateľa sekcie kontroly a inšpekčnej služby MV SR.

Pokiaľ ide o príslušné tlačivá úkonov, ku ktorým je zabezpečená prítomnosť osoby, tak v trestnom konaní ide najmä o úkony zadržania a obmedzenia osobnej slobody podozrivej osoby, výsluch podozrivého – zadržaného, výsluch obvineného, výsluch obvineného – osoby mladistvej a výsluch svedka.

Predmetné úkony, vrátane poučenia, sú zaznamenané na tlačivách „ZÁPISNICA O ZADRŽANÍ A OBMEDZENÍ OSOBNEJ SLOBODY PODOZRIVEJ OSOBY“, „ZÁPISNICA O VÝSLUCHU ZADRŽANÉHO – PODOZRIVÉHO“, „ZÁPISNICA O VÝSLUCHU OBVINENÉHO“, „ZÁPISNICA O VÝSLUCHU OBVINENÉHO - OSOBY MLADISTVEJ“ a „ZÁPISNICA O VÝSLUCHU SVEDKA“.

Zadržaná osoba podpisuje zápisnicu, v ktorej je zaznamenané jej poučenie aj vyjadrenie k poučeniu. Takáto osoba zároveň musí dostať priestor na uplatnenie svojich práv, inak by došlo k porušeniu jej práva na obhajobu s negatívnym vplyvom na využiteľnosť takto vykonaných úkonov v trestnom konaní. V prípade, ak príslušnú zápisnicu s poučením osoba odmietne podpísať, v praxi sa táto skutočnosť poznamená v zápisnici.

Uvedené tlačivá sú pre účely Policajného zboru vydané v administratívnej pomôcke, ktorá je voľne prístupná na stiahnutie pre všetkých príslušníkov Policajného zboru na internetovej stránke MV SR, „VZORY pre vyšetrovateľov Policajného zboru a poverených príslušníkov Policajného zboru s vysvetlivkami“ (Bratislava 2005).

Ďalej treba uviesť, že orgány činné v trestnom konaní postupujú vo vyšetrovaní a skrátenom vyšetrovaní podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku, ktorý výslovne neupravuje povinnosť orgánov činných v trestnom konaní odovzdávať zadržaným osobám písomné formuláre o ich právach, ktoré sú obsiahnuté v príslušných zápisniciach.

Podľa § 58 ods. 1 Trestného poriadku o každom úkone trestného konania sa spíše, a to spravidla pri úkone alebo bezprostredne po ňom, zápisnica. Trestný poriadok v tejto súvislosti určuje podstatné náležitosti zápisnice, ktorými sú:

- a) označenie súdu, prokuratúry alebo iného orgánu vykonávajúceho úkon,
- b) miesto, čas a predmet úkonu,
- c) meno a priezvisko úradných osôb a ich funkcie, meno a priezvisko, dátum narodenia a bydlisko alebo sídlo osôb, ktoré sa na úkone zúčastnili, a u obvineného, poškodeného alebo svedka aj adresu, ktorú uvedie na účely doručovania,
- d) stručné, ale výstižné opísanie priebehu úkonu, z ktorého je zrejmé i zachovanie zákonných ustanovení upravujúcich vykonávanie úkonu, ďalej podstatný obsah rozhodnutí vyhlásených pri úkone, a ak bol pri úkone doručený rovnopis rozhodnutia, osvedčenie o tomto doručení,
- e) návrhy strán, poskytnutie poučenia, prípadne vyjadrenie poučených osôb,
- f) námietky strán alebo vypočúvaných osôb proti obsahu zápisnice.

Popri všeobecných podmienkach vyhotovenia zápisnice, Trestný poriadok určuje v niektorých prípadoch aj osobitné podmienky vyhotovenia zápisnice, napr. o zadržaní podozrivej osoby (§ 85 ods. 3 a § 85 ods. 4 Trestného poriadku).

Podľa § 85 ods. 3 Trestného poriadku policajt, ktorý zadržanie vykonal alebo ktorému bola odovzdaná zaistená osoba podľa osobitného zákona (napr. § 19 zákona o PZ) alebo odovzdaná osoba pristihnutá pri trestnom čine, bezodkladne oznámi vykonané zadržanie

prokurátorovi a spíše o ňom zápisnicu, v ktorej označí miesto, čas zadržania alebo prevzatia takej osoby a bližšie okolnosti zadržania, ako aj jeho podstatné dôvody a uvedie osobné údaje zadržanej osoby. Rovnopis zápisnice doručí bezodkladne prokurátorovi.

Podľa § 85 ods. 4 Trestného poriadku policajt, ktorý zadržanie vykonal alebo ktorému bola odovzdaná zaistená osoba podľa osobitného zákona alebo odovzdaná osoba pristihnutá pri trestnom čine, takú osobu bezodkladne oboznámi s dôvodmi zadržania a vypočuje ju; v prípade, že podozrenie nebude naďalej dôvodné alebo dôvody zadržania z inej príčiny odpadnú, prepustí ju písomným opatrením ihneď na slobodu.

Pri vznesení obvinenia osobe treba uviesť, že obvinenie sa vznáša vydaním uznesenia, ktoré sa doručí obvinenému (osoba sa stáva obvinenou už vydaním uznesenia) a najneskôr pri prvom výsluchu je takáto osoba poučená o svojich právach a zároveň sa jej dá priestor na ich riadne využitie, teda aj na prípadné zabezpečenie obhajcu. O povinnosti mať obhajcu, v prípadoch povinnej obhajoby, môže byť obvinený priamo poučený spolu s dorúčením uznesenia o vznesení obvinenia poštou. Obvinenému musí byť v trestnom konaní podľa Trestného poriadku, okrem iného, vždy riadne umožnená realizácia jeho práva na obhajobu aj pomocou obhajcu.

Uvedené právo je ustanovené v § 122 ods. 1 Trestného poriadku, v ktorom je okrem iného uvedené, že poučenie uvedené v § 121 ods. 2 Trestného poriadku sa mu prečíta a v prípade potreby ešte aj primerane vysvetlí a obvinený podpisom potvrdí, že poučeniu porozumel, pričom predmetné ustanovenie § 121 ods. 2 znie:

Pred výsluchom musí byť obvinený poučený: „Ako obvinený máte právo vypovedať alebo odoprieť vypovedať. K priznaniu vás nikto nesmie nútiť. Máte právo zvoliť si obhajcu. Ak nemáte prostriedky na zaplatenie obhajcu, máte právo žiadať, aby vám bol obhajca ustanovený. Máte právo žiadať, aby sa obhajca zúčastnil na vašom výsluchu a bez jeho prítomnosti nevypovedať.“.

V tejto súvislosti ďalej uvádzame, že postup orgánov činných v trestnom konaní upravuje Trestný poriadok, to znamená aj spôsob poučovania osôb (pri zadržaných osobách je upravený napr. v § 85 Trestného poriadku) a všeobecné ustanovenia o obsahu zápisnice sú upravené v uvedenom § 58 Trestného poriadku. Trestný poriadok zjavne neupravuje v trestnom konaní povinnosť poučiť takúto osobu formou podpísania samostatného „formulára“ s poučením, alebo vyhlásením o tom, že osoba bola poučená. Poučenie osôb je obsiahnuté na konkrétnych tlačivách ku konkrétnemu úkonu trestného konania. K takémuto poučeniu zadržanej osoby dôjde pred jej výsluchom, ktorý je podľa Trestného poriadku potrebné vykonať bezodkladne.

Trestný poriadok umožňuje spísať zápisnicu o výpovedi osoby v slovenskom jazyku aj u osoby, ktorá neovláda slovenský jazyk. V takýchto prípadoch Trestný poriadok ukladá povinnosť pribrať k úkonu tlmočníka. Podľa § 28 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní poučujú takéto osoby pomocou tlmočníka. Rozsah poučenia ako aj vyjadrenie osoby k poučeniu je zaznamenané v zápisnici (§ 58 Trestného poriadku).

V súvislosti s poučovaním osôb uvádzame, že na internetovej stránke MV SR je pre účely obmedzenia osobnej slobody osôb zo strany príslušníkov Policajného zboru voľne prístupná administratívna pomôcka „Poučovanie osôb služobná pomôcka na poučovanie osôb, ktorým bola obmedzená osobná sloboda“ (Bratislava 2006), ktorú vydalo prezídium Policajného zboru pre osoby hovoriace slovenským, anglickým, francúzskym, španielskym, maďarským, poľským, nemeckým, ruským a rómskym jazykom. Pomôcka bola rozšírená o vietnamsky a kórejsky jazyk.

Ďalej si dovoľujeme uviesť, že v trestnom konaní, v prípade vznesenia obvinenia cudzincovi, je príslušníkom Policajného zboru daná povinnosť poučiť cudzincov podľa čl. 50 nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov.

V uvedenom článku je okrem iného uvedené, že cudzinca, ktorému bolo vznesené obvinenie, je potrebné upozorniť, že k vznesenému obvineniu sa môže písomne vyjadriť v jazyku, ktorý ovláda. Jeho písomné vyjadrenie sa založí do originálu spisu; do rovnopisu spisu sa založí jeho fotokópia. Ak sa odmietne vyjadriť, poznačí sa to v zápisnici o jeho výsluchu, v ktorej sa uvedú aj dôvody odmietnutia. Okrem písomného vyjadrenia obvineného v jazyku, ktorý ovláda, treba vždy spísať aj zápisnicu o výsluchu obvineného. Pred výsluchom príslušník Policajného zboru cudzinca poučí o jeho právach a povinnostiach. Osobitne ho treba poučiť v znení: „Ako cudzí štátny príslušník máte právo žiadať, aby o Vašom zadržaní (uväznení) bol informovaný zastupiteľský úrad Vášho domovského štátu v Slovenskej republike. Máte možnosť zasíelať zastupiteľskému úradu správy alebo listy, žiadať o návštevu konzulárneho úradníka, žiadať právne zastúpenie cestou zastupiteľského úradu. Týchto práv sa môžete vzdať. Ich uplatnenie musí byť v súlade so slovenským právnym poriadkom.“ Obsah poučenia sa poznačí v zápisnici o jeho výsluchu.

V prípade, ak útvar Policajného zboru prevzal od príslušníka Policajného zboru zaistenú osobu (§ 19 zákona o PZ), bezodkladne vydá o zaistení osoby rozhodnutie, v ktorom uvedie dôvod, pre ktorý bola osoba zaistená, a bez zbytočných priet'ahov ho odovzdá zaistenej osobe. Proti rozhodnutiu o zaistení osoby môže zaistená osoba podať odvolanie.

Povinnosť v súvislosti s poučením osôb vyplýva aj z ustanovenia čl. 18 „Vyžadovanie vysvetlenia“ nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 7/2002 o objasňovaní priestupkov a prejednávani priestupkov v Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 7/2002“), v ktorom je okrem iného uvedené, že príslušník Policajného zboru o podaní vysvetlenia osoby spisuje záznam, ktorý obsahuje aj poučenie osoby, ktorá podáva vysvetlenie o jeho právach a povinnostiach. Záznam o podaní vysvetlenia môže obsahovať podpis osoby, ktorá podáva vysvetlenie, aj so slovami vyjadrujúcimi súhlas s obsahom záznamu o podaní vysvetlenia.

Na základe uvedeného v súčasnosti neplánujeme prijať ďalšie opatrenia v súvislosti s poučením osôb obmedzených na osobnej slobode o právach, pretože predmetné právne predpisy, ako aj administratívne pomôcky pre príslušníkov Policajného zboru dostatočne zabezpečujú uvedené právo pre osoby obmedzené na osobnej slobode, resp. osoby podozrivé zo spáchania trestného činu, ako aj iné osoby.

K bodu č. 26. – CPT opakuje odporúčanie, aby slovenské orgány urobili potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, že policajti budú v záznamoch o zaistení presne zaznamenávať všetky relevantné informácie. Pokiaľ ide o rôzne otázky, ako je napr. presný dátum a čas obmedzenia osobnej slobody a prepustenia na slobodu, mal by sa požadovať podpis osoby, ktorej bola obmedzená osobná sloboda, a prípadný chýbajúci podpis by sa mal riadne zdôvodniť. Okrem toho by sa v záznamoch o zaistení vedených na policajných útvaroch mali evidovať všetky osoby, ktorým bola obmedzená osobná sloboda, zadržované v ich priestoroch v danom momente.

K predmetnému odporúčaní uvádzame, že zaznamenávanie potrebných údajov o osobe obmedzenej na osobnej slobode na útvare Policajného zboru je zakomponované v interných predpisoch MV SR, ak sa vyskytli prípady, kedy nebol zaznamenaný niektorý

z uvedených údajov, došlo k individuálnemu zlyhaniu jednotlivcov, čomu sa úplne nedá zabrániť ani zvýšenou kontrolnou činnosťou.

Príslušníkom Policajného zboru uvedená povinnosť vyplýva napr. z čl. 46 nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 22/2013.

V predmetnom článku je konkrétne stanovené, že do protokolu udalostí (administratívna pomôcka na základnom útvare Policajného zboru služby poriadkovej polície) sa zapisujú všetky prípady predvedenia, zaistenia, zadržania alebo zatknutia osôb, ako aj osôb, ktoré boli priamo predvedené na súd či iný štátny orgán na základe písomného dožiadania týchto orgánov. Tieto zápisy sa zvýraznia červenou farbou. V zápise sa vždy uvedie

- a) čas, kedy došlo k obmedzeniu osobnej slobody osoby,
- b) meno, priezvisko, dátum narodenia a bydlisko osoby, ktorej bola obmedzená osobná sloboda,
- c) dôvod a zákonné ustanovenie obmedzenia osobnej slobody,
- d) čas poučenia osoby o jej právach,
- e) známky zranenia osoby alebo jej zranenie,
- f) subjektívne zdravotné problémy osoby,
- g) kontaktovanie a návštevy lekára,
- h) kontaktovanie a návštevy právneho zástupcu,
- i) kontaktovanie a návštevy konzulárneho pracovníka,
- j) kontaktovanie a návštevy príbuzných,
- k) čas vykonania výsluchu alebo zistenia totožnosti osoby,
- l) čas prepustenia alebo odovzdania príslušnému orgánu,
- m) hodnosť, meno a priezvisko policajta, ktorý uvedený služobný úkon vykonal,
- n) iné závažné skutočnosti podľa okolností prípadu.

Okrem toho, ak príslušníci Policajného zboru osoby podľa § 17, § 18 alebo § 19 zákona o PZ predvedli alebo zaistili, uvedené úkony sú zaznamenané na tlačive „Úradný záznam o predvedení, zaistení osoby“.

Ďalej úkony obmedzenia osobnej slobody osôb podľa § 85 a § 86 Trestného poriadku (podozriví a obvinení) sú zaznamenané na tlačivách „ZÁPISNICA O ZADRŽANÍ A OBMEDZENÍ OSOBNEJ SLOBODY PODOZRIVEJ OSOBY“ a „ZÁPISNICA O ZADRŽANÍ OBVINENÉHO“, ktoré boli pre účely Policajného zboru vydané v administratívnej pomôcke „VZORY pre vyšetrovateľov Policajného zboru a poverených príslušníkov Policajného zboru s vysvetlivkami“ (Bratislava 2005), ktorá je voľne prístupná na stiahnutie pre všetkých príslušníkov Policajného zboru z internetovej stránky MV SR.

Obmedzenia osobnej slobody osôb sa zaznamenávajú aj podľa nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 16/2003 o vedení administratívnej pomôcky na niektorých útvaroch Policajného zboru služby justičnej polície, služby kriminálnej polície a služby finančnej polície Policajného zboru o obmedzení osobnej slobody osôb. V uvedenej pomôcke sa zaznamenávajú všetky obmedzenia osobnej slobody osôb v rozsahu údajov ako boli uvedené pri čl. 46 nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 22/2013.

Ďalšia povinnosť zaznamenať údaje o osobe obmedzenej na osobnej slobode a ktorá je umiestňovaná na útvare Policajného zboru do cely policajného zaistenia vyplýva príslušníkom Policajného zboru z nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 41/2003 o celách policajného zaistenia v znení nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky č. 52/2005 (ďalej len „N MV SR č. 41/2003“).

Uvedená povinnosť príslušníkom Policajného zboru konkrétne vyplýva z čl. 4 citovaného nariadenia, ktorý upravuje postup príslušníkov Policajného zboru pri umiestňovaní osôb do cely policajného zaistenia (ďalej len „cela“), ktorého súčasťou je aj vyplnenie tlačiva „Záznam o odovzdaní osoby na umiestnenie do cely policajného zaistenia“ a zápis v „Knihe zadržaných a zaistených osôb“ s uvedením dátumu a času obmedzenia osobnej slobody osoby, dátumu a času, ako aj dôvodu jej umiestnenia do cely.

V prípade, ak osoba odmietne podpísať tlačivo „Záznam o odovzdaní osoby na umiestnenie do cely policajného zaistenia“, príslušník Policajného zboru o tom vykoná záznam na uvedené tlačivo v mieste určenom na podpis umiestňovanej osoby.

V uvedených prípadoch je dôležité už spomenuté ustanovenie podľa § 8 „Povinnosti policajta“ zákona o PZ (bod č. 11), ktorý uvedené povinnosti priamo prenáša na príslušníkov Policajného zboru ako osoby, ktoré v mene štátu vystupujú voči občanom a priamo zasahujú do ich práv garantovaných Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Predmetné povinnosti vyplývajúce z uvedených interných predpisov MV SR sú zo strany nadriadených preškoľované v priebehu výkonu štátnej služby príslušníkov Policajného zboru a podľa potreby (napr. v prípade zisteného porušenia niektorého z uvedených ustanovení zo strany príslušníka Policajného zboru). Samotné všeobecne záväzné právne predpisy a interné predpisy MV SR sú príslušníci Policajného zboru povinní dodržiavať aj v nadväznosti na ustanovenie podľa § 48 ods. 3 písm. a), písm. n) zákona o štátnej službe (bod č. 18) a v prípade ich nedodržania dochádza zo strany príslušníka Policajného zboru k porušeniu citovaného zákona a následne k vyvodu právnej zodpovednosti.

Dodržiavanie povinností, zaznamenávanie údajov týkajúcich sa osôb obmedzených na osobnej slobode, býva predmetom plánovaných, ale aj neplánovaných kontrol napr. z úrovne odboru kontroly prezídia Policajného zboru.

Napriek uvedeným skutočnostiam bude odporúčanie CPT zapracované do nového rozkazu prezidenta Policajného zboru, ktorým sa zruší rozkaz prezidenta PZ č. 50/2010 (uvedený pri bode č. 11), ako opatrenie na zvýšenie kontrolnej činnosti nadriadených príslušníkov Policajného zboru pri presnom zaznamenávaní relevantných údajov (dátum, čas, podpis) osôb obmedzených na osobnej slobode.

K bodu č. 27. – CPT odporúča, aby boli urobené kroky s cieľom zabezpečiť, že mladiství nebudú vypočúvaní a nebudú robiť žiadne vyhlásenia ani podpisovať nijaké dokumenty súvisiace s činom, z ktorého sú podozriví, bez prítomnosti a pomoci advokáta (alebo v zásade inej dôveryhodnej dospeléj osoby).

Dovoľujeme si uviesť, že uvedené odporúčanie CPT sa od roku 2012 nachádza zapracované v zákone Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“), konkrétne v ustanovení § 60 ods. 1 písm. a) je okrem iného uvedené, že vysvetlenie od maloletého alebo mladistvého možno vyžadovať len za prítomnosti jeho zákonného zástupcu alebo fyzickej osoby, ktorá sa osobne stará o maloletého alebo mladistvého na základe rozhodnutia podľa osobitných predpisov, alebo zástupcu zariadenia, v ktorom je maloletý alebo mladistvý umiestnený na základe rozhodnutia súdu podľa osobitných predpisov, alebo zástupcu orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

O uvedenom odporúčaní CPT hovorí aj Trestný poriadok, konkrétne obvinený (mladistvý) musí mať obhajcu po vznesení obvinenia. V tomto prípade ide o tzv. „povinnú

obhajobu“ podľa § 37 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, v ktorom je uvedené, že po vznesení obvinenia musí mať obvinený obhajcu už v prípravnom konaní, ak ide o konanie proti mladistvému.

Uvedené ustanovenie v ods. 2 upravuje povinnosť obvineného mať obhajcu aj vtedy, ak to považuje súd a v prípravnom konaní prokurátor alebo policajt za nevyhnutné najmä preto, že majú pochybnosť o spôsobilosti obvineného náležite sa obhajovať.

Trestný poriadok neupravuje povinnú obhajobu u mladistvého, ktorý bol zadržaný ako podozrivý podľa § 85 Trestného poriadku, pričom Trestný poriadok nevyklučuje, aby si už v tomto štádiu konania mladistvý, prípadne v jeho mene jeho zákonný zástupca, zvolil obhajcu a radil sa s ním už v priebehu zadržania.

Poukazujeme na skutočnosť, že v súčasnosti Trestný poriadok v trestnom konaní upravuje uvedené odporúčanie CPT a to pri mladistvom ako obvinenom, ako aj svedkovi. Ide napr. o ustanovenia podľa § 48 ods. 2 Trestného poriadku, § 124 ods. 3 Trestného poriadku a § 135 Trestného poriadku.

Podľa § 48 ods. 2 druhej vety Trestného poriadku v prípade trestných činov spáchaných voči blízkej osobe alebo zverenej osobe, ak je poškodeným maloletá osoba, sa za opatrovníka ustanoví najmä štátny orgán alebo poverený zástupca organizácie na pomoc poškodeným, pričom podľa § 124 ods. 3 Trestného poriadku zápisnicu o výsluchu (svedka, obvineného), ktorý sa vykonal bez prirátia zapisovateľa, treba pred podpisom prečítať alebo na prečítanie predložiť v prítomnosti nezúčastnenej osoby. Ak má vypočúvaná osoba proti obsahu zápisnice námietky, treba ich prejednať v prítomnosti prirátenej osoby a výsledok prejednávania zahrnúť do zápisnice.

Podľa § 135 ods. 1, ods. 3 Trestného poriadku ak je ako svedok vypočúvaná osoba mladšia ako 18 rokov o veciach, ktorých oživovanie v pamäti by vzhľadom na jej vek mohlo nepriaznivo ovplyvňovať jej duševný a mravný vývoj, treba výsluch vykonávať obzvlášť ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní už nemusel opakovať. K výsluchu sa priberie pedagóg, sociálny pracovník, psychológ alebo znalec, ktorý so zreteľom na predmet výsluchu a stupeň duševného vývoja vypočúvanej osoby prispeje k správne vedeniu výsluchu. Ak to môže prispieť k správne vykonaniu výsluchu, prizve sa k výsluchu aj zákonný zástupca. Ak je ako svedok vypočúvaná osoba mladšia ako 18 rokov a ak ide o trestný čin spáchaný voči blízkej osobe alebo zverenej osobe alebo je zrejmé z okolností prípadu, že opätovná výpoveď osoby mladšej ako 18 rokov môže byť ovplyvnená, alebo je odôvodnený predpoklad, že výsluch by mohol nepriaznivo ovplyvňovať duševný a mravný vývoj osoby mladšej ako 18 rokov, výsluch sa vykoná s využitím technických zariadení určených na záznam zvuku a obrazu tak, aby osoba mladšia ako 18 rokov mohla byť v ďalšom konaní vypočutá len výnimočne. Ak treba zopakovať výsluch osoby mladšej ako 18 rokov po vznesení obvinenia, vykoná sa spôsobom upraveným v prvej vete; ďalší výsluch osoby mladšej ako 18 rokov sa v prípravnom konaní môže vykonať len so súhlasom jej zákonného zástupcu a v prípadoch podľa § 48 ods. 2 Trestného poriadku so súhlasom opatrovníka.

Akékoľvek výsluchy bez splnenia uvedených podmienok sú v trestnom konaní v podstate nepoužiteľné.

Uvedená problematika sa od roku 2012 nachádza aj v internom predpise MV SR, ide o nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 7/2002, konkrétne v čl. 11c a 11d „Ochrana maloletej osoby a mladistvého“ a v čl. 18 ods. 8 „Vyžadovanie vysvetlenia“ je okrem iného upravený postup príslušníkov Policajného zboru pri vyžadovaní vysvetlenia a predvádzaní

maloletých a mladistvých osôb za súčasného dodržiavania predmetného ustanovenia § 60 ods. 1 písm. a) zákona o priestupkoch.

Ďalej vo vzoroch č. 108, č. 114 a č. 115 administratívnej pomôcky „VZORY pre vyšetrovateľov Policajného zboru a poverených príslušníkov Policajného zboru s vysvetlivkami“ (bod č. 26) sa nachádzajú tlačivá „ZÁPISNICA O VÝSLUCHU OBVINENÉHO - OSOBY MLADISTVEJ“, „ZÁPISNICA O VÝSLUCHU SVEDKA - OSOBY MLADŠEJ AKO 15 ROKOV“ a „ZÁPISNICA O VÝSLUCHU OSOBY MLADŠEJ AKO 14 ROKOV“. Uvedené zápisnice obsahujú okrem iných povinných náležitostí aj podpisové doložky osoby prítomnej pri prečítaní a podpise, obhajcu, zákonného zástupcu, pedagóga a pod.

V prípade zistenia, že predmetné postupy neboli zo strany príslušníkov Policajného zboru dodržané a aplikované, je ich konanie postihované v disciplinárnej alebo trestnoprávnej rovine, ako už bolo uvedené pri predošlých bodoch.

K bodu č. 28. – V celách policajného zaistenia na Okresnom riaditeľstve PZ Nové Zámky a na Krajskom riaditeľstve PZ Košice však nebolo dostatočné vetranie. Okrem toho v dvojlôžkovej cele na Obvodnom oddelení PZ Kežmarok nebolo sanitárne zariadenie oddelené priečkou a v dvoch z navštívených policajných staníc (Okresné riaditeľstvá Policajného zboru v Nitre a Topoľčanoch) kamerový systém snímal aj sanitárne zariadenie vo vnútri cely. CPT odporúča, aby tieto nedostatky boli odstránené.

Na základe uvedených zistení, boli riaditeľom Krajských riaditeľstiev Policajného zboru (ďalej len „KR PZ“) v Košiciach, Prešove a Nitre zaslané podnety na odstránenie zistených nedostatkov.

Z úrovne dotknutých útvarov Policajného zboru boli o súčinnosť spočívajúcu v odstránení uvedených nedostatkov požiadané centrá podpory Prešov, Nitra a Košice MV SR, ktoré sú vecne príslušné na ich odstránenie.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že nariadením MV SR č. 154/2012 sa zmenil organizačný poriadok MV SR a tým aj nariadenie MV SR č. 57/2007 o organizačnom poriadku MV SR v znení neskorších predpisov.

Na základe uvedenej zmeny vznikli centrá podpory MV SR, ktoré poskytujú podporné činnosti na území príslušného kraja okrem iných aj pre útvary Policajného zboru napr. v oblastiach materiálne – technického zabezpečenia a správy nehnuteľného majetku. Konkrétne riadia a kontrolujú činnosť jednotiek podpory na úseku technickej správy objektov pomocou vlastných zamestnancov alebo na základe uzavretých zmlúv na dodávku služieb potrebných pri odstraňovaní vzniknutých porúch a havárií a na zabezpečenie ostatných služieb súvisiacich s údržbou a opravami objektov.

Z uvedeného dôvodu zistené nedostatky odstraňujú, resp. ich odstránenie zabezpečujú príslušné centrá podpory MV SR na základe podaných žiadostí z útvarov Policajného zboru, pričom nedostatky zistené v rámci KR PZ v Nitre budú odstránené v III. štvrtroku 2014, v rámci KR PZ v Prešove do 30. 07. 2014 a v rámci KR PZ v Košiciach do 30. 08. 2014.

Ďalej z úrovne KR PZ v Nitre budú vykonané aj previerky v celách dislokovaných na ďalších Okresných riaditeľstvách Policajného zboru v Leviciach a Komárne, z dôvodu zabezpečenia odporúčaní daných CPT v súvislosti so zabezpečením súkromia osobám vykonávajúcim osobné potreby na toaletách.

K bodu č. 29. – Výbor opätovne odporúča, aby slovenské orgány prijali opatrenia s cieľom zabezpečiť pre všetky osoby zadržované v policajnom zaistení v trvaní 24 alebo viac hodín možnosť vychádzky na čerstvom vzduchu za primeraných podmienok.

Vzhľadom na vyššie uvedené odporúčanie výboru CPT si dovoľujeme dať na vedomie vysvetlenie k uvedenému zisteniu.

MV SR disponuje s 250 policajnými budovami v rámci Slovenskej republiky, v ktorých by vo veľkej miere nebola splnená požiadavka výboru CPT v súvislosti s osobami obmedzenými na osobnej slobode. Ide o budovy z rokov osemdesiatich a staršie. V súčasnom období nie je možné odstrániť uvedený nedostatok bez zvýšeného nároku na finančné zdroje, ktorých má rezort MV SR absolútny nedostatok a teda je schopný zabezpečiť len nevyhnutnú údržbu policajných objektov a prípadné havarijné stavy. Vybavenie útvarov Policajného zboru plochami vhodnými na vonkajšie vychádzky (cvičenie) by vyžadovalo výkup pozemkov, ktoré sú vo vlastníctve fyzických alebo právnických osôb.

Z uvedených dôvodov sa MV SR touto problematikou v súčasnosti neplánuje zaoberať a vychádzky osôb obmedzených na osobnej slobode sú na jednotlivých útvaroch Policajného zboru vykonávané v priestoroch, ktoré vzhľadom na umiestnenie a technické riešenie budov útvarov Policajného zboru umožňujú také vychádzky vykonávať za súčasného dodržiavania čl. 6 ods. 4 N MV SR č. 41/2003.

Čl. 6 ods. 4 N MV SR č. 41/2003 upravuje režim v cele, pričom osobe umiestnenej v cele na dobu dlhšiu ako 24 hodín musí byť umožnená vychádzka na čerstvom vzduchu najmenej jednu hodinu denne v priestore útvaru, pri ktorom sú cely zriadené. Vychádzky chorých osôb a tehotných žien sa uskutočňujú so súhlasom privolaného lekára a podľa jeho pokynov. Vychádzky sa neuskutočňujú len výnimočne v dôsledku nepriaznivého počasia alebo iných závažných dôvodov, ak tak rozhodne riaditeľ útvaru Policajného zboru, na ktorom sú cely zriadené. Takéto dôvody sa vyznačia v knihe zadržaných a zaistených osôb. O sprchovaní, vykonanej vychádzke a čase podania stravy urobí príslušník Policajného zboru záznam do výkazu kontrol.

Pokiaľ ide o Okresné riaditeľstvá Policajného zboru v Nitre a Topoľčanoch, ktoré sú v pôsobnosti KR PZ v Nitre, uvádzame, že vychádzky v rámci priestorov uvedených útvarov sú vykonávané podľa čl. 6 ods. 4 N MV SR č. 41/2003, pričom putá, ako donucovací prostriedok, sú príslušníkmi Policajného zboru vykonávajúcimi štátnu službu v celách využívané výhradne podľa ustanovenia § 52 ods. 1 zákona o PZ (uvedené pri bode č. 18).

Ak sa vyskytol prípad, že osobe obmedzenej na osobnej slobode, umiestnenej v cele, bola umožnená vychádzka na čerstvom vzduchu s putami na rukách, opäť došlo k zlyhaniu jednotlivca napriek opatreniu vo forme ustanovenia podľa § 52 zákona o PZ.

K predmetnému odporúčaniu CPT bolo z úrovni riaditeľov KR PZ v Nitre a Košiciach, do ktorých pôsobnosti patria Okresné riaditeľstvá Policajného zboru v Nitre, Topoľčanoch a v Košiciach – okolie, prijaté opatrenie týkajúce sa opätovného preškolenia príslušníkov Policajného zboru vykonávajúcich štátnu službu v celách z ustanovení N MV SR č. 41/2003, ako aj z ustanovenia použitia pút a spúťavacieho opasku podľa § 52 zákona o PZ.

K bodu č. 30. – CPT preto odporúča, aby sa „vyhradené priestory“ nepoužívali na zadržávanie osôb na dlhší čas ako niekoľko hodín, a nikdy nie cez noc.

K uvedenému odporúčaniu CPT si dovoľujeme na spresnenie uviesť, že zákon o PZ uvádza prípady, kedy môže byť osoba predvedená na útvar Policajného zboru, prípadne je iným právnym inštitútom obmedzená na osobnej slobode a dočasne sa nachádza v priestoroch útvaru Policajného zboru. Ak sa táto osoba nachádza na útvaru Policajného zboru, ktorý nemá

vo svojom objekte zriadenú celú, tak je potrebné určiť, v ktorých priestoroch sa bude osoba obmedzená na osobnej slobode nachádzať. Pri určení tohto priestoru je dôležité prihliadať na viacero požiadaviek. V prvom rade treba prihliadať na bezpečnosť príslušníkov Policajného zboru, ako aj iných osôb, ktoré sa môžu z právneho dôvodu nachádzať na útvare Policajného zboru, ako aj bezpečnosť osoby, ktorej osobná sloboda je obmedzená. Zároveň sa prihliada na to, aby určené miesto neumožňovalo kontakt, či verbálny alebo vizuálny, s inými osobami ako príslušníkmi Policajného zboru. Týmto samozrejme nie je dotknuté právo na kontaktovanie sa s právnym zástupcom alebo lekárom. Tiež sa zohľadňujú fyziologické požiadavky osoby obmedzenej na osobnej slobode, pričom dĺžka predvedenia na útvare Policajného zboru je stanovená zákonom o PZ.

Uvedené odporúčanie CPT bude zapracované do nového rozkazu prezidenta Policajného zboru, ktorým sa zruší rozkaz prezidenta PZ č. 50/2010, ako opatrenie v rámci kontrolnej činnosti nadriadených príslušníkov Policajného zboru v súvislosti s obmedzením osobnej slobody osoby a jej umiestnením v uvedenom „vyhradenom priestore“ na nevyhnutne potrebný čas, za súčasného dodržania zákonných lehôt týkajúcich sa obmedzenia osobnej slobody osoby.

B. Väzenské zariadenia

K bodu č. 34. - CPT opätovne odporúča, aby sa minimálna obytná plocha na jedného väzňa vo viac lôžkových celách zvýšila na 4m², a aby sa na tomto základe prepočítali oficiálne kapacity.

Výbor ďalej odporúča, aby sa slovenské orgány v snahe bojovať proti preplnenosti väzníc riadili všetkými relevantnými odporúčaniami Výboru ministrov Rady Európy.

Výbor by rád dostal aj informáciu o každom pokroku pri prijímaní a v primeranom čase aj praktickom vykonávaní nového zákona o elektronickom dohľade.

V súlade s Odporúčaním Rec(99)22 Výboru ministrov Rady Európy týkajúcim sa preplnenosti väzníc a nárastu väzenskej populácie dochádza po rekonštrukcii trestnoprávných predpisov, zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov účinných od 1. januára 2006 k objektívne preukázateľným zmenám v trestnej politike štátu v oblasti využívania väzobného stíhania osôb dôvodne podozrivých zo spáchania trestného činu, v oblasti ukladania sankcií ako právnych následkov za spáchanie trestných činov ale aj v oblasti právnej úpravy a samotných podmienkach výkonu väzby a trestu odňatia slobody; jedná sa o:

1. znižovanie počtu obvinených, ktoré je opakovane uvedené aj v správe CPT (bod 33.),
2. využívanie „otvoreného systému“ výkonu väzby – zmierneného režimu; pri znížení počtu obvinených vo výkone väzby z 1720 v roku 2008 na 1 287 v roku 2013 sa zvýšil percentuálny podiel priemerného počtu obvinených vo výkone väzby v zmiernenom režime z 31 % v roku 2008 na 37 % v roku 2013,
3. zmenu v štruktúre uložených sankcií páchatelom trestných činov; podľa údajov Štatistickej ročenky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) došlo k zníženiu podielu uložených nepodmienečných trestov odňatia slobody z 20,9 % v roku 2006 na 16,9 % v roku 2012, podmienečných trestov odňatia slobody zo 68,8 % v roku 2006 na 60,4% v roku 2012 a súčasne k zvýšeniu podielu

uložených alternatívnych trestov (najmä trestu povinnej práce, peňažného trestu a upustenia od potrestania) z 10,3 % v roku 2006 na 22,7 % v roku 2012,

4. skracovanie dĺžky vykonávaných trestov odňatia slobody podmieneným prepustením priemerne 2 200 odsúdených ročne,
5. zmeny v oblasti prevencie kriminality, napríklad prijatím zákona č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009, alebo zriadením výstupných oddielov vo výkone trestu ako súčasti sociálnej reintegrácie odsúdených.

Ďalším významným krokom, ktorý je realizovaný aj v záujme eliminácie preplnenosti väzníc, bolo prijatie Koncepcie väznenstva v Slovenskej republike na roky 2011 - 2020, ktorá ako základný programový dokument okrem iného koncepčne:

- a) rieši efektívne rozloženie väzenskej kapacity,
- b) plánuje rekonštrukcie ústavov a výstavbu nových objektov s cieľom udržania a zvýšenia súčasných ubytovacích kapacít s možnosťou ubytovania obvinených a odsúdených s primeranou minimálnou podlahovou plochou nie menej ako 4 m².

Pri súčasnom právnom rámci garantujúcom minimálnu ubytovaciu kapacitu 3,5 m² (ženy a mladiství 4 m²) a legálnej možnosti riaditeľa ústavu dočasne znížiť ubytovaciu kapacitu (najmä v prípadoch prijímacích ciel výkonu trestu a ciel, v ktorých sú ubytovaní odsúdení prechodne premiestnení na výkon procesných úkonov), rešpektujú slovenské orgány ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. prípad *Orchowski v. Poland*, Application no. 17885/04, 22. 10. 2009; *Trepashkin v. Russia*, Application no. 14248/05, 16. 12. 2010), ktorý zdôrazňuje, že aj v prípade ubytovacej kapacity medzi 3 až 4 m² sú dôležité aj ďalšie aspekty fyzikálnych podmienok väzby (*dostupnosť vetrania, prístup k prirodzenému svetlu a vzduchu, primeranosti vykurovacích režimov, dodržiavanie základných hygienických požiadaviek a možností použitia záchodu v súkromí*), a teda ubytovanie väznenej osoby v priestore pod 4m² nemožno ako také označiť za neľudské či ponižujúce. Keďže materiálne podmienky (*dostupnosť vetrania, prístup k prirodzenému svetlu a vzduchu, primeranosti vykurovacích režimov, dodržiavanie základných hygienických požiadaviek a možností použitia toalety v súkromí*) boli správou vo viacerých bodoch hodnotené ako dobré a prijateľné (viď body 70. až 72) zastávame názor, že ubytovaciu kapacitu 3,5 m² možno označiť za rešpektujúcu zásadu uvedenú v článku 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Slovenská republika plánuje systematicky zvyšovať ubytovaciu kapacitu na 4 m² a tým rešpektovať poznatky dobrej praxe aj v ďalšej oblasti ľudských práv a základných slobôd. S účinnosťou od 1. januára 2014 sme za účelom zabezpečenia právnej istoty a jednoznačnosti určenia výmery ubytovacej plochy 3,5 m² doplnili podrobnosti o ubytovaní obvinených a odsúdených o explicitné určenie spôsobu výpočtu ubytovacej plochy. Ubytovacia plocha izby alebo cely (výmera 3,5 m²) sa určí z celkovej plochy cely alebo izby po odpočítaní plochy, ktorú zaberá hygienická bunka umiestnená v cele, stavebne oddelené WC umiestnené v cele, plocha, nad ktorou je svetlá výška miestnosti menšia ako 1300 mm, plocha zabudovaného nábytku, plocha okenných a dverných ústupkov.

Posilnenie trendu depenalizácie využívaním alternatívnych trestov a elektronického monitorovania je legislatívnym zámerom návrhu zákona o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý bude spracovaný a predložený na rokovanie vlády v mesiaci november 2014.

V súvislosti s implementáciou projektu elektronického systému monitorovania osôb ESMO a jeho využitia v praxi, bola na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky zriadená Pracovná skupina pre tvorbu legislatívy a implementáciu projektu elektronického systému monitorovania osôb, ktorej členmi sú zástupcovia akademickej obce, odborníci z praxe aktívne pôsobiaci v oblasti trestného práva, zástupcovia sudcov, prokurátorov, advokátov, probačných a mediačných úradníkov, Policajného zboru SR, ako aj zástupcovia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky. Popri tejto pracovnej skupine pôsobia na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky aj ďalšie pracovné skupiny, ktoré riešia konkrétne praktické aspekty elektronického monitoringu osôb, ktorých členmi sú okrem iných aj zástupcovia Zboru väzenskej a justičnej stráže. Predmetom doterajších rokovaní Pracovnej skupiny pre tvorbu legislatívy a implementáciu projektu elektronického systému monitorovania osôb bolo oboznámenie sa so správou o vykonanom predbežnom technickom overení elektronického monitoringu, praktická prezentácia funkčnosti systému, rozbor materiálov týkajúcich sa domáceho väzenia a elektronického monitoringu vo vybraných štátoch Európy, ako aj diskusia o príprave legislatívnych prác v podmienkach Slovenskej republiky.

Pracovná skupina doposiaľ identifikovala potrebu prijatia nasledovných legislatívnych zmien:

- prijatie nového zákona s pracovným názvom „o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o elektronickom systéme monitoringu osôb)“, ktorý by upravoval technické prostriedky a ich používanie pri kontrole výkonu rozhodnutí podľa predpisov o konaní pred súdmi
- legislatívne zmeny (Trestného zákona, Trestného poriadku, zákona o súdnych úradníkoch, zákona o probačných a mediačných úradníkoch, vyhl. MS SR č. 543/2005 Z. z. - o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy, Občianskeho zákonníka, Občianskeho súdneho poriadku)

Z doteraz prezentovaných návrhov legislatívnych zmien je zrejмый zámer využívať elektronický monitoring osôb tak v oblasti trestného práva, ako aj v oblasti civilného práva.

A. Oblasť trestného práva

1. Výkon trestov a ochranného opatrenia:
 - trest domáceho väzenia (§ 53 Tr. zák.)
 - trest zákazu pobytu (§ 62 Tr. zák.)
 - trest zákazu účasti na verejných podujatiach (§ 62a Tr. zák.)
 - ochranný dohľad (§ 76 – 80 Tr. zák.)

2. Kontrola výkonu uložených povinností a obmedzení v rámci probačného dohľadu - podmienený odklad VTOS (výkon trestu odňatia slobody) s probačným dohľadom (§ 51-52 Tr. zák.)

- podmienené prepustenie z VTOS s probačným dohľadom (§ 66 Tr. zák.)
- podmienené zastavenie trestného stíhania (§ 216 Tr. por.).

B. Oblasť civilného práva

- pri niektorých predbežných opatreniach, nariadených v súvislosti s domácim násilím (vykázanie odporcu z bytu, zákaz priblížiť sa k bytu, alebo osobe).

Časový harmonogram projektu:

- testovacia prevádzka (2. polrok 2015)
- riadna prevádzka (od roku 2016)

V súčasnom štádiu Pracovná skupina pripravuje paragrafové znenie vyššie uvedených legislatívnych zmien.

K bodu č. 35. - Slovenské úrady informovali delegáciu aj o tom, že plány na zriadenie psychiatrického väzenského zariadenia v Hronovciach a väzenia pre matky s deťmi v Nitre, o ktorých sa hovorilo v správe z návštevy CPT v roku 2009, sa predbežne nezrealizovali, najmä z dôvodu nedostatku finančných zdrojov. CPT by rád dostal aktuálne informácie o zriadení týchto dvoch inštitúcií.

Ministerstvo zdravotníctva SR konštatuje, že aj naďalej pokračuje v procese zriadenia detenčného ústavu v súčinnosti so Psychiatrickou Nemocnicou Hronovce.

V rámci pripomienok k návrhu východísk rozpočtu verejnej správy na roky 2015 až 2017 Ministerstvo zdravotníctva SR predložilo v tomto roku Ministerstvu financií SR požiadavku o navýšenie rozpočtu kapitoly MZ SR na rok 2015 o potrebnú výšku finančných prostriedkov. Realizácia samotnej výstavby detenčného ústavu je možná a bude začatá ihneď po pridelení potrebných prostriedkov na jeho výstavbu.

V súvislosti s legislatívnou úpravou detencie treba uviesť, že Ministerstvo zdravotníctva SR poskytlo príslušné podklady pri novelizácii Trestného zákona v roku 2011 (§ 81 ods. 4), ktoré boli následne do tejto novely aj zapracované.

V prípade zriadenia detenčného ústavu je Zbor väzenskej a justičnej stráže pripravený plniť úlohy v celom rozsahu v oblasti ochrany uvedeného objektu.

Slovenská republika naďalej pracuje na realizácii zámeru zriadiť špecializované oddelenie, v ktorom môže byť väznenej žene na jej žiadosť povolené, aby vo výkone trestu mala pri sebe a starala sa o svoje dieťa staršie ako jeden rok spravidla do troch rokov (výnimočne až do piatich rokov) jeho veku. V rámci prípravy jeho zariadenia boli v tomto projekte na úrovni Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky realizované viaceré

konkrétne kroky. Bolo rozhodnuté o umiestnení tohto oddelenia do ústavu na výkon trestu odňatia slobody odsúdených žien Nitra – Chrenová, ktorý pre tento účel získal vhodný pozemok vo svojom tesnom susedstve. Tento projekt bol zaradený medzi prioritné úlohy Koncepcie väznenstva Slovenskej republiky na roky 2011 až 2020 schválenej vládou Slovenskej republiky uznesením č. 248 zo dňa 13. apríla 2011.

Podľa doteraz získaných poznatkov, s ohľadom na význam špecializovaného oddelenia pre výchovu maloletých detí, si ďalšia fáza projektu vyžaduje okrem aktívneho vstupu rezortov zodpovedných za ochranu maloletých a zabezpečenie ich zdravia aj poznanie dobrej praxe krajín, v ktorých je takéto oddelenie zriadené. V roku 2015 bude Zbor organizovať medzinárodný seminár, ktorého obsahom bude prezentácia skúseností okolitých krajín v tejto oblasti a súčasne formulácia východísk pre potrebnú legislatívnu úpravu. Príprava potrebnej legislatívy by mala byť ukončená najneskôr do konca roka 2016. Súčasne bude spracovávaná štúdia stavebného rozšírenia ústavu Nitra – Chrenová s cieľom zabezpečiť priestory pre väznené ženy – matky s deťmi a zvýšiť jeho ubytovaciu kapacitu.

K bodu č. 37. – *V trestnom práve Slovenskej republiky maximálna doba väzby v predsúdnom konaní zostáva naďalej päť rokov. Ako sa hovorilo v správe z predchádzajúcej návštevy, CPT je znepokojený z tejto úpravy vzhľadom na pretrvávajúce problémy, ktoré výbor zistil v súvislosti s podmienkami výkonu väzby. Navyše treba opätovne zdôrazniť, že Slovenská republika patrí medzi krajiny s najdlhším maximálnym trvaním doby väzby v Európe.*

Účelom návrhu novely Trestného poriadku, ktorá predĺžila lehotu trvania väzby na päť rokov bola ochrana osôb, majetku a iných hodnôt a záujmov, chránených Trestným zákonom pred páchatelmi mimoriadne závažných zločinov, za ktoré možno uložiť najprísnejšiu možnú zákonnú sankciu, t.j. trest odňatia slobody na 25 rokov alebo trest odňatia slobody na doživotie.

Aplikačná prax ukázala, že pre túto kategóriu trestných vecí nepostačuje obmedzenie celkovej lehoty väzby v trestnom konaní na obdobie štyroch rokov a túto lehotu bolo potrebné v odôvodnených prípadoch predĺžiť až o jeden rok. Inak hrozilo, že vo vedených súdnych konaniach by dochádzalo k prepúšťaniu osôb, ktoré mohli byť odsúdené na vyššie uvedené tresty, v dôsledku čoho hrozilo nebezpečenstvo nielen pre spoločnosť a konkrétne osoby, ale by dochádzalo aj k narúšaniu, alebo dokonca degradácii základných princípov spravodlivosti a právneho štátu. Na druhej strane, novozavedená zákonná možnosť predĺžiť maximálnu lehotu väzby v trestnom konaní je viazaná na rozhodnutie súdu tak, aby boli splnené kritériá podľa Čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky.

Prehľad o počte obvinených podľa trvania väzby							
Typ väzby	Trvanie väzby	k	k	k	k	k	k
		31.12.	31.12.	31.12.	31.12.	31.12.	30.06.
		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Väzba v prípravnom konaní	väzba do 6 mesiacov	908	792	706	653	649	753
	väzba do 1 roka	55	47	82	21	63	54
	väzba do 2 rokov	16	10	16	19	5	13
	väzba nad 2 roky	0	0	0	0	0	1
	SPOLU	979	849	804	693	717	821
Väzba v konaní pred súdom	väzba do 6 mesiacov	257	238	244	233	211	316
	väzba do 1 roka	248	192	201	191	132	118
	väzba do 2 rokov	114	159	106	151	95	97
	väzba nad 2 roky	23	26	52	40	61	47
	SPOLU	642	615	603	615	499	578
CELKOM		1621	1464	1407	1308	1216	1399

K bodu č. 38. - CPT sa domnieva, že zaradovanie a klasifikácia väzňov, v rámci ktorej sa každá osoba hodnotí z hľadiska jej bezpečnostného rizika, schopností a potrieb, by sa mala robiť po prijatí do ústavu na výkon trestu a nie pri vynesení rozsudku. V tejto súvislosti sa odkazuje na pravidlá 51 a 52 Európskych väzenských pravidiel. Výbor by uvítal vyjadrenie slovenských orgánov k tejto otázke.

System Diferenciácie väznených osôb využívaný vo vykonávacom trestnom práve v Slovenskej republike považujeme z pohľadu historického poznania za dostatočný.

V rámci vonkajšej diferenciacie, ktorú určuje súd so zreteľom na závažnosť trestného činu, mieru narušenia páchatel'a, celkový spôsob života a správanie obvineného pred spáchaním trestného činu, postoja odsúdeného k spáchanému trestnému činu a na základe vykonaného dokazovania sa podľa nášho názoru postupuje v súlade s odporúčaním pravidla č. 51 Európskych väzenských pravidiel.

V rámci vnútornej diferenciacie, kde diferenciacnú skupinu určí riaditeľ ústavu na návrh komisie najmä na základe záverov a odporúčaní psychologického vyšetrenia, poznatkov o správaní odsúdeného vo výkone trestu a výkone väzby, poznania osobnostného narušenia, poznania postojov k plneniu povinností sa podľa nášho názoru postupuje v súlade s odporúčaním pravidla č. 52 Európskych väzenských pravidiel.

Riaditeľ ústavu má právomoc navrhnúť súdu možnosť zmeny spôsobu výkonu trestu, pričom zohľadňuje rizikovosť páchatel'a v priebehu výkonu trestu odňatia slobody.

System diferenciacie odsúdených v Slovenskej republike podľa nášho názoru rešpektuje materiálne požiadavky odporúčaní č. 51 a 52 Európskych väzenských pravidiel. Formálna a časová podmienka uvedená v odporúčaní č. 51.3 Európskych väzenských pravidiel, t. j. určenie rizika „čo najskôr po prijatí“ je z pohľadu obsahu posudzovaných skutočností pri určení vonkajšej diferenciacie irelevantná, pretože rovnaké skutočnosti podložené dôkaznou situáciou ako posudzuje súd pri vynesení rozsudku by posudzoval aj orgán umiestňujúci osobu do väzenského zariadenia.

K bodu č. 39. a 42. - *Vo svetle týchto zistení CPT odporúča, aby väzenský personál v ústavoch Leopoldov, Košice-Šaca, Nitra a Nitra-Chrenová bol upozornený na to, že:*

- *žiadna forma zlého zaobchádzania, vrátane slovného napádania/rasistických poznámok, nie je prípustná a bude primerane potrestaná;*
- *na zvládnutie agresívnych väzňov alebo väzňov kladúcich odpor by sa nemala použiť väčšia sila než je nevyhnutne potrebná, a udieranie väznených osôb po tom, ako bol prekonaný ich odpor, nemožno nijako ospravedlniť;*
- *s väzňami, ktorí porušujú existujúce pravidlá, by sa malo zaobchádzať iba v súlade s oficiálnym disciplinárnym postupom.*

CPT verí, že väzenský personál v ústave Košice-Šaca prijme potrebné opatrenia s cieľom zabezpečiť, že udržiavanie poriadku a uplatňovanie kontroly v ústave zostane jeho výhradnou právomocou.

V súlade s Odporúčaním Rec(97)12 Výboru ministrov Rady Európy u personálu zaisťujúcom sankcie a opatrenia, a Koncepciou väzenstva v Slovenskej republike na roky 2011 – 2020 bol existujúci právny rámec garantujúci opatrenia proti zlému zaobchádzaniu zo strany väzenského personálu v súlade s ochranou práv garantovanou zákonnou úpravou a sankčné a preventívne nástroje zabezpečujúce jeho implementáciu, zakotvené napríklad v § 326 Trestného zákona - Zneužívanie právomoci verejného činiteľa, alebo § 420 Trestného zákona - Mučenie a iné neľudské alebo kruté zaobchádzanie rozšírený o:

1. prijatie Etického kódexu príslušníka a zamestnanca Zboru väzenskej a justičnej stráže, koncepčný zámer rozvíjať sociálno-komunikačné zručnosti a sociálnu percepciu väzenského personálu, ktorý prichádza pravidelne do kontaktu s väznenými osobami,

2. definíciu personálnej bezpečnosti ako súčasti bezpečnostnej koncepcie – obsahujúcej požiadavky na osobnostné kvality väzenského personálu; požiadavky vzdelávania a osobného rozvoja väzenského personálu; požiadavky na smernice pre výkon služby a mimoriadne situácie určených „*Koncepciou bezpečnosti vo väzenstve Slovenskej republiky na roky 2011 – 2020*“.

Napriek tomu, že tvrdenia uvedené v bode 39 správy CPT (zlé fyzické či verbálne zaobchádzanie s väzňami väzenským personálom), nie sú podložené žiadanými dôkazmi a sú nepreskúmateľné aj z dôvodu neidentifikovaného sťažovateľa - teda sú len v polohe tvrdenia proti tvrdeniu – Zbor väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „zbor“) rešpektuje pozitívny záväzok členských štátov Rady Európy prijať opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že jednotlivci podliehajúci ich jurisdikcii nebudú podrobení mučeniu alebo neľudskému zaobchádzaniu. V zmysle uvedeného bude väzenský personál opakovane upozornený na správanie s cieľom predchádzať v správe uvedeným skutočnostiam.

K bodu č. 41. - CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili dodržiavanie týchto zásad v praxi všade tam, kde sa na základe individuálneho posúdenia rizika považuje za potrebné vykonať osobnú prehliadku väzňa.

Telesné prehliadky patria medzi najcitlivejšie legálne zásahy do osobnej slobody väznenej osoby. Proporcionalita medzi intenzitou zásahu do osobnej slobody a legitímnym cieľom takéhoto obmedzenia daná záujmom na predchádzaní nepokojom alebo zločinnosti, ochranou zdravia alebo morálky alebo ochranou práv a slobôd iných patrí k Európskym súdom pre ľudské práva najčastejšie posudzovaným otázkam v prípade porušenia článku 3 Dohovoru.

Ustálená judikatúra však rovnako vytvára dostatočný informačný podklad, ktorý sa zbor snažil využiť aj pri novej internej úprave výkonu osobných prehliadok. Rozkaz ministra spravodlivosti č. 2/2014 o zabezpečovaní ochrany Zborom väzenskej a justičnej stráže, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2014, poskytuje dostatočné procesné záruky pre zabezpečenie bezpečnosti a udržania poriadku vo väzniciach a určuje spolu s ustanovením § 13b zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov jasné pravidlá pre uskutočnenie dôkladnej osobnej prehliadky primeraným spôsobom:

1. osobná prehliadka obvinených a odsúdených a prehliadka ich osobných vecí nesmie sledovať iný záujem, ako je zabezpečenie účelu výkonu väzby, účelu výkonu trestu odňatia slobody, ochrany osôb, objektov zboru a ustanoveného poriadku v nich,
2. osobnú prehliadku obvinených a odsúdených vykoná len osoba rovnakého pohlavia,
3. pri osobnej prehliadke obvinených a odsúdených sa dodržiavajú základné hygienické pravidlá a nesmie byť ponižovaná ľudská dôstojnosť prehliadanej osoby,
4. zdravotnú prehliadku je oprávnený vykonať zdravotnícky pracovník,
5. dôkladná osobná prehliadka obvinených alebo odsúdených sa vykonáva v určenom priestore, ktorý musí byť na takúto prehliadku primerane klimaticky vhodný a musí zabezpečovať dostatočnú mieru intimity,
6. keďže sa odsúdený pri nej vyzlečie donaha, musí prebiehať individuálne (výnimkou sú mimoriadne situácie – napríklad hromadné protiprávne konanie obvinených alebo odsúdených),

7. dôkladná osobná prehliadka prebieha len vizuálne, zisťuje sa, či prehliadaná osoba nie je zranená, a nemá ukryté nedovolené veci a pod.

Dodržiavanie týchto zásad a ich aplikácia v praxi bude obsahom cielených kontrol Generálneho riaditeľstva zboru v ústavoch na výkon väzby, ústavoch na výkon trestu odňatia slobody a v nemocnici pre obvinených a odsúdených.

K bodu č. 48. - V tejto súvislosti CPT vyzýva slovenské orgány, aby prijali primerané kroky s cieľom účelnejším spôsobom využívať čas, ktorý všetci odsúdení s doživotným trestom trávajú v ústave, v podobe zásadných investícií do rôznorodých, štruktúrovaných a zmysluplných aktivít dlhodobej povahy vykonávaných mimo cely (ako je práca, podľa možnosti s odbornou hodnotou, vzdelávanie, šport a záujmové činnosti/združovanie sa).

Výbor ďalej odporúča, aby boli prijaté bezodkladné kroky s cieľom zabezpečiť, že odsúdeným na doživotný trest umiestneným v samostatných celách spojených do „bunky“ sa umožní, pokiaľ to bude možné, tráviť primeranú časť dňa spoločne s ostatnými obyvateľmi „bunky“.

Rovnako ako v prípade mladistvých odsúdených v ústave Sučany (údaje uvedené v bode 66 posledného odseku správy), tak aj v prípade všeobecnej väzenskej populácie a odsúdených na doživotie nevynímajúc, je odsúdeným stanovený všeobecný plán výkonu trestu odňatia slobody označovaný ako program zaobchádzania, t. j. komplexný organizačno-plánovací dokument individuálnej výchovnej práce realizovanej s odsúdeným, obsahujúci štruktúrovaný súhrn aktivít (edukáciu, aktivity vo voľnom čase, zaradovanie do práce, vzťahy s vonkajším prostredím, iné metódy a postupy zaobchádzania) zameraných na resocializáciu odsúdeného, odstraňovanie subjektívnych príčin páchania trestnej činnosti, formovanie spoločensky akceptovateľného správania a hodnotovej orientácie.

Zabezpečované aktivity určené programom zaobchádzania sú však vzhľadom na progresívnosť, ktorá sa od 1. januára 2014 ďalej systémovo precizuje aj u odsúdených vykonávajúcich doživotný trest odňatia slobody tým, že v istom okamihu výkonu trestu odňatia slobody je ich možné zaradiť medzi ostatnú väzenskú populáciu. Cieľom zaobchádzania vo výkone trestu nie je správať sa k odsúdeným hyperprotektívne, ale motivačne.

V prípade odsúdených na doživotie to znamená, že aktivity mimo cieľ dlhodobého charakteru sa realizujú rozdielne pre diferenciatnú podskupinu „D1“ a „D2“, pričom umiestnenie do podskupiny ovplyvňuje okrem formálnej – časovej podmienky výlučne správanie odsúdeného, pričom je nevyhnutné zdôrazniť, že od poslednej návštevy výboru CPT v roku 2009 sa zvýšil počet odsúdených umiestnených v „priaznivejšej“ diferenciatnej podskupine D2 zo 17 % z celkového počtu odsúdených na doživotie na aktuálnych 30 % z celkového počtu odsúdených na doživotie.

V diferenciatnej podskupine „D1“ sa uplatňujú individuálne formy zaobchádzania (rozhovor, diagnostika, psychologická intervencia, sociálne poradenstvo, samoštúdium, práca v cele). Vzájomné združovanie odsúdených umiestnených v samostatných celách prepojených do „bunky“ umožňuje po individuálnom posúdení aj súčasná legislatíva, kde podľa § 78 ods. 5 Poriadku výkonu trestu odňatia slobody: *„Odsúdenému možno na návrh pedagóga so súhlasom riaditeľa povoliť vzájomný kontakt v rámci diferenciatnej podskupiny "D1".“*

V diferenciatnej podskupine „D2“ sa s odsúdenými vykonávajú v primeranom rozsahu aj skupinové aktivity pod dohľadom príslušníka zboru a odsúdený sa môže zúčastniť

aj vybraných aktivít realizovaných pre celý ústav. Vzájomné združovanie odsúdených umiestnených v samostatných celách prepojených do „bunky“ nepodlieha dodatočným obmedzeniam a vyplýva zo súčasnej právnej úpravy, nakoľko podľa § 78 ods. 6 písm. b) Poriadku výkonu trestu odňatia slobody: „Ak odsúdený plní program zaobchádzania, dodržiava ústavný poriadok a vykazuje pozitívne zmeny v postoji k trestnej činnosti a v hodnotovej orientácii, možno odsúdeného umiestniť do diferenciačnej podskupiny D2, ktorá je charakteristická zmiernením niektorých obmedzení výkonu doživotného trestu, najmä umožnením kontaktu s ostatnými odsúdenými v diferenciačnej podskupine D2.“.

K bodu č. 49. a 52. - CPT opakuje odporúčanie, aby boli prijaté transparentné kritériá na zaradovanie do podskupiny D2 a vyradenie z tejto podskupiny, ktoré by odsúdeným umožnili jasne identifikovať konanie a správanie, ktoré sa od nich očakáva, aby tak mohli splniť požiadavky na zaradenie do skupiny s priaznivejším režimom.

Výbor ďalej odporúča v pravidelných intervaloch prehodnocovať zaradenie odsúdených na doživotné tresty do jednotlivých režimov.

Výbor opakuje odporúčanie, aby slovenské orgány zásadne prehodnotili svoj postoj k odsúdeným s doživotným trestom, a to s cieľom (i) upustiť od súčasnej politiky zatvárania odsúdených s doživotným trestom v cele po väčšinu času a (ii) v istom bode ich integrovať do všeobecnej väzenskej populácie.

Transparentné kritériá na postup a odchod z režimu D2, ktoré by odsúdeným umožnili jasne určiť konanie a správanie, ktoré sa od nich vyžaduje, aby mohli byť premiestnení do skupiny s priaznivejším režimom, teda odporúčanie uvedené v správe z návštevy v roku 2009, sú súčasťou vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 500/2013, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody, ktorá nadobudla účinnosť 1. januára 2014.

Od 1. januára 2014 podľa § 78 ods. 3 Poriadku výkonu trestu platí, že „do diferenciačnej podskupiny D2 možno odsúdeného umiestniť po vykonaní piatich rokov trestu za podmienok ustanovených v odseku 6.“. Podmienkami uvedenými v odseku 6 sú plnenie programu zaobchádzania, dodržiavanie ústavného poriadku a zmeny v postoji k trestnej činnosti a v hodnotovej orientácii. Pokiaľ odsúdený umiestnený v diferenciačnej podskupine D2 prestane spĺňať tieto podmienky (ďalej neplní program zaobchádzania, opakovane alebo závažným spôsobom poruší ústavný poriadok, to znamená, že sa dopustí disciplinárneho previnenia) je podľa § 78 ods. 4 Poriadku výkonu trestu naspäť umiestnený do diferenciačnej podskupiny D1; opätovné umiestnenie do diferenciačnej podskupiny D2 sa prehodnotí po 12 mesiacoch, ak počas tohto obdobia nie je odsúdený disciplinárne potrestaný.

Najvýznamnejšou a systémovou zmenou v umiestňovaní odsúdených na doživotie a v režimoch, ktoré sú im ponúkané, sú nové ustanovenia § 20 ods. 2 a § 21 ods. 2 Poriadku výkonu trestu, ktoré od 1. januára 2014 umožňujú riaditeľovi ústavu na základe odporúčania zo záveru opakovaného psychologického vyšetrenia, plnenia programu zaobchádzania a kritického postoja k spáchanej trestnej činnosti umiestniť odsúdeného na doživotný trest do diferenciačnej skupiny „B“ v ústave s maximálnym stupňom strázenia po vykonaní 15 rokov uloženého trestu v oddiele doživotných trestov, resp. po vykonaní ďalších piatich rokov uloženého trestu v diferenciačnej skupine „B“ ho umiestniť do diferenciačnej skupiny „A“;

Doterajší model vnútornej diferenciacie odsúdených vykonávajúcich doživotný trest sa mení nasledovne:

Stav do 31. 12. 2013		Stav od 01. 01. 2014	
Umiestnenie po nástupe do VT	Lehota	Umiestnenie po nástupe do VT	Lehota
Oddiel doživotných trestov podskupina D1	diferenciačná	Oddiel doživotných trestov podskupina D1	diferenciačná
↓	neurčená	↓	5 rokov
Oddiel doživotných trestov podskupina D2	diferenciačná	Oddiel doživotných trestov diferenciačná podskupina D2	10 rokov
		↓	
		štandardný VT – diferenciačná skupina B maximálny stupeň stráženia	
		↓	5 rokov
		štandardný VT – diferenciačná skupina A maximálny stupeň stráženia	
Možnosť prepustenia z VT			

K bodu č. 50. - CPT odporúča, aby slovenské orgány ďalej rozvíjali uvedený pozitívny krok a zabezpečili, že odsúdeným na doživotný trest sa pri pobyte mimo cely budú putá nasadzovať len ako výnimočné opatrenie, používané iba v skutočne nevyhnutných prípadoch na základe individuálneho hodnotenia reálneho rizika, a že sa nikdy nebude používať ako rutinné opatrenie.

Systematické púťanie odsúdených vykonávajúcich doživotný trest bolo zrušené, čo konštatuje a výbor CPT vo svojej aktuálnej správe. Súčasnú používanie nástrojov obmedzenia slobody je vnútroštátnymi predpismi v prípade púť viazané len na prípady

vymedzené ustanovením § 35 zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej justičnej stráže v znení neskorších predpisov podľa ktorých, je príslušník zboru je oprávnený použiť putá:

- a) *na spútanie obvineného, odsúdeného alebo dodávanej osoby, ak kladie aktívny odpor, ohrozuje život alebo zdravie inej osoby alebo poškodzuje majetok, po márnej výzve, aby od takého konania upustil,*
- b) *na vzájomné pripútanie dvoch alebo viacerých obvinených, odsúdených alebo dodávaných osôb za podmienok uvedených v písmene a),*
- c) *pri predvádzaní obvineného alebo odsúdeného alebo dodávanej osoby, ak je obava, že sa pokúsi o útek,*
- d) *na spútanie inej osoby, ktorá svojím konaním marí služobný zákrok a kladie aktívny odpor, napáda príslušníka zboru alebo inú osobu, ohrozuje verejný poriadok alebo poškodzuje majetok, po márnej výzve, aby od takého konania upustila.“.*

Častejšie púťanie odsúdených vykonávajúcich doživotný trest v diferenciacnej podskupine D1 podľa nášho názoru nepresahuje intenzitu nevyhnutne spojenú s výkonom trestu odňatia slobody a mieru primeranú legálne vymedzeným bezpečnostným požiadavkám.

V súvislosti s púťaním odsúdených umiestnených v diferenciacnej podskupine D2 pri aktivitách mimo oddielu Generálne riaditeľstvo zboru metodicky usmernilo ústavy nasledovne:

„Zmiernenie niektorých obmedzení výkonu doživotného trestu umožňuje odsúdeným diferenciacnej podskupiny D2 povoliť účasť na vybraných aktivitách organizovaných pre celý ústav. Takéto povolenie je možné udeliť odsúdeným, u ktorých je predpoklad ďalšieho progresívneho postupu väzenským systémom (umiestnenie do diferenciacnej skupiny B ústavu s maximálnym stupňom strázenia) a môže slúžiť aj ako asistované overenie si vhodnosti takéhoto umiestnenia. Z toho vyplýva, že **povolenie sa posudzuje individuálne a pri samotnej účasti na aktivite sa odsúdený neoddeľuje od ostatných odsúdených a nie je púťaný** (odporovalo by to povoleniu, ktoré sa určite nevydá odsúdenému, u ktorého je obava, že sa pokúsi o útek).“.

K bodu č. 51. - CPT vyzýva slovenské orgány, aby splnili dlhodobé odporúčanie a upustili od praxe spúťavania odsúdených na doživotné tresty počas lekárskej prehliadky/zákroku.

Vo výnimočných, bezpečnostne odôvodnených a lekárom vyžiadaných prípadoch existujú legitímne dôvody krátkodobého púťania odsúdených počas lekárskeho vyšetrenia.

Spúťavanie obvinených a odsúdených osôb počas zdravotného vyšetrenia (počas lekárskej alebo sesterskej intervencie) sa riadi požiadavkami zdravotníckeho personálu. Zdravotnícky personál v závislosti od druhu zdravotníckeho výkonu ako aj podľa poznatkov o nebezpečenstve, ktoré prípadne hrozí zo strany väznenej osoby rozhoduje, či pri diagnostickom alebo terapeutickom výkone bude väznená osoba spúťaná. V prípade osôb odsúdených na doživotie ide vo väčšine prípadov o osoby s vysokou mierou rizika agresie voči iným osobám, z toho dôvodu nie je prekvapujúce, že zdravotnícky personál vyžaduje ich spúťavanie pri zdravotníckych úkonoch. Zdravotnícke úkony s výnimkou odoberania anamnézy sú spravidla vykonávané u väznených osôb v zóne osobného alebo až intímneho priestoru, kedy zdravotnícky pracovník nemá dostatočnú možnosť včas a účinne reagovať na prípadnú brachiálnu hrozbu zo strany väznenej osoby. Nehovoriac o tom, že pri

zdravotníckych intervenciách sú používané ostré predmety (ihly, skalpely) a iné vybavenie, ktoré sa môže stať potenciálnou zbraňou pre odsúdeného, ktorú môže použiť proti zdravotníckemu personálu. Na to, aby zdravotnícky personál mohol vykonávať nerušene a v plnom mentálnom nasadení svoju odbornú prácu, je žiadúce, aby mal k tomu primerané a vyhovujúce podmienky. Odvracanie pozornosti zdravotníckeho pracovníka v zmysle zvyšovania ostražitosti a sledovania toho, či nespútaný odsúdený sa práve nepripravuje na útok, môže viesť k pochybeniam počas výkonu odbornej zdravotníckej praxe a k následnej iatrogenite, čo nie je prínosné nielen pre zdravotnícky personál, ale najmä pre ošetrovaného odsúdeného. Pre nerušený výkon svojho povolania zdravotnícky personál potrebuje mať zabezpečené vhodné podmienky na svoju odbornú činnosť, ktoré sú v prípade odsúdených nebezpečných osôb splnené práve obmedzením ich pohyblivosti napr. spútaním.

Hoci cieľom pútania nie je v žiadnom prípade pokoriť a ponížiť dotknutú osobu a sú používané len v prípadoch, v ktorých nad všetku rozumnú pochybnosť nie je možné zabezpečiť cieľ (ochranu pred útekem a bezpečnosť zdravotníckeho personálu) aj v navonok bezpečnom prostredí iným spôsobom, Zbor väzenskej a justičnej stráže porovná svoj pohľad s poznatkami dobrej praxe členských krajín Rady Európy, judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (napríklad *Kashavelov v. Bulgaria*, no. 891/05, 20. 04. 2011, *Garriguenc v. France*, no. 21148/02, 15. 11. 2007 a pod.).

K bodu č. 53. - CPT odporúča slovenským orgánom, aby zmenili príslušné právne predpisy s cieľom zaviesť možnosť podmieneného prepustenia (parole) pre všetkých odsúdených na doživotie na základe individuálneho vyhodnotenia rizika, ktorým sa posúdi ich hrozba pre spoločnosť.

V rámci aktuálnej novely Trestného zákona a Trestného poriadku Slovenská republika posudzuje súlad právnej úpravy obsiahnutej v Trestnom zákone týkajúcej sa podmienok podmieneného prepustenia u odsúdených na doživotie s príslušnou judikatúrou ESĽP v tejto otázke. V závislosti od výsledkov tohto skúmania Slovenská republika pripraví legislatívne zmeny k dosiahnutiu súladu s Dohovorom v zmysle judikatúry ESĽP. V prípade vyhodnotenia takejto potreby je možné očakávať zmenu § 34 ods. 8 a § 67 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, ktoré upravujú nemožnosť podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody u určitej kategórie odsúdených na doživotie.

K bodu č. 55. - CPT odporúča, aby sa podniklo ďalšie úsilie o zlepšenie vonkajších vychádzkových priestorov pre odsúdených s doživotným trestom v ústave Leopoldov. Mala by sa zväziť možnosť, že k vychádzkovému dvoru, ktorý používa všeobecná väzenská populácia, budú mať prístup aj všetci odsúdení s doživotným trestom.

V porovnaní s návštevou výboru CPT v roku 2009 došlo k výraznému zlepšeniu vonkajších zariadení na cvičenie (rozšírenie vybavenia). Veľkosť a vybavenie vychádzkových dvorov pre odsúdených v diferenciacnej podskupine D1 považujeme v súčasnosti za dostačujúci pre vykonávanie telesných aktivít. Využívanie vychádzkového dvora, ktorý využíva väzenská populácia, aj odsúdení v diferenciacnej podskupine D1, nie je vzhľadom na zabezpečenie zákonných nárokov všetkých odsúdených aktuálne technicky možné.

K bodu č. 56. - CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia s cieľom zabezpečiť možnosť každodennej vychádzky na čerstvom vzduchu pre všetkých odsúdených (vrátane zdravotne postihnutých).

V súlade s ustanovením § 84 ods. 1 zákona o výkone trestu sa odsúdený so zmenenou pracovnou schopnosťou alebo ťažším zdravotným postihnutím, odsúdený s dlhodobou závažnou chorobou, ktorá podstatne znižuje jeho pracovnú schopnosť, odsúdený u ktorého to vyžaduje zdravotný stav a muži starší ako 65 rokov veku a ženy staršie ako 60 rokov veku umiestnia (po predchádzajúcom posúdení lekára) do oddielu pre odsúdených so zdravotným postihnutím. Takýto oddiel je toho času zriadený v Nemocnici pre obvinených a odsúdených a Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne, resp. v Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Nitre – Chrenovej. Odsúdení umiestnení v týchto oddieloch majú bezbariérový prístup k vychádzkovým priestorom. V súlade s uvedeným sa aj odsúdený na doživotie, ktorý má ťažšie zdravotné postihnutie, ktoré mu fakticky neumožňuje presun na vychádzky (napr. odsúdený je imobilný) umiestni v oddiele odsúdených so zdravotným postihnutím.

K bodu č. 58. - CPT odporúča, aby vo svetle vyššie uvedených pripomienok slovenské orgány prehodnotili režim pre odsúdených umiestnených v oddiele s bezpečnostným režimom v ústave Leopoldov a tam, kde je to vhodné, aj v iných ústavoch v Slovenskej republike.

Separácia obvinených / odsúdených do osobitného oddielu charakterizovaného najmä zvýšenými protektívnymi opatreniami a obmedzeniami nesúvisí so závažnosťou trestného činu, pre ktorý sú odsúdení / obvinení vo výkone trestu / väzby, ale predstavuje reakciu na reálne a pravidelne prehodnocované bezpečnostné riziko odôvodňované od správania odsúdeného / obvineného vo väzenskom prostredí. V tomto duchu bola v rámci metodologickej činnosti Generálneho riaditeľstva zboru poskytnutá ústavom interpretácia § 81 zákona o výkone trestu, ktorý určuje pravidlá umiestňovania do oddielu s bezpečnostným režimom, v podobe jednotnej, inštitúciou presadzovanej, riadiacej ideí, ktorá by mala byť individualizovaná v interpretácii skutkového prípadu aplikačným orgánom: „*Faktory umiestňovania odsúdených do oddielov a skupín v rámci toho istého stupňa stráženia sledujú okrem proaktívnych cieľov smerujúcich k zvýšeniu účinnosti zaobchádzania, napríklad cez ubytovanie, prácu a spoločný väzenský život rovnako (ne)narušených páchatel'ov minimalizáciu negatívnych vplyvov väzenského prostredia, aj protektívne = bezpečnostné ciele. Napriek ich všeobecnému charakteru, majú byť väznice miestami, kde sa všetci (nielen odsúdení, ale aj personál) cítia bezpečne. Z tohto dôvodu existuje popri štandardnom výkone trestu aj špecializovaný výkon trestu v oddiele s bezpečnostným režimom, kde sa umiestňujú odsúdení z dôvodu, že aktuálne správanie väzňa predstavuje hrozbu pre ochranu a bezpečnosť a väzenská služba nemá inú legálnu a bezprostrednú možnosť riešenia tejto situácie. Teda riadiacim princípom legitimujúcim rozhodnutie riaditeľa ústavu o umiestnení odsúdeného do oddielu s bezpečnostným režimom nie je samotné sústavné porušovanie ústavného poriadku podľa § 81 ods. 1 písm. a) zákona o výkone trestu, ale len také sústavné porušovanie ústavného poriadku, ktoré predstavuje reálnu hrozbu pre bezpečnosť“.*

Režim poskytovaný v oddiele s bezpečnostným režimom:

V úvode je potrebné poznamenať, že aj tu platí argument uvedený v prvých dvoch odsekoch odpovede k bodu 48.

V súlade s opakovanými odporúčaniami výboru CPT v oblasti režimu aplikovaného na odsúdených ubytovaných v oddiele s bezpečnostným režimom a v súbehu s odporúčaním uvedeným v bode 61. správy bude v najbližšom období realizované:

1. personálne opatrenie - systemizovať jedno funkčné miesto špeciálneho pedagóga s aprobáciou psychopédia alebo etopédia, resp. pedagogika mentálne postihnutých alebo pedagogika sociálne a emocionálne narušených,

2. program zaobchádzania:

- a) zaradiť programy na nácvik zvládania agresívneho správania, zvládania agresívneho správania už v počiatočnom štádiu, neprimeraného narastania tenzie, napríklad jogové cvičenie – dlhý kráľovský dych, dýchanie – kováčske mechy a podobne, nácvik autogénneho tréningu, resp. Jacobsona, realizovanie individuálnej receptívnej muzikoterapie,
- b) vygenerovať záujmovú oblasť odsúdeného a v rámci možností oddielu s bezpečnostným režimom začať s jej realizovaním,
- c) pracovať s odsúdenými výlučne na princípe prísnej zásluhovosti, každé prosociálne správanie v kladnom smere oceniť,
- d) cielene pracovať s príbuzenskými vzťahmi odsúdeného, tieto v pozitívnom smere využiť v procese resocializácie,
- e) v prípade potvrdenia „fóbie“ zo spoločného ubytovania, pokúsiť sa túto odstrániť prostredníctvom kognitívno-behaviorálnej terapie.

K bodu č. 59. - CPT preto opakuje odporúčanie, aby slovenské orgány prijali opatrenia s cieľom zabezpečiť, že:

- *odsúdeným, u ktorých sa uvažuje so zaradením do oddielu s bezpečnostným režimom, alebo sa uvažuje o predĺžení ich zaradenia do tohto oddielu, sa umožní vyjadriť ich názory na toto opatrenie po tom, ako budú písomne informovaní o jeho dôvodoch (prítom sa rozumie, že môžu existovať primerané dôvody na to, aby sa pred nimi zatajili konkrétne detaily súvisiace s bezpečnosťou);*
- *odsúdení budú mať právo adresovať nezávislému orgánu sťažnosť na zaradenie alebo predĺženie zaradenia do oddielu s bezpečnostným režimom (v súlade so zásadami ustanovenými v Európskych väzenských pravidlách).*

Podľa § 89 ods. 3 Poriadku výkonu trestu o umiestnení odsúdeného do oddielu s bezpečnostným režimom môže rozhodnúť riaditeľ ústavu na návrh pedagóga alebo úseku preventívno-bezpečnostnej služby a po predchádzajúcom prerokovaní v odbornej komisii. Vzhľadom na uvedené odporúčanie zbor prehodnotí precizovanie tohto postupu a zväží možnosť oboznámenia odsúdeného s týmto návrhom (čo odsúdený potvrdí svojím podpisom) okrem prípadov, kedy dôvod umiestnenia do oddielu s bezpečnostným režimom súvisí s vedením trestného stíhania, je splnený dôvod väzby a súd rozhodol o primeranom uplatnení obmedzení podľa osobitného predpisu.

V súlade so zásadami stanovenými Európskymi väzenskými pravidlami (pravidlo 53.7) má mať každý väzeň vystavený takýmto opatreniam právo sťažovať sa za podmienok ustanovených v pravidle č. 70.1 EVP: „Väzni, individuálne alebo ako skupina, majú mať neobmedzenú možnosť podávať žiadosti alebo sťažnosti riaditeľovi väznice alebo inému kompetentnému orgánu.“; resp. pravidle 70.3 EVP: „Ak je žiadosť zamietnutá alebo ak nie je sťažnosť uznaná, väzňovi sa majú poskytnúť zdôvodnenia a väzeň má mať právo obrátiť sa na nezávislý orgán.“. Tieto pravidlá sú podľa nášho názoru už v súčasnosti v plnom rozsahu

implementované do znenia ustanovenia § 36 zákona o výkone trestu (Ochrana práv odsúdených) a konkretizované v ustanovení § 48 až 51 Poriadku výkonu trestu. Vo funkcii prokurátora vykonávajúceho dozor nad zachovávaním zákonnosti vo väzenských zariadeniach, totiž ide o orgán splňajúci požiadavku nestrannosti a nezávislosti, zriadený na základe zákona a vybavený dostatočnou právomocou na rozhodovanie vo veci, dostatočnou jurisdikčnou právomocou a má ex lege povinnosť *zrušiť alebo pozastaviť vykonávanie rozhodnutia, príkazu alebo opatrenia orgánov vykonávajúcich správu v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody, ak sú v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom*. V ústave sa na bežne dostupnom mieste pre odsúdených a obvinených umiestňuje uzamykateľná schránka na ich žiadosti, podnety alebo sťažnosti určené prokurátorovi, ktorý vykonáva dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave (ďalej len „prokurátor“) schránka musí byť zabezpečená tak, aby ju nemohla otvoriť nepovolaná osoba. Schránku vyberá prokurátor v čase, keď vykonáva dozor alebo kontrolu v ústave.

K bodu č. 60. - CPT odporúča, aby sa umiestnenie obvinených do bezpečnostných ciel preskúmavalo najmenej raz za tri mesiace.

Podľa § 7 ods. 7 tretia a štvrtá veta zákona o výkone väzby (v znení účinnom od 1. januára 2014): *„O takomto umiestnení a o umiestnení obvineného v bezpečnostnej cele informuje ústav prokurátora vykonávajúceho dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave. Opodstatnenosť takéhoto umiestnenia a umiestnenia obvineného v bezpečnostnej cele preskúmava riaditeľ ústavu a prokurátor vykonávajúci dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave najmenej raz za tri mesiace.“*

K bodu č. 61. - CPT opakuje odporúčanie, aby slovenské orgány zriadili zariadenia vhodné na umiestňovanie odsúdených s poruchami učenia a/alebo vážnymi duševnými poruchami, ako sú napr. odsúdení v súčasnosti umiestnení v oddiele s bezpečnostným rizikom ústavu Leopoldov. V tejto súvislosti sa odkazuje aj na odsek 35.

Okrem toho výbor opätovne odporúča, aby boli naliehavo zavedené primerané dočasné opatrenia s cieľom zabezpečiť potrebnú starostlivosť o odsúdených s poruchami učenia a/alebo vážnymi duševnými poruchami umiestnených v oddiele s bezpečnostným režimom ústavu Leopoldov.

Odpoveď k prvej časti odporúčania v tomto bode je riešená v bode 35.

Odpoveď k druhej časti odporúčania v tomto bode bola zaslaná listom ministra spravodlivosti zo dňa 16. júna 2014 adresovaným predsedovi CPT pánovi Letifovi Hüseyinovi, ktorého prílohu tvoria *„Opatrenia na implementáciu odporúčania Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedeného v bode 61. Správy pre vládu Slovenskej republiky o návšteve vykonanej v dňoch 24. septembra až 3. októbra 2013“*.

Text listu:

Vážený pán Hüseyinov, predseda CPT,

v nadväznosti na Váš list zo dňa 24. marca 2014 adresovaný pánovi JUDr. PhDr. Branislavovi Kadlečíkovi, styčnému zástupcovi pre CPT, ktorý v prílohe obsahuje Správu pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú vykonal Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT) v dňoch 24. septembra až 3. októbra 2013, v prílohe si dovoľujeme zaslať „*Opatrenia na implementáciu odporúčania Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedeného v bode 61. Správy pre vládu Slovenskej republiky o návšteve vykonanej v dňoch 24. septembra až 3. októbra 2013*“ v slovenskom a anglickom jazyku.

S pozdravom

Tomáš Borec

minister spravodlivosti

Slovenskej republiky

K bodu č. 64. - Avšak v štyroch dvojlôžkových celách v uzavretom/disciplinárnom oddelení boli toalety vo vnútri ciel len čiastočne oddelené. Okrem toho niektoré cely a spoločenská miestnosť na prízemí by si vyžadovali renováciu, a vo viacerých celách bolo menej stoličiek ako bol počet ubytovaných mladistvých. CPT odporúča odstrániť tieto nedostatky.

Oddelenie toalety od ostatných ubytovacích priestorov v cele uzavretého oddielu je zabezpečené múrikom, ktorý zabraňuje priamemu pohľadu do priestoru toalety. Výška múrika 1,57 až 1,70 metra, vzdialenosť toalety od priestorov, kde odsúdený konzumuje stravu (1,75 až 2,30 metra), počet odsúdených ubytovaných v cele (max. dvaja), dočasnosť ubytovania v cele uzavretého oddielu (len počas výkonu disciplinárneho trestu) a umiestnenie toalety v cele poskytuje podľa nášho názoru odsúdeným dostatočné súkromie.

V súlade s ustanovením § 18 ods. 2 prvá veta zákona o výkone trestu je pre každého odsúdeného v cele alebo izbe lôžko s matracom, podhlavníkom, prikrývkou, lôžkovou bielizňou a stolička. Z pohľadu účelu táto právna norma garantuje väznenej osobe právo kedykoľvek (podľa vlastného uváženia) si sadnúť a oprieť sa napríklad počas čítania, písania, konzumácie jedla a pod. To znamená, že odsúdený má mať vždy prístup k „vlastnej“ stoličke. U odsúdených ubytovaných v cele je preto v cele vždy toľko stoličiek, koľko je v nej ubytovaných odsúdených. Iná situácia je u odsúdených ubytovaných v izbách s voľným pohybom v rámci oddielu. Vzhľadom na charakter výkonu trestu pri „voľnom pohybe“ nie je dôvodné obmedzovať mladistvých odsúdených v prenose stoličky mimo izby. Môže sa preto stať, že v istom čase nemusí byť v izbe rovnaký počet stoličiek ako ubytovaných odsúdených (napríklad odsúdený si nechá stoličku v kultúrnej miestnosti), avšak to neznamená, že odsúdený si nemôže kedykoľvek uplatniť svoju potrebu, keďže voľný pohyb po oddiele mu umožňuje si túto stoličku priniesť späť.

K bodu č. 67. - CPT odporúča, aby slovenské orgány prijali potrebné opatrenia s cieľom zabezpečiť, že pre všetkých mladistvých obvinených bude zabezpečený program zmysluplných aktivít vykonávaných mimo cely, vrátane skupinových aktivít prispôbených ich potrebám (vzdelávacích, športových, záujmových atď.). Čím dlhšie sú mladiství obvinení vo väzbe, tým rôznorodejšie aktivity by sa im mali ponúkať.

Záujem Slovenskej republiky na prehĺbovaní realizácie zmysluplných aktivít pre mladistvých obvinených sa popri existujúcej úprave, ktorá garantuje právo každému mladistvému obvinenému pohyb mimo cely najmenej štyri hodiny denne a plnenie povinnej školskej dochádzky, prejavil aj v zmenách legislatívnej úpravy výkonu väzby a v základných riadiaco-plánovacích dokumentoch zboru.

S účinnosťou od 1. januára 2014 sa všetkým obvineným poskytuje na základe ich žiadosti individuálne sociálne poradenstvo zamerané na obmedzenie negatívnych vplyvov väzenského prostredia a pomoc pri riešení nepriaznivej životnej situácie obvineného a jeho rodiny. Rovnako sa obvineným, ktorí ku dňu prijatia do väzby študovali na strednej škole alebo vysokej škole umožňuje pokračovať v tomto štúdiu dištančným vzdelávaním.

K ďalšiemu rozvoju podmienok pre zabezpečovanie vzdelávania, záujmovej a športovej činnosti obvinených s dôrazom na zabezpečovanie povinnej školskej dochádzky obvinených mladistvých sa zaviazala aj vláda Slovenskej republiky schválením viacerých koncepčných materiálov.

K bodu č. 68. - CPT preto opakuje odporúčanie, aby slovenské orgány urobili potrebné kroky s cieľom zabezpečiť účinné uplatňovanie uvedených zásad v praxi slovenského väzenského systému.

Možnosť umiestniť do cely mladistvého obvineného (odsúdeného) spolu s dospelou väznenou osobou bola legislatívnou úpravou realizovaná v súlade s pravidlom 18.9 Európskych väzenských pravidiel. Podmienky takéhoto (naďalej výnimočného) ubytovania možno rozdeliť na formálne a materiálne.

Formálnou podmienkou spoločného umiestnenia je udelenie súhlasu s takýmto ubytovaním. Materiálnou podmienkou je, že takéto umiestnenie bude v záujme mladistvého, dospelý obvinený alebo odsúdený nebude na mladistvého nepriaznivo vplývať, ohrozovať jeho zdravie alebo zneužívať jeho prítomnosť v cele. V súlade s implementáciou tohto ustanovenia vydalo generálne riaditeľstvo zboru 13. januára 2014 nasledovné usmernenie: „Oddelené umiestňovanie mladistvých od dospelých je z medzinárodného pohľadu považované za základné preventívne opatrenie, ktoré zaručuje ochranu mladistvého (t. j. osoby mladšie ako 18 rokov) a väzenskému zariadeniu poskytuje záruku proti riziku zlého zaobchádzania (možnosť dominancie a využívania) medzi väznenými osobami. Výnimočná zákonná možnosť narušenia tejto zásady preto prísne vyžaduje (a to aj z pohľadu ochrany väzenského personálu) súhlas mladistvého a dospelého odsúdeného (obvineného). Tento súhlas musí trvať počas obdobia celého spoločného ubytovania, čo vždy posudzuje zákonom určený kontrolný orgán.

Kľúčovým parametrom spoločného umiestnenia dvoch vekovo odlišných kategórií väznených osôb je výber dospelého. Vhodný výber musí byť prínosom nielen pre mladistvého (mal by v osobe dospelého vidieť svojho mentora, osobného dôverníka), ale aj pre dospelého (zmysluplné strávenie času – rozvoj pocitu zodpovednosti a užitočnosti) a ich program zaobchádzania. Dospelého je možné priamo zaangažovať do konzultácie pri tvorbe a hodnotení programu zaobchádzania mladistvého, procesu ochrany mladistvého pred

sebapoškodením - tým dospelému prejavujeme dôveru a čiastočne mu pomôžeme zmeniť pohľad na seba samého. Odporúčame s týmito „mentormi“ pracovať a na ich činnosť ich aj pripravovať.

Formálnou podmienkou umiestnenia mladistvého a dospelého spolu v cele alebo izbe je obojstranný súhlas týchto väznených osôb. Nakoľko takéto umiestnenie podlieha pravidelnému preskúmvaniu, bude potrebné udelený súhlas aj preukázať. Z tohto pohľadu sa ako najvhodnejšie riešenie osvedčilo zaznamenanie udeleného súhlasu v písomnej forme v evidencii poučení, oboznámení a prehlásení obvineného / odsúdeného založeného v obale „Doplnková dokumentácia osobnej karty obvineného / odsúdeného“ u každej takto spoločne ubytovanej osoby.“.

Spoločné ubytovanie mladistvého a dospelého musí byť v zmysle uvedeného usmernenia zrozumiteľne a preskúmateľne odôvodnené, keďže ústav má povinnosť o takomto umiestnení informovať prokurátora vykonávajúceho dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave.

Dodržiavanie podmienok, usmernenia a ich aplikácia v praxi bude obsahom cieľných kontrol Generálneho riaditeľstva zboru vo všetkých ústavoch.

K bodu č. 75. a 76. - Vo svetle týchto zistení CPT odporúča, aby slovenské orgány podnikli opatrenia s cieľom:

- ***zabezpečiť, že vo všetkých navštívených zariadeniach sa bude v praxi rešpektovať minimálna norma 4 m² obytnej plochy na jednu väznenú osobu bez započítania plochy sociálnych zariadení vo vnútri ciel;***
- ***významne zlepšiť materiálne podmienky pre obvinených, novo prijatých odsúdených a väzňov dočasne umiestnených v ústave Nitra; v tejto súvislosti by malo byť prioritou úplné oddelenie toaliet vo všetkých viačlôžkových celách (t. j. priečka by mala siahať až po strop);***
- ***zmeniť technické riešenie okien v celách ústavov Nitra a Prešov tak, aby bol z cely výhľad von;***
- ***zabezpečiť, aby všetky cely a izby ústavu Nitra-Chrenová boli dostatočne vykurované a vybavené fungujúcim privolávacím zariadením.***

Vo viacerých celách navštívených delegáciou v ústave Nitra-Chrenová boli sociálne zariadenia vo vnútri ciel oddelené od zvyšku cely iba závesom. Sociálne zariadenia by sa podľa možnosti mali oddeliť pevnými stenami a dverami.

„Životný priestor 4 m²“:

V rozsahu odpovede k bodu 34.

„Zlepšenie materiálnych podmienok v ústave Nitra, Nitra - Chrenová a Prešov“:

Zlepšovanie ubytovacieho štandardu pre väznené osoby ubytované v celách (najmä v správe uvedené stavebné oddelenie toaliet vo viac miestnych celách) je koncepčným zámerom zboru.

„Prehodnotenie návrhu celových okien“:

Pri posudzovaní okien (ich veľkosti, umiestnenia ochranných okenných tabúl) zbor v plnom rozsahu rešpektuje pravidlo 18.2a Európskych väzenských pravidiel, podľa ktorého *vo všetkých budovách, kde majú väzni bývať, pracovať alebo zhromažďovať sa:*

okná majú byť dost' veľké, aby umožňovali väzňom čítať alebo pracovať pri prirodzenom osvetlení v normálnych podmienkach a majú umožňovať prísun čerstvého vzduchu, okrem miest, kde je primeraný systém vzduchovej klimatizácie; a vychádza aj z vnútroštátnej legislatívnej úpravy ustanovenej osobitným predpisom, zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov podľa ktorej cela a izba musia spĺňať požiadavky na denné osvetlenie a umelé osvetlenie, požiadavky na tepelno-vlhkostnú mikroklimu, vykurovanie a vetranie.

Ubytovne odsúdených v ústave Nitra – Chrenová pozostávajú z piatich objektov, z ktorých jeden objekt – OKÁL bol postavený ako montovaný na báze drevotrieskových fenologických dosiek. Ostatné objekty sú murované. Z dôvodu technológie stavieb je počas vykurovacieho obdobia teplota v jednotlivých objektoch rozdielna; pričom v objekte OKÁL je nižšia, ale aj napriek tomu priemerná teplota v tomto objekte neklesla pod 21 °C. Z dôvodu nižšej teploty oproti ostatným ubytovniam je odsúdeným ženám ubytovaným v tomto objekte počas zimného obdobia vydávaná nad rámec výstrojnej normy ešte jedna deka. Konceptným riešením problému je asanácia problémového objektu a následná výstavba novej ubytovne, s čím počíta už spracovaný lokálny program.

Privolávacie zariadenie bez možnosti obojstrannej komunikácie – po stlačení väznenou osobou sa informácia o inicializácii zobrazí referentovi režimu – je funkčné v každej izbe. Okrem toho je privolávacie zariadenie umožňujúce obojstrannú komunikáciu plne funkčné na chodbách oddielov, bežné dostupné odsúdeným ubytovaným v izbách v dennej aj nočnej dobe, nakoľko sa odsúdené na izbách neuzamykajú. Privolávacie zariadenie umožňujúce obojstrannú komunikáciu je rovnako plne funkčné v celách, kde sú odsúdené uzamykané (v prípade technickej poruchy sa odsúdená premiestni na čas nevyhnutný k oprave na celu s plne funkčným privolávacím zariadením).

K bodu č. 79. - CPT považuje za neprijateľné držať väzňov v takýchto podmienkach. Preto odporúča, aby boli prijaté kroky s cieľom zabezpečiť, že väzňom, ktorým súd uložil obmedzenia, bude ponúknutý program zmysluplných aktivít a primeraný ľudský kontakt.

Zbor rešpektuje pravidlo 24 Európskych väzenských pravidiel a pri umožnení kontaktu s vonkajším svetom vychádza z toho, že strata slobody nemá znamenať stratu tohto kontaktu. V súlade s vnútroštátnou úpravou podmienok výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody majú všetci väzni právo prijať návštevu najmenej jedenkrát mesačne v rozsahu najmenej dvoch hodín (mladiství jedenkrát týždenne), prijímať a odosielať korešpondenciu bez obmedzenia, telefonovať v rozsahu najmenej dvakrát za kalendárny mesiac najmenej 20 minút, prijať balík s vecami osobnej potreby raz za tri mesiace do hmotnosti dvoch kilogramov (mladiství jedenkrát mesačne) a ako disciplinárnu odmenu balík s potravinami a vecami osobnej potreby bez časového obmedzenia do hmotnosti 5 kilogramov.

Na zabránenie marenia objasňovania skutočností závažných pre trestné stíhanie môžu byť väznené osoby (najčastejšie obvinení v kolúznej väzbe) obmedzené v týchto právach nasledovne:

1. obvinený, ktorý je v kolúznej väzbe, môže prijať návštevu iba po predchádzajúcom súhlase príslušného orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu,

2. obvinený v kolúznej väzbe, môže telefonovať iba po predchádzajúcom súhlase príslušného orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu, ktorý si môže vyhradiť svoju prítomnosť pri telefonovaní.

O tomto legitímnom dôvode obmedzení však rozhoduje len príslušný orgán činný v trestnom konaní alebo súd, pričom zákon o výkone väzby garantuje, že aj takto „obmedzený obvinený“ má stále povolený kontakt s vonkajším svetom.

V súvislosti s aktivitami realizovanými pre týchto obvinených odkazujeme na odpoveď k bodu 67.

K bod č. 83. - *Vo svetle uvedených zistení CPT považuje za potrebné opätovne vyzvať slovenské orgány, aby prijali rozhodné opatrenia na zabezpečenie komplexného programu aktivít pre všetky väznené osoby vo všetkých navštívených zariadeniach. Cieľom by malo byť zabezpečiť, aby všetky väznené osoby (vrátane obvinených) mohli stráviť primeranú časť dňa mimo svojej cely pri vykonávaní zmysluplných aktivít rozmanitej povahy: práce, podľa možnosti s odborným zameraním, vzdelávania, športu, záujmových aktivít/združovania.*

Slovenská republika opakovane poznamenáva (tak ako v bode 48 a 58), že aktivity určené programom zaobchádzania sú vzhľadom na progresívnosť a diferencovanosť výkonu trestu závislé aj od správania odsúdených. Cieľom výkonu trestu totiž nie je správať sa k odsúdeným hyperprotektívne, ale motivačne. Do diferenciačnej skupiny „C“ sa umiestňuje najmä odsúdený, ktorý dlhodobo neplní program zaobchádzania napríklad tým, že sa aktívne nezúčastňuje činností alebo naruša program ponúkaných skupinových aktivít „A“ alebo „B“, teda aktivít, ku ktorým neboli vo všeobecnosti výborom CPT vznesené výhrady.

K bodu č. 84. - *CPT odporúča, aby slovenské orgány preskúmali pracovné podmienky a celkové podmienky pre odsúdených spolu so systémom zrážok zo mzdy, aby sa im zaručila primeraná odmenu za ich prácu.*

Pracovná doba väznených osôb zaradených do práce je rovnaká ako u ostatných zamestnancov v civilnom sektore, zároveň ústav zabezpečuje, aby nadčasová práca neprekročila limit stanovený Zákonníkom práce.

Každý obvinený alebo odsúdený má za vykonanú prácu nárok na pracovnú odmenu v súlade s ustanoveniami Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 384/2006 Z. z. o výške pracovnej odmeny a o podmienkach jej poskytovania obvineným a odsúdeným (ďalej len „nariadenie vlády“). Je potrebné zdôrazniť, že ide o pracovnú odmenu, nie o mzdu. Pri odmeňovaní za vykonanú prácu u obvinených v súlade s § 32 zákona č. 221/2006 Z. z. a u odsúdených v súlade s § 45 zákona č. 475/2005 Z. z. sa neuplatňuje minimálna mzda. Dôvodom je skutočnosť, že obvinený a odsúdený má počas výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody na rozdiel od civilného zamestnanca zabezpečené z prostriedkov štátneho rozpočtu základné životné potreby, najmä stravu, odev, ubytovanie, lekársku starostlivosť, ako aj niektoré špecifiká pri zaradení do práce, napríklad zabezpečenie bezplatnej dopravy na pracovisko.

Ústav ako zamestnávateľ garantuje odsúdeným všetky finančné zvýhodnenia k pracovnej odmene, na ktoré im vznikne nárok v zmysle nariadenia vlády, a to príplatky za prácu nadčas, za prácu v sobotu a nedeľu, za prácu vo sviatok, za prácu v noci, za prácu v sťaženom a zdraví škodlivom pracovnom prostredí. Odsúdený dostane pracovnú odmenu vždy vo výplatnom termíne bez ohľadu na skutočnosť, či objednávateľ prác a služieb už ústavu pohľadávku uhradil, alebo sa táto dlhodobo vymáha.

Zrážky z pracovnej odmeny možno rozdeliť na tri skupiny:

- a) zrážky podľa všeobecne platných predpisov sociálneho a zdravotného poistenia (v súlade s pravidlom 26.14 a 26.17 Európskych väzenských pravidiel),
- b) zrážky výživného na osoby, voči ktorým má odsúdený vyživovaciu povinnosť (netýka sa pracovne zaradených obvinených),
- c) zrážky na trovy výkonu trestu.

Aj keď sa môže zdať, že zrážky neprímerane zasahujú do práva väzňov voľne disponovať so svojimi peniazmi, v žiadnom prípade nejde o neprímeraný zásah, pretože odsúdení dostávajú stravu, odev a iné veci a služby bezplatne a úhrada dlhov (zrážky výživného a zrážky na trovy výkonu trestu), daní a odvodov nepochybne spadajú do všeobecného záujmu ako predpokladá verejný záujem v článku 1 Dodatočného protokolu č. 1 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

K tvrdeniam uvedeným v bode 84. je potrebné ozrejmiť nasledovné:

Bezplatné poskytovanie hygienických potrieb:

- všetkým väzneným osobám (bez ohľadu na zaradenie do práce) sa v súlade s ustanovením § 22 zákona o výkone trestu a § 16 zákona o výkone väzby pravidelne a bezplatne poskytuje mydlo, toaletný papier a uterák; u odsúdených žien aj hygienické vložky,
- ak väznená osoba (bez ohľadu na zaradenie do práce) nemá na svojom konte dostatok finančných prostriedkov a predchádzajúci mesiac nenakupoval v predajni zriadenej v ústave, ústav mu pravidelne poskytuje aj hrebeň na vlasy, zubnú kefku, zubnú pastu, šampón na vlasy a holiace potreby,
- okrem toho sa väznenej osobe zaradenej do práce na pracovisko, na ktorom nedochádza k značnému znečisteniu (napr. stolár, murár, pracujúci v poľnohospodárstve a skladoch) poskytuje mesačne 250 g pasty na umývanie rúk; väznenej osobe zaradenej do práce na pracovisku, na ktorom dochádza k veľkému znečisteniu (napr. zámočník, klampiar, zvarač) sa poskytuje mesačne 500 g pasty na umývanie rúk.

Ceny v predajniach zriadených v ústave:

- v súlade so zmluvne dohodnutými podmienkami prevádzkovania ústavných predajní sú ceny tam ponúkaných produktov porovnávané s cenami obvyklými v mieste, kde sa ústav nachádza,
- nie je možné porovnávať ceny v predajni zriadenej v ústave s cenami vo veľkom obchodnom reťazci - za porovnateľné obchody možno podľa nášho názoru považovať

napríklad večierky, vysokoškolské, nemocničné alebo firemné bufety či kantíny v obvode ústavu.

Obstaranie kreditu na telefonovanie:

- doplnenie kreditu na telefonovanie nie je limitované akoukoľvek minimálnou sumou – väznená osoba si môže „doplniť“ kredit vo výške, akú si sama určí.

K bodu č. 85. - Okrem toho náklady na výkon trestu odňatia slobody museli hradiť všetci odsúdení bez ohľadu na to, či pracovali alebo nie. Mnohí väzni teda opúšťali väzenie s dlhmi, nahromadenými počas ich pobytu vo väzení. Podľa názoru CPT takáto situácia neprispieva k uľahčeniu opätovného začlenenia sa väzňov do spoločnosti. CPT by rád dostal vyjadrenie slovenských orgánov k tejto otázke.

Trovy výkonu trestu predstavujú náklady štátu, ktoré vznikajú v súvislosti s výkonom trestu odsúdeného. Tieto náklady zásadne znáša štát. Zákon o výkone trestu však ustanovuje, ktorý odsúdený, v akej výške a za akých podmienok je povinný tieto trovy štátu čiastočne nahradiť. Všeobecne platí, že čiastočné náklady súvisiace s výkonom trestu je povinný nahradiť štátu len ten odsúdený, ktorý je zaradený do práce vo výkone trestu a poberá pracovnú odmenu alebo odsúdený, ktorý je poberateľom dôchodku (teda nemá povinnosť pracovať). Z uvedenej všeobecnej povinnosti platí trovy výkonu trestu odsúdenými, ktorí poberajú pracovnú odmenu, však existujú výnimky, ktoré od povinnosti platiť trovy výkonu trestu oslobodzujú:

- a) odsúdených počas nezariadenia do práce, ak túto skutočnosť odsúdený svojím konaním nezavinil sám a ústav ho nemohol pre nedostatok pracovných príležitostí zaradiť do práce,
- b) mladistvých odsúdených (do dovŕšenia 18 rokov veku),
- c) odsúdených počas zaradenia do vzdelávacích aktivít,
- d) počas účasti ako svedka na súdnom konaní,
- e) ak tak ustanovuje medzinárodná zmluva.

Okrem vyššie uvedenej povinnosti hradiť „štandardné“ trovy výkonu trestu je odsúdený povinný uhradiť tzv. zvýšené alebo zavinené trovy výkonu trestu, ktoré vznikajú ústavu pri „neštandardnom“ správaní odsúdeného alebo zabezpečení „nadštandardných“ služieb podľa § 92 ods. 1 zákona o výkone trestu podľa ktorých

„Odsúdený je povinný uhradiť zvýšené trovy na stráženie a dopravu vynaložené ústavom, ak:

- a) *si spôsobil úmyselne alebo inému dovolil spôsobiť mu ujmu na zdraví, bez závažných dôvodov odmietol podrobiť sa lekárskejmu zákroku, na ktorý dal podnet alebo predchádzajúci súhlas, opakovane porušil liečebný režim alebo ak inému odsúdenému spôsobil ujmu na zdraví a ústavu vznikli zvýšené trovy na stráženie, náklady na dopravu a predvedenie do zdravotníckeho zariadenia,*
- b) *trval na predvedení pred orgán činný v trestnom konaní alebo súd ako účastník konania alebo bol na tento účel prechodne premiestnený do iného ústavu, hoci bol poučený, že jeho účasť na úkone alebo pojednávaní nie je nevyhnutná,*

c) *navštívil odsúdeného alebo obvineného v inom ústave.*“.

Výška zavinených trov výkonu trestu je za každý aj začatý deň jedna štyridsatina zo sumy životného minima (aktuálne 4,95 Eur za deň). Výška zvýšených trov je daná reálnymi nákladmi prepravy a stráženia. Voči rozhodnutiu o zavinených trovách výkonu trestu a rozhodnutiu o zvýšených trovách výkonu trestu sa môže odsúdený odvolať a toto rozhodnutie je preskúmateľné aj súdom.

Odlišná situácia je u obvinených. Trovy výkonu väzby platí len obvinený, ktorý bol právoplatným odsudzujúcim rozsudkom uznaný za vinného a len za dobu trvania prvých 180 kalendárnych dní väzby. O povinnosti na náhradu trov spojených s výkonom väzby (§ 555 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku) rozhoduje súd. O výške trov spojených s výkonom väzby (§ 54 ods. 1 a 2 zákona o výkone väzby) rozhoduje riaditeľ ústavu, v ktorom bol povinný vo výkone väzby. Výška trov spojených s výkonom väzby je za každý začatý kalendárny deň trvania väzby (maximum dní určených na úhradu je 180) je jedna šesťdesiatina zo sumy životného minima (aktuálne 3,30 Eur za deň). Voči rozhodnutiu o výške trov výkonu väzby sa môže povinný odvolať a toto rozhodnutie je preskúmateľné aj súdom.

K bodu č. 86. - CPT odporúča, aby slovenské orgány zlepšili vychádzkové možnosti v ústavoch Nitra, Nitra - Chrenová a Prešov s cieľom zabezpečiť možnosť intenzívneho telesného cvičenia pre všetky odsúdené. Okrem toho by všetky vychádzkové priestory mali byť vybavené prístreškom proti nepriaznivému počasiu.

Veľkosť, umiestnenie a vnútorné vybavenie vychádzkových priestorov, v ktorých majú väznené osoby právo zúčastniť sa dennej vychádzky a počas nej vykonávať aj športovú činnosť, sú v jednotlivých ústavoch rozdielne a sú limitované stavebno-dispozičným usporiadaním ústavu. Najmä vo väzobných ústavoch majú vychádzkové priestory vejárovitý tvar tvorený viacerými vychádzkovými dvormi. V ústave Nitra majú väznené osoby k dispozícii 9 vychádzkových dvorcov s priemernou veľkosťou 51 m²; v rovnakom čase sa v jednom vychádzkovom dvorci nachádza 3 až 5 osôb (v závislosti od veľkosti dvorca) a jeden vychádzkový dvor pre odsúdené s veľkosťou 154 m². Každý vychádzkový dvorec je vybavený zariadením na sedenie, hrazdou na cvičenie, lavičkou a v troch vychádzkových dvorcoch sú inštalované basketbalové koše; v letnom období sa v jednom vychádzkovom dvorci inštaluje stolnotenisový stôl. Okrem toho sa väzneným osobám zapožičiavajú bedmintonové rakety, švihadlá a lopty. Z uvedených priestorov určených na vychádzky je v ústave Nitra percentuálne prístreškom pokrytých 49 % percent 8 vychádzkových dvorcov. 1 vychádzkový dvorec a vychádzkový priestor pre odsúdené nie je síce vybavený prístreškom, ale tieto sa v prípade nepriaznivého počasia nevyužívajú a väznené osoby môžu využiť ostatných osem dvorcov.

Odsúdené v ústave Nitra – Chrenová vykonávajú vychádzky (v rovnakom čase v priemere 30 odsúdených) v priestoroch nádvorcia o veľkosti 750 m² (v prípade priaznivého počasia) alebo pod stavebným prekrytím dvoch väzenských objektov o veľkosti 72 m² (v prípade nepriaznivého počasia). V týchto priestoroch odsúdené najčastejšie hrajú loptové hry, bedminton, alebo skákanie na švihadle.

V ústave Prešov je k dispozícii 5 menších vychádzkových dvorcov – veľkosť cca. 41 m² (v rovnakom čase sa v jednom vychádzkovom dvorci nachádza priemerne do 5 osôb) a jeden väčší o veľkosti 90 m² (obsadený v priemere 14 odsúdenými). Všetky vychádzkové dvorce sú vybavené prístreškom, ktorý pokrýva cca. 25 % plochy dvorca. Rovnako sú všetky vychádzkové dvorce vybavené zariadením na sedenie, bradlami a zariadením na cvičenie kľukov.

Keďže sme si vedomí výhod pobytu väznenej osoby v otvorenom prostredí a aktívne stráveného času vychádzky, v dohľadnej dobe plánujeme nielen postupné zvyšovanie veľkosti vychádzkových priestorov niektorých ústavov – napr. v ústave Prešov sa plánuje zvýšiť plocha určená na vychádzky o ďalších 60 m², ale aj ich vizuálnu úpravu tak, aby tieto priestory nemali rovnaký efekt ako cely, s tým rozdielom, že nemajú strechu.

K bodu č. 90. - Výbor vyzýva slovenské orgány, aby vo svetle týchto pripomienok prehodnotili existujúcu prax, v rámci ktorej väzenskí lekári poskytujú zdravotnú starostlivosť tak väzňom ako aj väzenskému personálu.

Počet lekárov v zdravotníckych zariadeniach ústavov a väzenskej nemocnice bol prehodnotený v procese prípravy návrhu výnosu Ministerstva spravodlivosti SR o minimálnych požiadavkách na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie zdravotníckych zariadení Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „výnos MS SR“), ktorým sa zbor chce vyrovnat' štandardu v civilných podmienkach. Po nadobudnutí účinnosti sa predpokladá navýšenie počtov zdravotníckeho personálu v celom zbore o cca 16 osôb pokiaľ nedôjde k zmene kapacít ústavov zboru. Toto navýšenie bude znamenať zabezpečenie primeranej pracovnej záťaže pre všetky druhy zdravotníckych profesií pracujúcich v zbore.

V počtoch všeobecných lekárov, s ktorými sa počíta po nadobudnutí účinnosti pripravovaného predpisu, sú zahrnuté nároky na lekárov vyplývajúce aj zo starostlivosti o neväznené osoby (teda o príslušníkov, zamestnancov zboru, výsluhových dôchodcov a iné osoby vo všeobecnej zdravotnej starostlivosti zboru). Súčasťou predpisu je prepočet zdravotníckeho personálu, ktorý zohľadňuje jednak počty väznených osôb, počty neväznených osôb ako aj vyťaženosť zdravotníckeho personálu inými činnosťami, ktoré musí v rámci svojich úloh plniť. V porovnaní s civilnými podmienkami je celkový počet pacientov (súčet obvinených osôb, odsúdených osôb, príslušníkov a zamestnancov zboru, výsluhových dôchodcov a iných osôb) pripadajúci na jedného lekára zboru priemerne do 500 osôb, pričom v civilných podmienkach na jeden obvod pripadá 1000 až 2000 pacientov. Aj pri zohľadnení ďalších služobných činností sa tieto počty lekárov javia ako dostatočné a po plánovanom navýšení podľa pripravovaného predpisu budú optimálne.

V časti námietok CPT na neodčlenenie poskytovanej zdravotnej starostlivosti väzneným a neväzneným osobám možno konštatovať, že služobný lekár zabezpečuje poskytovanie zdravotnej starostlivosti všetkým svojim pacientom bez ohľadu na to, či sa jedná o obvinených, odsúdených, príslušníkov, zamestnancov zboru alebo iné osoby registrované vo všeobecnej ambulancii. Pri ošetrovaní a liečbe všetkých pacientov sa používajú identické štandardizované odborné postupy, ktoré sú zabezpečované rovnakým zdravotníckym personálom, tým je teda zaručené, že obvinení a odsúdení nebudú pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti separovaní a negatívne diskriminovaní a majú garantované, že úroveň poskytovanej zdravotnej starostlivosti bude rovnaká, aká je poskytovaná príslušníkom a zamestnancom zboru a teda bude poskytovaná v súlade s aktuálnymi poznatkami lekárskej vedy a prístrojovým a technickým vybavením štandardne dostupným v civilných podmienkach. V opačnom prípade by mohlo byť namietané, že

dochádza k negatívnej diskriminácii pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti obvineným a odsúdeným.

K bodu č. 91. - CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili pravidelnú prítomnosť psychiatra v ústave Nitra a aby urýchlene obsadili voľné miesto psychiatra v ústave Košice-Šaca.

Predpoklady na zabezpečenie odborného zdravotníckeho personálu v každom ústave zboru, v ktorom nie je systemizované miesto služobného psychiatra budú vytvorené – v rámci pripravovaného výnosu MS SR; navrhuje sa zriadenie tzv. konziliárnych vyšetrovní pri všeobecných ambulanciách ústavov, ktoré budú využívané na činnosť niektorých odborných lekárov, vrátane psychiatra. Ústavy majú už v súčasnosti možnosť zamestnať psychiatra formou dohody o prácach vykonávaných mimo hlavného pracovného pomeru (ďalej len „dohoda“), čo sa aj vo väčšine ústavov využíva (v 13 ústavoch zboru* pracuje buď služobný psychiater alebo psychiater pracujúci na dohodu). Neobsadenie miesta psychiatra v ÚVTOS Košice-Šaca je prechodné a vyplýva zo situácie na trhu práce, kde je obmedzená možnosť získania lekára v regióne so špecializáciou v odbore psychiatria; v súčasnej dobe v ústave pôsobí na dohodu psychiater – sexuológ, ktorý ordinuje na úseku ochranných liečení jedenkrát týždenne.

*Pozn.: psychiater nie je dostupný priamo na zdravotníckom zariadení len v ústavoch Nitra, Prešov, Levoča a Banská Bystrica – Kráľová

V ústave Leopoldov sa delegácia stretla s odsúdeným na doživotie, ktorý vykazoval jednoznačné známky vážnej duševnej poruchy. CPT opätovne vyjadruje názor, že väzňov so závažnými duševnými poruchami je potrebné liečiť v nemocničnom prostredí, ktoré je vhodne vybavené a má dostatok kvalifikovaného personálu na poskytnutie potrebnej pomoci. V tejto súvislosti sa odkazuje na odporúčanie uvedené v odseku 61.

Odsúdení, u ktorých je všeobecným lekárom alebo iným odborným lekárom stanovené podozrenie na psychickú poruchu s potrebou hospitalizácie sú odosielaní na akútnu alebo plánovanú (podľa urgentnosti stavu) hospitalizáciu vo väzenskej nemocnici. Uvedený prípad bol doriešený tak, že táto odsúdená osoba bola odoslaná na hospitalizáciu a nastavenie psychiatrickej liečby na psychiatrické oddelenie väzenskej nemocnice v Trenčíne v termíne 23. 04. 2014. Ďalej odkazujeme na odpoveď k bodu 61.

K bodu č. 92. - Vo svetle týchto nedostatkov CPT opakuje svoje odporúčania, aby slovenské orgány:

- ***posilnili prítomnosť kvalifikovaných zdravotných sestier v ústavoch Leopoldov, Prešov a Sučany;***
- ***zabezpečili, aby v každom väzenskom zariadení bola vždy prítomná osoba schopná poskytnúť prvú pomoc, a to aj v nočných hodinách; touto osobou by mala byť podľa možnosti diplomovaná zdravotná sestra, najmä v ústavoch, ktoré majú ošetrovne s lôžkovým oddelením. Takto by sa okrem iného mohlo vyhnúť tomu, že lieky podávajú príslušníci zboru.***

Poskytnutie odbornej prvej pomoci zabezpečuje v ústavoch zboru v pracovnej dobe od 07,00 h do 15,00 h lekár zdravotníckeho zariadenia ústavu. V mimopracovnej dobe od 15,00 h do 07,00 h je poskytovaná prvá pomoc nezdravotníckym personálom ústavu, ktorý je pravidelne školený služobnými lekármi počas tzv. cyklickej služobnej prípravy o zásadách poskytovania prvej pomoci vrátane použitia automatického externého defibrilátora (AED),

ktorý je neustále k dispozícii v každom ústave. Následne zabezpečuje pokračovanie v prvej pomoci posádka civilnej rýchlej záchrannej lekárskej služby, ktorá garantuje príchod na miesto ošetrovania do 15 minút od ohlásenia prípadu.

Vydávanie liekov nezdravotníckym pracovníkom v období neprítomnosti zdravotnej sestry vo večerných hodinách, prípadne v dňoch pracovného pokoja je zabezpečené nezdravotníckym pracovníkom, ktorý má lieky pripravené v dávkovačoch liekov tak, aby zabezpečil vydanie rannej, obednej alebo večernej dávky lieku väznenej osobe, pričom jednotlivé dávky sú jednoznačne identifikovateľné, ktorému pacientovi prináležia a v ktorej dennej dobe mu majú byť vydané. Takto pripravené lieky v liekovkách sú nezdravotníckemu personálu odovzdané v predstihu zdravotníckymi pracovníkmi ústavu, ktorí zodpovedajú za správnosť ich nadávkovania a označenia. Dávkovače liekov neobsahujú popis jednotlivých liekov – obsahujú len tablety, kapsuly alebo iné formy liekov uložené v samostatných oddieloch liekovky, ktoré na povrchu neobsahujú žiaden popis a je len málo pravdepodobné, že z tvaru, veľkosti a farby lieku by nezdravotnícky personál vedel, o aký liek sa jedná a teda nie je na mieste obava, že by bolo prezradené lekárske tajomstvo o druhu indikovaných liekov.

Zabezpečenie 24 hodinovej prítomnosti zdravotných sestier v ústavoch zboru by si vyžiadalo neúmerné navýšenie zdravotníckeho personálu (spolu o 85 zdravotných sestier). Takéto navýšenie by nebolo účelné vzhľadom na to, že zdravotná sestra okrem spôsobilosti na vydanie lekárom indikovaných liekov z liekoviek (ktoré zvládne vykonať aj preškolený nezdravotnícky personál) a niektorých ošetrovateľských výkonov nie je kompetentná samostatne rozhodnúť o medikamentóznej liečbe, nemôže bez vedomia lekára svojvoľne vydať lieky ani podať injekciu. Rovnako nie je oprávnená rozhodovať o tom, či porucha zdravia, na ktorú sa v mimopracovnej dobe sťažuje väznená osoba si vyžaduje alebo nevyžaduje lekárske ošetrovanie – vo všetkých prípadoch, kedy väznená osoba deklaruje poruchu zdravia (t.j. udáva významné subjektívne zdravotné potiaže) má byť vyšetrená lekárom (v pracovnej dobe služobným lekárom, v mimopracovnej dobe lekárom lekárskej služby prvej pomoci alebo službou rýchlej lekárskej pomoci).

K bodu č. 93. - CPT vyzýva slovenské orgány, aby zabezpečili vykonávanie všetkých lekárskeho vyšetrení väznených osôb mimo dosluhu a – pokiaľ o to zdravotnícky pracovník v danom prípade výslovne nepožiadá – aj mimo dohľadu nezdravotníckeho personálu.

V tejto súvislosti odkazujeme na odpoveď k bodu 51. Tiež treba uviesť, že inštalácia privolávacieho zariadenia neodstráni obavy zdravotníckeho personálu, ktorý vykonáva vyšetrenie alebo ošetrovanie nebezpečných väznených osôb v ich osobnej alebo intímnej vzdialenosti, nakoľko v prípade útoku takejto osoby môže byť zdravotnícky personál náhle ohrozený na svojom živote a zdraví bez možnosti na účinnú obranu, nehovoriac, že by určite nemal možnosť privolať príslušníkov inštalovaným signalizačným zariadením a ak by sa mu to aj podarilo, následný zásah príslušníkov by zrejme nemohol predísť včasnému útoku nebezpečnej väznenej osoby a ujme na zdraví prípadne na živote zdravotníckeho pracovníka.

Za takýchto okolností žiaden zdravotník nie je spôsobilý podať primeraný zdravotnícky výkon a nemôže garantovať, že nebude pri výkone svojej odbornej činnosti chybovať, keďže sa nemôže plne a nerušene sústrediť na výkon svojho povolania.

K bodu č. 94. - Delegáciu znepokojilo aj zistenie, že vo všetkých navštívených ústavoch mal nezdravotnícky personál – v neprítomnosti zdravotníckeho personálu (pozri odsek 92) – prístup k zdravotnej dokumentácii väzňov. CPT odporúča, aby slovenské orgány zabezpečili, aby sa stalo pravidlom, že zdravotné údaje nebudú v zásade prístupné pre nezdravotnícky personál.

V období neprítomnosti zdravotníckeho personálu v ústavoch ZVJS okrem Nemocnice pre obvinených a odsúdených a ÚVTOS Trenčín (kde je vykonávaná nepretržitá pohotovosť zdravotníckym personálom) môže dochádzať k situácii, kedy lekár privolanej lekárskej služby prvej pomoci alebo rýchlej lekárskej pomoci si vyžiada zdravotnú dokumentáciu chorého obvineného resp. odsúdeného z dôvodu, aby sa mohol oboznámiť s predchorobím takéhoto pacienta.

Pre ošetrojúceho civilného lekára sú zásadne potrebné a pre správnu ďalšiu liečbu nevyhnutné informácie zo zdravotnej dokumentácie pacienta, najmä údaje o alergii, o užívaných liekoch, o prítomných sprievodných diagnózach a o posledných vykonaných laboratórnych alebo prístrojových vyšetreniach. Bez týchto údajov sa diagnosticko – terapeutický proces významne spomalí, čo je na ujmu pacienta a v niektorých prípadoch by neposkytnutie tejto zdravotnej dokumentácie mohlo viesť k ujme na zdraví alebo aj na živote z omeškania poskytnutej cieľenej liečby.

Obvinené a odsúdené osoby v mnohých prípadoch nevedia počas odoberania anamnézy udať tieto pre liečbu dôležité informácie - napr. v prípade zníženia ich intelektu; v mnohých prípadoch však aj účelovo dezinformujú civilný zdravotnícky personál, aby sa dostali k psychofarmakám alebo k rôznym benefitom (liečebnej výžive, úľavám a pod.)

Pre tieto prípady má prístup k zdravotnej dokumentácii obvinených a odsúdených v mimopracovnej dobe určený nezdravotnícky pracovník (spravidla vedúci zmeny), ktorý počas neprítomnosti služobného zdravotníckeho personálu dohľadá na vyžiadanie zasahujúceho civilného zdravotníckeho personálu lekárskej služby prvej pomoci (ďalej len „LSPP“) alebo rýchlej lekárskej pomoci (ďalej len „RLP“) v kartotéke zdravotnú dokumentáciu odsúdeného a poskytne ju civilným zdravotníckym pracovníkom, ktorí v ústave vykonávajú ošetrovanie pacienta. Po ošetrení pacienta je zdravotná dokumentácia bezodkladne uložená do ambulancie zdravotníckeho zariadenia.

Počas pracovnej doby nie je zdravotná dokumentácia dostupná nikomu, okrem zdravotníckych pracovníkov.

Riešením by bolo, keby si zasahujúci zdravotnícky personál LSPP alebo RLP po otvorení ambulancie povereným príslušníkom – nezdravotníkom sám dohľadal príslušnú zdravotnú dokumentáciu v kartotéke, čo sa aj v mnohých prípadoch realizuje, avšak v zvlášť naliehavých prípadoch je posádka LSPP alebo RLP natoľko vytiažená akútnou intervenciou u pacienta, že si nemôže včas túto zdravotnícku dokumentáciu dohľadať. Ďalším riešením uvedeného stavu je včasná realizácia systému eHealth v Slovenskej republike, kedy zdravotnícki pracovníci na celom území SR budú mať elektronický prístup k zdravotnej dokumentácii pacientov v potrebnom rozsahu vrátane pacientov vo väzenských zariadeniach, bez nutnosti sprostredkovania jej dostupnosti nezdravotníckym personálom.

K bodu č. 95. - Vzhľadom na uvedenú skutočnosť výbor opätovne vyzýva slovenské orgány, aby prijali potrebné opatrenia s cieľom zabezpečiť, že záznam vypracovaný na základe lekárskeho vyšetrenia väzňov – buď novo prichádzajúcich alebo väzňov po násilnom incidente vo väznici – bude obsahovať:

i) informáciu o vyjadreniach dotknutej osoby, ktoré sú relevantné pre lekárske vyšetrenie (vrátane vlastného opisu jej zdravotného stavu a prípadných tvrdení o zlom zaobchádzaní);

ii) úplnú informáciu o objektívnom lekárskom náleze založenom na dôkladnom vyšetrení;

iii) vyjadrenia lekára vo svetle bodov i) a ii), pokiaľ ide o zhodu medzi všetkými údajnými tvrdeniami a objektívnymi lekáorskými zisteniami.

Výsledky lekárskeho vyšetrenia v prípade traumatických zranení by mali byť zaznamenané na osobitnom formulári vypracovanom na tento účel a v lekárskech záznamov väzňa by sa mali uchovávať „mapy tela“ na zaznamenávanie traumatických zranení. V prípade, že sa urobia nejaké fotografie, mali by sa vložiť do zdravotného záznamu dotknutej osoby. Okrem toho by sa dokumenty mali systematicky uchovávať v osobitnom registri zranení, kde by mali byť zaznamenané všetky typy poranení.

Okrem toho by výsledky každého vyšetrenia vrátane uvedených vyjadrení a lekárskeho posudkov/nálezov mal dostať aj väzeň a jeho advokát.

A napokon by sa mali prijať opatrenia s cieľom zabezpečiť, že vždy, keď lekár zaznamená zranenia, ktoré sú v zhode s tvrdeniami väzňa o zlom zaobchádzaní (alebo ktoré svedčia o zlom zaobchádzaní aj pri neprítomnosti takýchto tvrdení), bude táto správa bezodkladne a systematicky postúpená príslušnému prokurátorovi bez ohľadu na to, či si to dotknutá osoba želá, alebo nie.

Záznamy v zdravotnej dokumentácii musia byť vedené v súlade s § 19 a § 21 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Súčasťou každého lekárskeho záznamu sú aj zadokumentované subjektívne potiaže pacienta, teda zápis o zdravotných ťažkostiach, ktoré udáva pacient v súvislosti s vykonávaným vyšetrením. Okrem toho súčasťou písomnosti „Záznam o prijatí predvedeného obvineného/odsúdeného do výkonu väzby/výkonu trestu odňatia slobody“ je okrem záznamov veliteľa zmeny o vykonaní osobnej prehliadky aj výsledok lekárskej prehliadky s konštatovaním, či je u prijímanej väznenej osoby prítomné zranenie, ďalej údaj o pôvode zranenia, ďalej o tom, či zranenie spôsobí trvalé následky ako aj údaj o predpokladanom trvaní liečenia a o predpokladanom trvaní práceneschopnosti. Záver obsahuje vyjadrenie lekára, či väznená osoba je schopná výkonu väzby event. výkonu trestu odňatia slobody.

Písomnosť je parafovaná riaditeľom ústavu, ktorý potvrdzuje, že o predvedení väznenej osoby so zranením bol informovaný dozorový prokurátor. Po vyplnení písomnosti sa jeden originál odovzdá väznenej osobe, ktorá prevzatie potvrdí svojim podpisom. V prípade zistenia prítomnosti zranenia u nastupujúcej väznenej osoby je kópia tejto písomnosti súčasťou zdravotnej dokumentácie.

Na vylepšenie uvedeného postupu v zmysle požiadaviek CPT bude v písomnosti „Záznam o prijatí predvedeného obvineného/odsúdeného do výkonu väzby/výkonu trestu odňatia slobody“ doplnený výrok v časti „výsledok lekárskej prehliadky“, či povaha a rozsah prítomného poranenia koreluje s údajom o pôvode zranenia a prípadne tiež doplnená schéma tela človeka, kde by lekár schematicky zaznačil rozsah a lokalizáciu poranenia.

K bodu č. 96. - CPT odporúča, aby slovenské orgány vypracovali a realizovali komplexnú politiku starostlivosti o väzňov, ktorí majú problémy s užívaním drog.

Väzni, ktorí nastupujú do ústavov zboru sú riadne vyšetrení lekárom, pričom súčasťou vstupnej lekárskej prehliadky je aj vyplnenie dotazníka užívateľa drog (dotazníky v elektronickej podobe sú v pravidelných intervaloch zasielané Národnému centru zdravotníckych informácií), pokiaľ sa u nich anamnesticky zistí užívanie drog pred nástupom do zariadení zboru. Tieto osoby sú ihneď symptomaticky liečené tak, aby bol u nich čo najskôr utlmený akútny syndróm z odňatia drogy. Prvú medicínu im poskytne všeobecný lekár, pričom sú následne vyšetrené psychiatrom, ktorý rozhodne o ďalšom liečebnom postupe. Substitučná metadonová alebo obdobná substitučná liečba nie je v podmienkach slovenského väznenstva dostupná. Dôvodom je fakt, že prienik drog do zariadení zboru je minimálny a preto sa už roky darí po úvodnej symptomatickej liečbe drogovej závislosti u klientov dosiahnuť stav úplnej abstinencie. Zdieľame názor, že substitučná liečba u drogovy závislých osôb je namieste vtedy, ak majú možnosť výberu medzi tvrdou drogou alebo jej medicínskou náhradou. Takáto situácia v zariadeniach zboru v súčasnosti nie je.

Väzni, ktorí sú pred nástupom do ústavov zboru drogovy závislí, majú spravidla súdom nariadené ochranné protitoxikomanické liečenie. Toto je im zabezpečované cestou úsekov ochranných liečení vo vybraných ústavoch (Hrnčiarovce nad Parnou, Leopoldov) a vo väzenskej nemocnici, kde zabezpečuje ich liečbu erudovaný personál (v odboroch lekár – psychiatier, klinický psychológ, liečebný pedagóg a v odbore zdravotná sestra). V podmienkach zboru existuje aj možnosť dobrovoľného protitoxikomanického liečenia.

V rámci protidrogovej prevencie sú pravidelne vypracovávané vládou SR vládne programy, pri tvorbe ktorých participuje aj Ministerstvo spravodlivosti SR a zbor (napr. Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2013 – 2020). Ich súčasťou sú aj rôzne preventívne programy na znižovanie spotreby drog u väzenskej populácie.

K bodu č. 98. - CPT odporúča, aby slovenské orgány podnikli opatrenia s cieľom prehodnotiť súčasný stav zamestnancov ústavu Košice-Šaca.

Počty väzenského personálu v priamom zaobchádzaní s odsúdenými – funkcia pedagóg – sú pre všetky ústavy záväzne určené § 9 ods. 7 Poriadku výkonu trestu nasledovne: „Pedagóg oddielu organizuje a zabezpečuje zaobchádzanie v skupine, do ktorej je umiestnených spravidla 35 odsúdených; u mladistvých odsúdených oddiel tvorí spravidla 15 mladistvých odsúdených. Pedagóg špecializovaného oddielu zabezpečuje zaobchádzanie v skupine, do ktorej je umiestnených spravidla 20 odsúdených.“. Obdobne určené merateľné kritéria pre ostatné funkcie väzenského personálu spolu so zameraním odboru kvalifikačného predpokladu vzdelania budú jednotne upravené internými riadiacimi predpismi do konca roka 2016.

K bodu č. 99. - CPT odporúča, aby slovenské orgány zvážili zvýšenie počtu žien medzi príslušníkmi zboru v ústave Nitra a tam, kde je to vhodné, aj v iných ústavoch v Slovenskej republike.

Ženský personál predstavoval ku koncu apríla 2014 viac ako 15 % celkového počtu príslušníkov zboru. V rovnakom období dosahoval počet väznených žien len 6,5 % celkovej väzenskej populácie. Vzhľadom na uvedené a v súvislosti s požiadavkami výkonu niektorých činností osobami rovnakého pohlavia (napr. osobné prehliadky) považujeme celkový podiel

žien na väzenskom personále v súčasnosti za dostatočný, čo však nevylučuje, že v prípade ústavu Nitra nedôjde v strednodobom horizonte k navýšeniu počtu špecializovaného ženského personálu v priamom zaobchádzaní s väznenými ženami (pedagóg, referent režimu). Zároveň dodávame, že v správe CPT uvedený počet žien vo väzenskom personále sa v prípade ústavu Nitra vzťahoval len na personál v priamom zaobchádzaní. Z celkového počtu väzenského personálu ústavu Nitra bolo 44 žien. Vzhľadom na aktuálny počet väznených žien (56 odsúdených a obvinených), aktuálny počet žien väzenského personálu v priamom výkone (7 žien) a pracovnoprávnu legislatívu (možnosť legálne „vymeniť“ personál) považujeme súčasný počet žien väzenského personálu v uvedenom ústave za postačujúci.

K bodu č. 101. a 103. - Ak sa považuje za potrebné, aby personál mal pri sebe obušky a putá v priestoroch, kde sa nachádzajú väzni, CPT odporúča, aby neboli voľne viditeľné. Navyše, slzné spreje by nemali byť súčasťou štandardného vybavenia väzenskej stráže a vzhľadom na potenciálne nebezpečné účinky tejto látky by sa slzný plyn nemal používať v uzavretých priestoroch. CPT odporúča, aby slovenské orgány komplexne upravili postupy pri používaní slzného plynu vo svetle uvedených pripomienok.

CPT odporúča, aby slovenské orgány prehodnotili existujúce pravidlá a prax vo svetle uvedených pripomienok.

Za účelom ďalšej harmonizácie zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov s platnými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, a to najmä s Odporúčaním Rec(2006)2 Výboru ministrov Rady Európy členským štátom o Európskych väzenských pravidlách, resp. s odporúčaniami Výboru na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania uvedených v Správe pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky uskutočnenej od 24. marca do 2. apríla 2009 bola v roku 2013 vypracovaná a schválená novela uvedeného zákona s účinnosťou od 1. januára 2014. Jedným z cieľov predmetnej novely bolo revidovať, precíznejšie a podrobnejšie upraviť oprávnenia príslušníka zboru, donucovacie prostriedky a zákonné podmienky ich použitia.

Rozsah donucovacích prostriedkov je stanovený zákonom a zákon výslovne tiež stanovuje aj podmienky ich použitia. Rozsah donucovacích prostriedkov sa rozšíril o možnosť použitia účinnejších a humánnejších donucovacích prostriedkov, ako sú použitie špeciálneho streľiva a prostriedky k zamedzeniu priestorovej orientácie alebo k utajeniu fyzickej identity.

Novelou zákona sa s účinnosťou od 1. januára 2014 taxatívne vymedzila skupina donucovacích prostriedkov, ktoré je možné použiť aj preventívne ako prostriedky obmedzenia pohybu na predchádzanie protiprávneho konania pri eskortovaní alebo predvádzaní obvineného alebo odsúdeného alebo dodávaní osoby; o ich preventívnom použití vždy rozhoduje vopred riaditeľ ústavu alebo ním určený príslušník zboru. O použití ostatných donucovacích prostriedkov rozhoduje príslušník zboru podľa konkrétnej situácie pri vykonávaní služobného zákroku voči osobe, ktorá sa dopúšťa protiprávneho konania tak, aby dosiahol účel sledovaný služobným zákrokom a použitý donucovací prostriedok a intenzita jeho použitia neboli zjavne neprimerané povahe a nebezpečnosti útoku.

Opakovane treba zdôrazniť, že podmienky použitia jednotlivých donucovacích prostriedkov sú stanovené priamo zákonom. Rozsah používania donucovacích prostriedkov je v súlade s platnými medzinárodnými dokumentmi.

Zbor v rámci vyhodnotenia Správy CPT analyzoval používanie slzotvorných prostriedkov príslušníkmi zboru, výstupom čoho je snaha o postupnú modernizáciu a obmenu v súčasnosti používaných slzotvorných prostriedkov za efektívnejšie adresné slzotvorné prostriedky (ich použitím nedochádza k ohrozeniu nezúčastnených osôb), ktoré nebudú v štandardnej výstroji všetkých príslušníkov, ale budú umiestňované na určených stanovištiach za účelom riešenia vzniknutých mimoriadnych situácií.

K bodu č. 102. - *Takáto miestnosť, ktorú delegácia navštívila v ústave Leopoldov, mala plne čalúnené steny aj podlahu a nenachádzalo sa v nej žiadne zariadenie s výnimkou toalety na úrovni podlahy. Materiálne podmienky v tejto cele si nevyžadujú žiadny osobitný komentár. Avšak preskúmaním príslušných záznamov sa zistilo, že na rozdiel od tvrdenia vedenia ústavu boli odsúdení umiestňovaní do tejto cely na dlhší čas, niekedy aj na viac ako 24 hodín. CPT by rád dostal vyjadrenie slovenských orgánov k tejto otázke.*

Väzenský systém v Slovenskej republike využíva umiestnenie agresívneho a nezládateľného odsúdeného do kompenzačnej miestnosti ako prostriedok ultima ratio. To znamená nielen to, že sa využíva až po odporúčaní lekára v prípadoch, keď už odsúdený svojím nezládateľným agresívnym správaním ohrozuje svoje zdravie alebo život, zdravie alebo život inej osoby, ale aj to, že ide o prostriedok dočasnej izolácie do skončenia príznakov jeho nekontrolovateľného správania, pričom umiestnenie v kompenzačnej miestnosti nesmie presiahnuť 8 hodín, vo výnimočných prípadoch 24 hodín. Príloha č. 9 k Rozkazu generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže č. 23/2014 o zaobchádzaní s obvinenými a odsúdenými objasňuje význam a postup pri využití kompenzačnej miestnosti nasledovne:

„Umiestnenie obvineného alebo odsúdeného do kompenzačnej miestnosti slúži ako humánnejšia a efektívnejšia alternatíva používania spútavacích popruhov podľa § 37 zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov. Pri zákroku, ak obvinený alebo odsúdený neovláda svoje konanie, sa v prípade využitia umiestnenia do kompenzačnej miestnosti minimalizuje fyzický kontakt zakročujúcich príslušníkov zboru s obvineným alebo odsúdeným, odbúrava sa riziko možných zdravotných následkov spôsobených zakročujúcimi príslušníkmi zboru pri nasadzovaní a sťahovaní spútavacích popruhov, respektíve narušením krvného obehu spútanej osoby, ako aj možné riziko zranenia zakročujúcich príslušníkov zboru, prípadne iných osôb. Fyzická kontrola, ktorá je nutná po celý čas pri použití spútavacích popruhov, sa pri umiestnení do kompenzačnej miestnosti nahrádza bezkontaktným monitorovaním osoby prostredníctvom bezpečnostnej kamery alebo cez priezor v dverách. Osobe umiestnenej v kompenzačnej miestnosti sa ihneď po odznení príznakov nekontrolovaného správania a po nadviazaní verbálneho kontaktu podľa potreby poskytne odborná intervencia (psychológ, lekár, psychiater) a následne sa štandardne ubytuje do cely alebo izby, prípadne sa umiestni do špecializovaného oddielu. Doba umiestnenia v kompenzačnej miestnosti nesmie presiahnuť 8 hodín, iba vo výnimočných prípadoch, najmä ak sa nekontrolované konanie aj napriek odbornej intervencii opakuje, môže umiestnenie trvať dlhšie, maximálne však 24 hodín. Ak sa ani po uplynutí tejto doby nekontrolované konanie osoby nepodarí pomocou umiestnenia do kompenzačnej miestnosti, ani odbornými intervenciami kompenzovať, nariadi sa vykonanie eskorty na hospitalizáciu do Nemocnice pre obvinených a odsúdených a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne.“

V dôsledku všeobecne uvádzaného konštatovania v bode 102 správy bola preskúmaná všetka dostupná dokumentácia dvoch umiestnení väznených osôb do kompenzačnej miestnosti v roku 2013. Ani jeden z dekompenzovaných odsúdených nebol v kompenzačnej miestnosti viac ako 24 hodín.

K bodu č. 104. - V ústave Nitra delegácia videla, že väzni čakajúci na lekárske vyšetrenie v chodbe pred ošetrovňou museli stáť čelom k stene. Podľa názoru CPT takáto prax neplní žiadny bezpečnostný účel, sotva môže podporiť pozitívne vzťahy medzi personálom a väzňami, a mohla by byť označená za anachronistickú. Výbor preto slovenským orgánom odporúča upustiť od tejto praxe.

Táto prax bude v súlade s vyššie uvedeným odporúčaním ukončená a príslušníci realizujúci predvádzanie na lekárske vyšetrenie budú o tom poučení.

K bodu č. 105. - V tejto súvislosti CPT považuje za potrebné zdôrazniť, že disciplinárne sankcie by sa mali ukladať na základe príslušných disciplinárnych postupov, a nemali by byť formou neoficiálneho trestu. Navyše akákoľvek forma kolektívneho trestu je neprípustná.

Napriek tomu, že tvrdenia uvedené v bode 105 správy CPT (neoficiálny kolektívny trest), nie sú podložené žiadnymi dôkazmi a sú nepreskúmateľné aj z dôvodu neidentifikovaného sťažovateľa - teda sú len v polohe tvrdenia proti tvrdeniu – zbor rešpektuje pozitívny záväzok členských štátov Rady Európy prijať opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že jednotlivci podliehajúci ich jurisdikcii nebudú podrobení mučeniu alebo neľudskému zaobchádzaniu, a tak opakovane upozorní väzenský personál na dodržiavanie v správe uvedených skutočností a neprijateľnosť akejkoľvek formy kolektívneho trestu.

K bodu č. 106. - CPT odporúča prehodnotiť existujúce právne predpisy a prax týkajúce sa úlohy väzenských lekárov vo vzťahu k disciplinárnym otázkam. V tejto súvislosti by sa malo prihliadať na pravidlo 43.3 Európskych väzenských pravidiel a na pripomienky CPT v odseku 53 jeho 15. všeobecnej správy. Zdravotnícky personál by mal väzňa navštíviť ihneď po jeho umiestnení do disciplinárnej cely a následne by ho mal pravidelne navštevovať, najmenej raz za deň, a podľa potreby mu poskytnúť promptnú lekársku pomoc alebo liečbu.

Slovenská republika prehodnotí v strednodobom horizonte existujúcu právnu úpravu s odporúčaním uvedeným v správe.

Služobný lekár vyšetruje v súčasnosti väznené osoby pred nástupom do disciplinárneho trestu celodenného umiestnenia v uzavretom oddiele alebo disciplinárneho trestu umiestnenia do samoväzby, pri jeho ukončení ako aj v jeho priebehu, kedy ich vyšetruje najmenej raz za tri dni. Uvedeným postupom nie je dotknuté právo odsúdeného na poskytnutie potrebnej zdravotnej starostlivosti.

K bodu č. 108. - CPT slovenským orgánom odporúča, aby urobili ďalšie kroky s cieľom zabezpečiť uplatňovanie uvedených zásad v praxi.

Napriek tomu, že zákon o výkone trestu neupravil pri poslednej novelizácii možnú hornú hranicu trvania samoväzby u odsúdených tak ako pri obvinených (skrátene hornej hranice trvania samoväzby na 10 dní u dospelých obvinených, resp. vypustenie tohto druhu trestu z trestov ukladaných mladistvým obvineným), dlhodobá aplikácia ustanovení o disciplinárnej zodpovednosti odsúdených potvrdzuje, že oprávnené orgány pristupujú k uloženiu tohto trestu výnimočne (napríklad za 7 mesiacov roka 2014 bol tento druh trestu uložený v rámci všetkých ústavov len v 9 prípadoch, z toho nie je ani jeden mladistvý odsúdený; v roku 2013 boli len 4 prípady) a v prevažnej väčšine na dolnej hranici

sadzby (k uloženiu trestu v hornej polovici sadzby – teda v rozsahu viac ako 11 dní - pristúpil oprávnený orgán len v 3 prípadoch, ktoré boli odôvodnené ich závažnosťou).

K bodu č. 109. - CPT sa domnieva, že disciplinárne tresty väzňov by nemali zahŕňať úplný zákaz kontaktov s rodinou, a že akékoľvek obmedzenie kontaktov s rodinou ako forma trestu by sa mali aplikovať len vtedy, keď previnenie, ktorého sa dopustili, súvisí s týmito kontaktmi.

Žiadny z disciplinárnych trestov daných ustanovením § 52 ods. 3 zákona o výkone trestu a § 40 ods. 3 zákona o výkone väzby nezahŕňa v správe uvedený úplný zákaz kontaktov s rodinou. Je však pravdou, že počas výkonu disciplinárneho trestu umiestnenia do uzavretého oddielu v mimopracovnom čase, celodenného umiestnenia do uzavretého oddielu, celodenného umiestnenia do cely disciplinárneho trestu a umiestnenia do samoväzby nie je väznenej osobe povolené prijať návštevu okrem obhajcu alebo návštevu, ak povolenie na vykonanie návštevy už bolo odoslané a okolnosti už neumožňujú návštevu odvolať; rovnako nie je väznenej osobe povolené telefonovať. Právo odosielať a prijímať korešpondenciu však ostáva vždy zachované (rovnako ako právo prijať balík s vecami osobnej potreby).

Slovenská republika prehodnotí existujúcu právnu úpravu a zväží možnosť vykonať návštevu a telefonovať bez ohľadu na výkon vyššie uvedených disciplinárnych trestov.

K bodu č. 110. - CPT odporúča, aby sa väzňom, ktorí čelia disciplinárnemu obvineniu, formálne zaručilo právo odvolať sa proti akýmkoľvek uloženým sankciám na nezávislý orgán.

Ďalej by výbor rád dostal spresňujúcu informáciu, či väzni čeliaci disciplinárnemu obvineniu môžu, keby si to želali, používať počas celého disciplinárneho konania pomoc advokáta.

Vzhľadom na to, že najvyšším aplikačným orgánom, ktorý má disciplinárnu právomoc je riaditeľ ústavu, nemôže riadny opravný prostriedok proti rozhodnutiu riaditeľa ústavu v disciplinárnom konaní posudzovať žiadny vyšší orgán, pretože takýto orgán vybavený disciplinárnou právomocou voči väzneným osobám neexistuje. Preto tento riadny opravný prostriedok (označený ako rozklad) vyhodnocuje riaditeľ ústavu na základe návrhu osobitnej komisie, pričom ide o bežný postup v rámci úpravy konaní v oblasti verejnej správy, kde správne orgány rozhodujú o právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb. Rozhodnutie o odvolaní (rozklade) však neznamená, že odsúdený už nemá inú legálnu možnosť preskúmania zákonnosti uloženého disciplinárneho trestu (napríklad v správnom súdnictve, resp. dozorom prokurátora nad zachovávaním zákonnosti vo väzenských zariadeniach).

Väznená osoba má v súlade s ustanovením § 38 zákona o výkone trestu a § 18 zákona o výkone väzby právo na poskytovanie právnej pomoci advokátom alebo inou osobou, ktorá ho zastupuje v inej právnej veci, ktorá môže v medziach svojho splnomocnenia korešpondovať a hovoriť s väznenou osobou bez obmedzenia, teda aj v prípade potreby je počas disciplinárneho konania povolená odsúdenému pomoc právnik.

K bodu č. 111. - Výbor odporúča, aby slovenské orgány vyvinuli ďalšie úsilie na zabezpečenie súladu s uvedenými minimálnymi požiadavkami.

Súčasný limit návštev a používania telefónu považujeme z organizačno-technických možností ústavov za dostatočný. V rámci vnútornej diferenciácie pripravujeme progresívny a motivačný systém prístupu k telefónu vychádzajúce z princípu: „moje správanie ovplyvňuje výkon mojich práv“ (to znamená, že zákonný limit telefonovania je garantovaný každej skupine väzňov, vyšší rozsah závisí od plnenia programu zaobchádzania – umiestnenia v rámci vnútornej diferenciácie).

K bodu č. 112. - Výbor odporúča, aby sa všetkým väzňom povolilo prijímať návštevy bez deliaceho panelu okrem jednotlivých prípadov, v ktorých by mohli nepochybne existovať obavy o bezpečnosť.

Spôsob výkonu práv väznenej osoby je ovplyvnený systémom vnútornej diferenciácie a vychádza z ideí uvedenej v predchádzajúcom bode. Vnútornej diferenciácia sa môže počas obdobia výkonu trestu meniť a teda prístup odsúdeného k plneniu programu zaobchádzania riadi spôsob výkonu práva.

Slovenská republika prehodnotí existujúcu právnu úpravu a zváži možnosť vykonať návštevu výlučne podľa princípov progresívnej vnútornej diferenciácie.

K bodu č. 113. - Podľa názoru CPT sa z hľadiska predchádzania zlému zaobchádzaniu a včasného oznamovania prípadov údajného zlého zaobchádzania príslušným orgánom nezávislým od dotknutého väzenského zariadenia tieto ustanovenia zdajú byť príliš reštriktívne. CPT by rád dostal vyjadrenie slovenských orgánov k tejto otázke.

Právnu úpravou podmienok výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody účinnou od 1. januára 2014 sa rozširuje okruh osôb, s ktorými môže obvinený a odsúdený telefonovať, aj o obhajcu, čo v znení zákonov do 31. decembra 2013 absentovalo. Na rozdiel od telefonovania s blízkymi osobami zákon neobmedzuje časové trvanie jedného telefonického hovoru s obhajcom. Riaditeľ ústavu má právo povoliť okrem zákonného minima (1 x týždenne) telefonovať s obhajcom aj častejšie.

K bodu č. 114. - Mali by sa urobiť potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, že každá informácia naznačujúca, že za uplatnenie svojho práva podať žiadosť alebo sťažnosť bol väzeň vystavený vyhrážkam a/alebo odvete, bude riadne prešetrená a keby sa potvrdila, budú uložené primerané sankcie.

Z nižšie uvedeného porovnania počtu podaných sťažností väznenými osobami za obdobie posledných piatich rokov je zrejmé, že väznené osoby sa domáhajú ochrany svojich práv alebo právom chránených záujmov, o ktorých sa domnievajú, že boli porušené činnosťou alebo nečinnosťou ústavu, resp. poukazujú na konkrétne nedostatky (najmä na porušenie právnych predpisov, odstránenie ktorých je v pôsobnosti orgánu zboru) v značnom rozsahu. Rovnako je preukázateľné, že zbor „nezatvára oči“ pred oprávnenosťou sťažností a každoročne aj touto formou kontroly činnosti ústavov odhalí niekoľko prípadov opodstatnených sťažností. Každá sťažnosť adresovaná zboru je náležite prešetrená v súlade so zákonom 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení zákona č. 289/2012 Z. z. a v prípade jej opodstatnenia je riaditeľ ústavu povinný:

1. určiť osobu zodpovednú za zistené nedostatky,
2. prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov a príčin ich vzniku,

3. predložiť prijaté opatrenia orgánu prešetrojúcemu sťažnosť,
4. predložiť orgánu prešetrojúcemu sťažnosť správu o splnení opatrení a uplatnení právnej zodpovednosti,
5. ak nie je totožnosť sťažovateľa utajená, oznámiť mu prijaté opatrenia; ak je totožnosť sťažovateľa utajená, oznámiť mu prijaté opatrenia prostredníctvom orgánu príslušného na vybavenie sťažnosti.

Tvrdenia odsúdených uvedených v správe o tom, že podanie sťažnosti v ústave bolo neúčinné sú vzhľadom na vyššie uvedené a ďalšie procesné záruky týkajúce sa podávania sťažností zavádzajúce. Skutočnosť, že sťažovateľ s výsledkom vybavenia sťažností nesúhlasí a má na predmet sťažnosti iný právny názor ešte neznamená, že uvedená sťažnosť nebola vybavená v súlade so zákonom. V prípade, že je sťažovateľ presvedčený, že jeho sťažnosť nebola vybavená správne, môže ďalej postupovať v súlade s ustanovením § 22 zákona č. 9/2013 Z. z., teda podať sťažnosť proti vybaveniu sťažnosti, ktorú prešetruje nadriadený orgán.

Prehľad počtov sťažností podaných väznenými osobami										
	r. 2009		r. 2010		r. 2011		r. 2012		r. 2013	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
obvinení	97	1	95	3	89	1	66	2	32	2
odsúdení	353	10	390	9	393	14	478	14	403	10

A – počet podaných sťažností

B – z toho počet opodstatnených

V zmysle ustanovenia § 13 ods. 5 zákona o verejnom ochrancovi práv písomný podnet osoby, ktorá je pozbavená osobnej slobody, alebo osoby, ktorej osobná sloboda je obmedzená a ktorý je adresovaný verejnému ochrancovi práv, nepodlieha úradnej kontrole. Podľa ods. 6 tohto ustanovenia môže podávateľ podnetu požiadať o utajenie jeho totožnosti.

Z uvedeného vyplýva, že na verejného ochrancu práv sa môže vo veci zlého zaobchádzania obrátiť väzeň bez toho, aby sa s obsahom jeho sťažnosti oboznámili zamestnanci ústavu. Obavám z odvety za podanie podnetu sa môže väzeň vyhnúť tým, že požiada o utajenie jeho skutočnosti. V tomto prípade pri šetrení podnetu nie sú ústavu na výkon väzby alebo ústavu na výkon trestu odňatia slobody poskytnuté osobné údaje podávateľa podnetu.

Skutočnosť, že niektorí väzni sa boja sťažovať na zlé zaobchádzanie pedagógovi, resp. riaditeľovi ústavu, vyplýva aj z poznatkov verejného ochrancu práv zo šetrenia podnetov, ako aj vykonaných prieskumov. Niektorí väzni taktiež uvádzajú, že sťažovať sa neoplatí, nakoľko sa tým podľa nich problém nevyrieši. Z uvedeného dôvodu verejný ochranca práv podporuje odporúčanie CPT vykonať potrebné kroky s cieľom zabezpečiť, aby boli riadne prešetrené akékoľvek podozrenia z odvety za podanú sťažnosť.

K bodu č. 115. - CPT odporúča, aby sa zaviedlo pravidlo, že dozorujúci prokurátori vykonávajú pohovory s väznenými osobami bez prítomnosti tretej osoby.

"*De lege lata* je v súčasnosti už toto odporúčanie CPT splnené. Podľa ustanovení § 18 ods. 5 písm. c) platného zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov pri vykonávaní dozoru je prokurátor *inter alia* oprávnený „c) hovoriť s osobami držanými v miestach uvedených v odseku 1 bez prítomnosti iných osôb“.

Poverení prokurátori vykonávajúci dozor nad zachovávaním zákonnosti v miestach, kde sa nachádzajú osoby zbavené slobody na základe rozhodnutia štátneho orgánu, osobitne v pôsobnosti rezortu spravodlivosti (ÚVV, ÚVTOS), rezortu vnútra (CPZ), ako aj školstva (reedukačné domovy) a zdravotníctva (psychiatrické nemocnice) majú stanovený osobitný časový harmonogram návštev v týchto zariadeniach (Príkazy generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6 až 10/2010), kde popri iných dozorových oprávneniach vykonávajú aj pohovory s tam umiestnenými osobami bez prítomnosti tretej osoby.

Informácia o opatreniach:

Uznesením vyšetrovateľa PZ Sekcie kontroly a inšpekčnej služby Úradu inšpekčnej služby, Odboru inšpekčnej služby - západ Bratislava (ďalej len „vyšetrovateľ PZ“) zo dňa 12.12.2013, ČVS: SKIS-474/OISZ-V-2013 bola podľa § 197 odsek 1 písmeno d) Trestného poriadku odmietnutá vec podozrenia zo spáchania zločinu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 odsek 1 písmeno a), odsek 2 písmeno a) Trestného zákona, preverovaného na základe z Ústavu na výkon väzby v Nitre odstúpeného "Záznamu z pohovoru s osobou predvedenou do výkonu väzby so zranením" zo dňa 02.10.2013, do ktorého J uviedol, že dňa 28.09.2013 v čase okolo 23.00 hod. na Košickej ulici v meste Komárno bolo na neho použité fyzické násilie príslušníkmi Policajného zboru zaradenými na Obvodnom oddelení Policajného zboru v Komárne, a to tak, že pri ňom zastavilo služobné motorové vozidlo polície, vystúpili z neho dvaja príslušníci Policajného zboru, ktorí od oznamovateľa žiadali doklad totožnosti a následne na to mu jeden z nich založil na ruky služobné putá, čomu sa oznamovateľ slovne bránil, na čo ho príslušník Policajného zboru, ktorý mu zakladal putá udrel rukou do pravej oblasti tváre a päšťou do oblasti oka, čím mu boli spôsobené zranenia podľa lekárskej správy zo dňa 29.09.2013, a to monoklový hematóm oka vpravo a drobná tržná rana na pravej strane tváre pod okom s dobou liečenia približne 5-6 dní, nakoľko nebol dôvod na začatie trestného stíhania alebo na postup podľa § 197 odsek 2 Trestného poriadku.

Aktuálne trestné konanie vedené proti obvinenému J bolo ukončené trestným rozkazom Okresného súdu Komárno zo dňa 18.03.2014, sp. zn. 3 T 16/2014, ktorým bol uznaný za vinného z prečinu útoku na verejného činiteľa podľa § 323 odsek 1 písmeno a) Trestného zákona, na tom skutkovom základe, že dňa 28.09.2013 v čase okolo 23.20 hod. v meste Komárno, na ulici Krátkej č. 2 po tom, čo bol hliadkou Obvodného oddelenia Policajného zboru Komárno v zložení práp. A a práp. B vyzvaný, aby upustil od protiprávneho konania, a to vulgárneho nadávania hliadke Obvodného oddelenia Policajného zboru Komárno a ďalšieho vykrikovania v tomto svojom konaní napriek výzvam hliadky pokračoval a na ďalšie výzvy nereagoval a následne kopol práp. A do ľavej nohy a pokúsil sa ho viackrát udrieť päšťou do oblasti tváre, ktorú však nezasiahol, nakoľko práp. A jeho údery blokoval, avšak ho zasiahol do ruky a do hrudníka a po tomto práp. A a práp. B obvineného spacifikovali a pri vykonaní služobného zákroku použili donucovacie prostriedky podľa § 50 odsek 1 písmeno a), písmeno c) zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov na základe oprávnenia v zmysle § 51 odsek 1 písmeno a), písmeno c) zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, ako aj oprávnenia

podľa § 52 odsek 1 písmeno a) zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a následne uvedenú osobu eskortovali na Obvodné oddelenie Policajného zboru Komárno do miestnosti pre predvedené osoby pri stálej službe Obvodného oddelenia Policajného zboru Komárno. Súd mu za popísané protiprávne konanie uložil trest odňatia slobody v trvaní 2 (dva) roky 4 (štyri) mesiace, pričom pre výkon uloženého trestu ho zaradil do ústavu na výkon trestu odňatia slobody so stredným stupňom stráženia. Súčasne uložil obvinenému povinnosť nahraďiť škodu - Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, Krajskému riaditeľstvu Policajného zboru v Nitre, Piesková č. 32, Nitra vo výške 244,76 Eur.

V súvislosti so zisteniami Výboru CPT neboli konštatované také pochybenia, ktoré by odôvodňovali prijatie akýchkoľvek prokurátorských opatrení.

Poverení prokurátori Krajskej prokuratúry v Prešove a Krajskej prokuratúry v Nitre na základe pokynu vykonali mimoriadne previerky v Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody Prešov a Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody Nitra, ktorých cieľom bolo preskúmať za obdobie rokov 2012 a 2013 prípady, kedy boli prijaté do výkonu väzby osoby so zraneniami, ktoré im mali údajne spôsobiť príslušníci Policajného zboru, o ktorých bol ošetrojúcim ústavným lekárom spísaný záznam a zistiť, či bola splnená zákonná povinnosť ústavu a o údajnom nezákonnom postupe bol upovedomený Úrad inšpekčnej služby, Sekcie kontroly a inšpekčnej služby, Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.

Po nahliadnutí do predložených záznamov z mimoriadnych previerok bolo zistené, že poverení prokurátori po preskúmaní dotknutých predložených podkladov preskúmali osobné spisy konkrétnych väznených osôb a v tejto spojitosti aj doručovacie knihy, z ktorých je možné verifikovať tak dátum odoslania konkrétnej zásielky zo strany ústavu, ako aj jej adresáta.

V každom jednom preskúmanom prípade ústavy dodržali zákonom, ako aj podzákonnými normami stanovený a určený postup. Po prvom kontakte s osobou, ktorá bola prijatá do väzby, táto bola okrem iného prehliadnutá ústavným lekárom s tým, že pri zistení zranení, ktoré mali byť, podľa vyjadrenia prijatej osoby, spôsobené príslušníkmi PZ, bol s touto spísaný tzv. záznam z pohovoru, kde vlastnými slovami popísali subjekt a mechanizmus pôvodu a vzniku zranení. Tieto záznamy boli predložené prokurátorom ako príloha osobného spisu väznených osôb. Zároveň bolo zodpovedným príslušníkom ZVJS spracované hlásenie o mimoriadnej udalosti, ktoré bolo obratom (faxom) oznámené i prokurátorom Okresnej prokuratúry Prešov a Okresnej prokuratúry Nitra, povereným výkonom dozoru nad zachovávaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená. Z doručovacích kníh ústavov je v tomto kontexte zrejmé, že predmetné hlásenia boli odoslané na ďalší postup aj príslušnému Úradu inšpekčnej služby, Sekcie kontroly a inšpekčnej služby, Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Na príslušných okresných prokuratúrach sú predmetné veci zaevidované v registri „Pn“. Po porovnaní mien uvedených v predložených záznamoch z mimoriadnych previerok so závermi Výboru CPT bolo zistené, že okrem obvineného Q vo výkone väzby na príkaz Okresného súdu Poprad č. k. OTp/167/2013, pre podozrenie zo spáchania trestného činu nebezpečného vyhrážania podľa § 360 odsek 1, odsek 2 písmeno b) Trestného zákona sa mená obvinených v príslušných zoznamoch zhodujú. U obvineného Q boli síce pri osobnej prehliadke zistené zranenia, a to zlomenina nosa, odrenina tváre, rezné rany pravého ramena, hrudníka a mnohopočetné škrabance na chrbte, avšak podľa vyjadrenia obvineného mu uvedené zranenia spôsobili iné osoby.

O týchto zisteniach bolo dňa 17.2.2014 listom námestníka generálneho prokurátora Slovenskej republiky pre trestný úsek informované Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

Vo veci zásahu príslušníkov Policajného zboru v Moldave nad Bodvou bolo vyšetrovateľom Policajného zboru, Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Sekcie kontroly a inšpekčnej služby, úradu inšpekčnej služby, odboru inšpekčnej služby stred Banská Bystrica dňa 20.1.2014 vydané uznesenie pod sp. zn. SKIS-15/OISS-V-2014, ktorým podľa § 199 odsek 1 Trestného poriadku začal trestné stíhanie pre zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 odsek 1 písmeno a), odsek 2 písmeno a, písmeno c) Trestného zákona s poukazom na § 138 písmeno h) Trestného zákona a § 140 písmeno b) Trestného zákona, prečin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 odsek 1 písmeno a) Trestného zákona, prečin porušovania domovej slobody podľa § 194 odsek 1, odsek 2 písmeno b) Trestného zákona, prečin ublíženia na zdraví podľa § 156 odsek 1, odsek 2 písmeno a) Trestného zákona spáchaného s poukazom na § 139 odsek 1 písmeno a) Trestného zákona a zločin mučenie a iné neľudské alebo kruté zaobchádzanie podľa § 420 odsek 1, odsek 2 písmeno e) Trestného zákona. Výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní podľa § 230 odsek 1 Trestného poriadku realizuje prokurátor Krajskej prokuratúry Prešov pod sp. zn. Kv 13/14/7700. Predmetná trestná vec, ktorá doposiaľ nebola ukončená, je dohľadovaná prokurátorom trestného odboru Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky pod sp. zn. IV/1 GPt 39/14/1000. V súčasnej dobe sú vykonávané úkony prípravného konania spočívajúce vo výsluchoch svedkov, poškodených a v zadovážovaní relevantných listinných dôkazov.

V zmysle ustanovenia § 17 ods. 2 písm. d) zákona o verejnom ochrancovi práv je verejný ochranca práv pri vybavovaní podnetu oprávnený hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú zaistené v miestach, kde sa vykonáva väzba alebo trest odňatia slobody.

Splnomocnení zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv pri vybavovaní podnetov počas osobnej návštevy väzenského zariadenia vždy vyžadujú, aby ich rozhovor s väzňami prebiehal bez prítomnosti tretej osoby. Verejný ochranca práv je toho názoru, že relevantnú výpoveď väzňa je možné dosiahnuť iba priamym osobným kontaktom bez prítomnosti zamestnanca ústavu. V praxi tejto požiadavke vedenie ústavu na výkon väzby alebo výkon trestu odňatia slobody vždy ochotne vyhovel.

Nakoľko sa pôsobnosť verejného ochrancu práv nevzťahuje na prokuratúru, verejný ochranca práv neskúmal jej prax a nemá vedomosť o tom, akým spôsobom vykonávajú pravidelné previerky s väznenými osobami dozorujúci prokurátori. Verejný ochranca práv však podporuje odporúčanie CPT, aby bolo zavedené pravidlo vykonávania pohovorov zo strany dozorujúceho prokurátora s väznenými osobami bez prítomnosti tretej osoby.